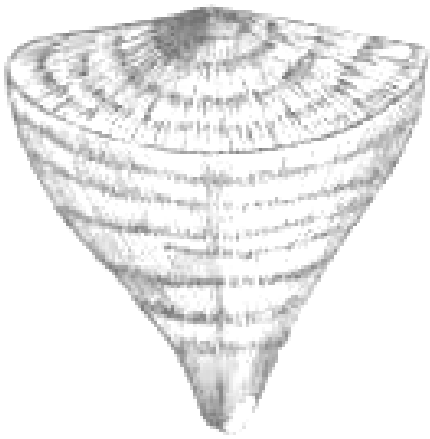

Veronica Lehti

Lasihelmien huuhtoja

kertomuksia

Calceola sandalina

ISBN 978-952-68932-8-0

PDF

© Veronica Lehti

Raakku Kustannus 2026

www.raakkukustannus.fi

Eijalle

Sisällysluettelo

Saima.....	5
Joel	142
Mustikassa	176
Lasihelmien huuhtoja.....	221

Saima

Koitti maanantaipäivä ja Saima astui tehtaan portista sisään. Lokit lentelivät pihalla, kuljetusautot jymisyttivät moottoreitaan. Kaikkialle tunki ummehtunut savun ja eltaantuneen makkaran tyrmistyttävä lemu. Hän kiipesi konttorirakennuksen neljänteen kerrokseen työhönottoon. Hänelle annettiin valkoiset työvaatteet, pukukaapin avain ja opastettiin alas tehtaan uumeniin kalkittuja kapeita käytäviä, ohi liha- ja jätelaatikoiden, suurten metallisten taikinakarrojen, trukkien, työskentelevien naisten, kylmähuoneiden, joissa roikkui telineillä erikokoisia ja -värisiä makkaroita. Se kaikki vilisi silmissä suurena kaaoksena, mutta herätti samalla hänen uteliaisuuttaan.

Hän katseli ihmetellen kaikkea seuraten luotsiaan. Mikään ulkomaailman laki ei tuntunut pätevän tässä merkillisessä maailmassa, joka oli täynnä huumaavaa meteliä, rytmisiä ääniä, koneiden kilkatusta, metallisten osien kiiltoa ja

lämmintä vesihöyryä, joka tunkeutui painostavana keuhkoihin.

Ihmiset liikkuivat koneiden ja liukuhihnojen äärellä välinpitämättömän, mutta varman näköisinä. Kaikki tuntuivat tietävän täsmälleen osuutensa suuressa kokonaisuudessa, joka oli kuin maaginen kellonkoneisto, nielaissut kaikki ja tarttunut jo häneenkin voimakkaalla otteella – eihän hän voinut enää perääntyä, vai voiko? Kun joku sattumoisin hymyili hänelle, hän aivan säpsähti.

He astuivat suureen äänieristettyyn koppiin, jossa oli valtavat lasi-ikkunat suoraan tehdassaliin. Työnjohtaja sulki oven ja äkkiä kuului vain hiljainen humina, kuin olisi laskeuduttu syväälle valtameren pohjaan.

Siivooja ruiskutti höyryävän kuumaa vettä makkaramyllyjen metallisiin pintoihin. Vesi osui tämän tästä särmään tai laitaan ja hajosi miljooniksi lamppujen valossa välkkyviksi pisaroiksi.

Työnjohtaja otti vielä kertaalleen ylös hänen henkilötietonsa ja osoitti sitten tehdassalin vasenta laitaa, jossa hänen tulisi aluksi työskennellä eräessä pakkaus-koneista. Parin päivän päästä hän saisi mennä nakkikoneeseen ja sitten alakertaan kepitykseen, mikä tulisi olemaan hänen varsinainen tehtävänsä. Saima

katseli läpi ikkunan kuunnellen puolella korvaa työnjohtajan työ-olosuhteita koskevaa selostusta, joka oli nopeaa ja automaattista. Saattoi arvata hänen selostaneen samat litaniat uusille uuvuttavan monta kertaa.

Sitten työnjohtaja kiikutti hänet salin läpi pakkaus koneelle. Kone oli pitkä ja koostui liukuhihnoista ja pyörivästä tyhjiöpakkauslaitteesta ja sen ympärillä istui naisia pareittain kädet liikkuen vikkellä pussien kimpussa. Tyhjiöpakkausympyrästä hihna vei makkarapussit trukkisalin puolelle, jossa ne ladottiin laatikkoihin ja nostettiin lavoille. Tälle ladontapaikalle hänet vietiin paksusäärisen pyylevän naisihmisen seuraksi. Tämä oli kietonut kirjavan huivin hiustensa ympärille ja käärinyt valkoisen työtakin hihat ylös, ettei suolavesi niitä kastelisi. Nainen hymyili ystävällisesti Saimalle asetellen samalla laatikoita pohjankokoajaan ja ohjaillen makkarapussien putoamista valmiiksi koottuun laatikkoon. Kun laatikko tuli täyteen, painoi hän kansipahvit kiinni riuskin ottein ja työnsi laatikon teippaajaan ja veti uuden laatikon hihnan alle. Olisi voinut lyödä vetoa, että hänellä oli pelissä useampikin kuin kaksi kättä. Saima töllisteli tarkkaavaisena niiden liikettä koettaen painaa mieleensä yksityiskohtia, muttei hän saanut niistä paljoakaan selvää.

-No niin, työnjohtaja sanoi ylireippaalla tyylillään, jonka hän todennäköisesti oli omaksunut jollakin kurssilla.

-Seija näyttää, miten homma sujuu, vai mitä?

Nainen nauroi heleästi ja kehotti Saimaa asettumaan oikealle puolelleen latomaan pusseja järjestykseen laatikkoon. Itse hän kokosi laatikot. Työnjohtaja tarkkaili heitä hetken ja poistui sitten.

-Puolen tunnin päästä on tauko, nainen sanoi.

-Miten kauan se kestää?

-Kymmenen minuuttia. Joka tunnissa on yksi kymmenen minuutin tauko. Nyt hänen äänensä oli kuivakiskoinen.

-Joka tunnissa?

Siihen nainen ei vastannut enää mitään, vilkaisipa vain häntä.

He työskentelivät vaiti. Työ ei ollut kovin kiireistä nyt, kun heitä oli kaksi. Makkarat putoilivat hihnalta tasaiseen tahtiin ja tuntuivat lämpimiltä käsissä ja suolavesi helmeili niiden pinnalla. Puolenpäivän aikaan he seisoivat yhä rinnakkain, olivat vaihtaneet paikkoja ja vaihtaneet taas, eivät olleet puhelleet sen enempää. Onneksi meteliä oli sen verran ettei hiljaisuus kiusannut.

Saimaa alkoi väsyttää tyhjiöpakkauslaitteen rytmisen tussahtelu ja makkarojen tasainen liike hihnalla. Hän nosti katseensa pakkauslaitteen toiseen päähän, jolloin tavoitti yhdellä silmäyksellä koko pitkän koneen liikunnan ja ihmiset sen ympärillä. Hän katseli rytmistä pyörintää, kuunteli koneen ääniä, jotka vaihtelivat suhuvista tussahteleisiin lyönteihin. Tehdassalin toiselta puolelta kantautui makkaramyllyjen tasainen jylinä. Muuan nainen istui suoraan hänen edessään tyhjiöpakkausympyrän ääressä. Hihnat viilettivät hänen ympärillään kuin kiiluvat metalliset purot. Nainen oli keskittynyt pussien tuloon ja kädet tarttumaan nopeasti niiden laitoihin ja vetämään ne pilleihin, jotka imaisivat tyhjiön niiden sisään. Pyörivä ympyrä kiilteli hänen vierellään ja niitoittajasta nousi silloin tällöin vesihöyrypilvi. Hänen keskittyneiden kasvojensa takana hyörivät naiset ja vielä kauempana kiersi telinerata mustana hitaasti ilmassa.

Koneiden ja ihmisten aaltomainen liike ihastutti häntä ensin, koska kaikki metalliosat välkehtivät kuin virrassa, mutta uuvutti sitten yksitoikkoisuudellaan. Nainen ojentautui kumarasta asennostaan ja painoi kämmenellä selkäänsä. Tuskainen vääristys käväisi kasvoilla.

Sitten hän paneutui taas entiseen asentoonsa ja kasvot palasivat keskittyneeseen ilmeeseensä.

Saima katsahti tuppisuiseen toveriinsa ja havaitsi tämän tarkkailevan itseään.

-Tuo ottaa selkään, tämä sanoi ja nyökäytti naisen suuntaan. -Huomenna minä joudun tuohon ja sitten sinä. Jos nyt oletkaan tällä koneella.

-Täällä on muuten nähty tänä kesänä monta, jotka ovat jo päivässä saaneet tarpeekseen, lisäsi hän sitten hetken päästä.

-Minä aion kyllä tulla huomennakin, Saima tokaisi hieman loukkaantuneena.

Hetken päästä Seija alkoi heltyneenä kertoilla tytölle omista selkävaivoistaan ja vähän muistakin vaivoista ja Saima esitti kysymyksiä, koskapa kuuli jutut ensi kertaa ja olipa jotain puheltavaa. Puhellessa aika alkoi kulua joutuisammin ja oli paljon mukavampaa. Seijakin alkoi vaikuttaa ihan mukavalta.

Ruokalasta Saima meni ulos lastaustasanteelle, johon oli seinän vierustalle kumottu muutama tukeva muovilaatikko istuimiksi.

Hän nojasi selkänsä tiiliseinää vasten ja katseli levollisena lokkien kaartelua jätekarrojen ympärillä.

Kaksi naista ja nuori mies istuivat pian hänen vierelleen. Toinen naisista kaivoi muovikassista kutimen esille. Saima käänsi väsyneesti päätään ja näki valkoisen lapsennutun kappaleen ja naisen kutovat ruskeat kädet. Hän oli kaunis, tumma nainen.

He istuivat ääneti, vain kutimet kilahtelivat ja pian aika pakeni heidän harteiltaan, tehtaan meteli ja yksitoikkoinen vaativa rattaisto. Ei ollut muuta kuin lokkien kaartelu lämpimässä ilmassa ja aurinko, jonka valo levittäytyi paahtavana pölyiselle pihalle. Tehdasrakennusten mullanpunaiset tiiliseinät seisoivat kohoavina monumentteina taivasta vasten.

Aikojen päästä tumma nainen kokosi käsityönsä takaisin pussiin ja kukin heistä vilkaisi kelloaan lähes samanaikaisesti.

Yksitellen he nousivat ja astelivat hitaasti ovelle lokkien jäädessä ulos jatkamaan äänekästä riitelyä jätekarrojen ympärillä.

Työstä päästyään hän kulki hitaasti katuja pitkin katsellen ihmisiä, jotka kiirehtivät hänen ympärillään, kuka mihinkin asioilleen, koteihinsa. Ehkä joku päämäärättä harhailen katuja ja puistoja. Hän ei tuntenut ketään, kaikki kasvot olivat outoja, jotkut ilmeettömiä ja poissaolevia, kiireisinä jonnekin menossa.

Ehkä he kuitenkin olivat kuten hän, kaikilla oma elämä, omat tutut ja toimet, kaupunkilaisia. Jotakin tuttua oli ehkä kaikissa kasvoissa. Näin ajatellen ei tuntunut niin ahdistavalle. Hän oli vain yksi joukosta, ei hän ollut yksin, kaikki olivat täällä.

Hän poikkesi reitiltään joen rantaan hiekkatielle läpi puiston, joka loi varjoisan saarekkeen keskelle liikennettä. Korkeiden jalavien ja pyökkien oksistot suhisivat hiljaa tuulessa läpi autojen metakan ja varjot väreilivät rauhallisina hiekalle. Hän käveli hitaasti ja lepäsi vasten kasvien liikettä, valojen ja varjojen tanssia, vasten joen pyörteitä ja kosteaa ilmaa, joka puhalsi jokisuiston halki.

Palatessaan takaisin hän huomasi eräällä penkeistä kumaraisen ukon, joka istui hervottomana ja kuin varjo penkin toisella laidalla, kasvot alas painettuina. Ohittaessaan

miehen hän huomasi, että toinen silmä puuttui ja että koko kasvojen se puoli oli arpien peittämä. Tuska tunki hänen sisälleen, hän pelästyi miehestä tulvivaa hirvittävää yksinäisyyttä ja kiiruhti kohti ihmisiä, kohti vilkasta katua.

Myöhemmin illalla hän lähti uudelleen kävelemään, koska uni ei ollut tullakseen.

Portaiden valo surisi äänekkäästi. Käytävän matto oli kasassa, hän suoristi sitä hieman jalalla. Toinen alaoven ikkunaruuduista oli mennyt rikki ja talonmies oli koettanut kiinnittää palasia yhteen pakkausteipillä.

Ulkona oli jo melkein pimeää. Kosteaa ja lämmin myöhäiskesän ilmavirta tulvahti hyväilevänä ja pehmeänä. Katuvalojen loiste ympäröi hänet ja hän käveli hiljalleen katua alas joelle.

Ohittaessaan nakkikioskin muuan vahvasti humalainen mies huuteli häntä luokseen, tyttö hymyili vaimeasti ja toivoi ettei mies lähtisi hänen peräänsä. Tämä jatkoi kioskin seinään nojaten uupunutta syömistään, haukkasi silloin tällöin, näytti olevan ryynimakkara.

Sillalla paloivat vanhat lyhdyt ja märkä kivetys loisti niiden valossa. Joen pinta teki hitaita pyörteitä matkaten rauhassa. Katujen lyhdyt ja talojen ikkunavalot kuvastivat sen pintaan kymmeniä kimaltavia tähtiä, jotka keinuivat

hitaassa virrassa soikeaan muotoon. Paksu nainen horjui joukostaan jäljessä ja kiljui edellään kulkeville.

Saima kääntyi rantakadun lehmusten varjostoon. Puiden herttalehdet muodostivat lyhtyjen loisteessa suuria vehreitä lehvistöjä, jatkuivat korkealle pitkin runkoja ja oksia, kunnes lopulta ylhäällä latvuksissa heiluivat hitaina varjoina mustaa taivasta vasten. Niiden alla kulkiessaan hän tunsu olonsa turvalliseksi ja hengitti syvään yön kosteaa ilmaa. Lehmuksista oli jo alkanut tipahdella kuivia siemenvihkoja jalkakäytävälle ja ne kahisivat jaloissa enteillen syksyn tuloa. Puiden välistä läikkyivät vaalealla maalatut tsaarinaikaiset kivirakennukset, puhtaat rapatut seinät ja ornamentit, valkeat ikkunanpuitteet ja vihertävät lasit. Siellä täällä valo lankesi himmertyen varjoiksi tarkalla kädellä muovattujen pienten ornamenttien taakse.

Ennen toista siltaa hän istahti hetkeksi penkille. Se oli hieman kostea ja hän pyyhki kämmensivulla pisaroita sivuun. Joen toisella puolen suurten oksistojen takana kiisivät autot, ja joen rannassa loistivat vanhan ravintolan lyhdyt ja valkoisten pylväiden rivistö rannan tuntumassa.

Joen pinnassa ravintolan valot kokosivat ehyen läikkyvän pinnan, kuin virran pyörteissä väreilevän maton, jonka reuna lepatti kuin liekit olisivat sitä nuolleet. Saima lumoutui näystä ja tuntien sydämensä sykkeen ja kätensä lepäävänä penkin selkämyksellä, ei hän nähnyt enää mitään muuta maailmassa.

Mitä todellisuus oikeastaan oli?

Hän nuuhki ilmaa, muttei erottanut siinä hajuja, vain kosteuden. Olihan sekin haju, vai oliko?

Katulyhdyn säteet valaisivat ruohonkorret toiselta puolelta ja saivat varjot niiden välissä syvenemään. Silloin hän huomasi ruohon seassa valkoisen perhosen siivet levällään - sellaisen joita elokuussa tulee rypsipellot täyteen, kun ne ovat muuttuneet kukkatarhoiksi.

Tyttö kumartui hiljaa perhosen puoleen ja katseli sitä läheltä. Pieni vesipisara oli tipahtanut yllä kieppuvasta ruohonpäästä toiselle siivelle. Siiven ulkolaitaa kiertävä ornamentti katkesi ja paljasti puuttuvan palan.

-Missä sinä raukka olet satuttanut itsesi?, hän kysyi.

Pieni haavoittunut valkea perhonen, tyttö ajatteli ja tunsi syvää yhteisyyttä sen kanssa. Missään ei ollut sille suojaa, se oli alaston ja näkyi kauas. Mutta se oli hakenut oman suojansa ruohonkorren alta, rauhaan, jossa se vain saattoi

odottaa voimiensa palautuvan. Tai sitten kuoleman tuloa. Hän ojensi sormeaan perhosta kohti silittääkseen sen siipeä, mutta tajusi samassa, että väripöly irtoaa ja keskeytti aikeensa.

Tuomiokirkon kello alkoi lyödä. Kaksitoista kertaa.

Ääni kaikui avaruuden läpi ja sai elämän pysähtymään. Hän muisti mummoaan, joka oli elänyt tässä samassa kaupungissa ja hänkin oli siis kuunnellut kelloja, hänkin oli ollut nuori tässä kaupungissa.

Eivätkö kaikki olleet syvällisessä yhteydessä keskenään, sama lämmin ilma ympäröi heidät kaikki, sama ilmavirta joelta ja mereltä, eivätkö heidän kohtalonsa sulaneet siinä yhteen? Kellojen soidessa.

Koko maailma ympärillä muuttui lakkaamatta kuin virtakin, mikään ei pysynyt hetkeäkään paikallaan.

Pihalle, jossa hän asui, käännyttiin kadulta hämärään kapeaan porttikäytävään. Sitä reunustivat kaksikerroksisten puutalojen rapistuneet maalit molemmin puolin. Oikealla roikkui ränsistynyt ovi, jonka saranat olivat hajonneet ja jossa roikkui oranssilla ja sinisellä maalattu räiskyvä kyltti ”Taidemaalari Jaakko W. Kurppa”. Sen alapuolelle oli nastoilla kiinnitetty pieni pahvinpalanen, jota sateet eivät olleet ehtineet kokonaan haalistaa, ja johon oli töherretty jotakin tolkuttoman epäselvästi.

Porttikäytävän hämärä johti pihalle, joka avautui valoisana ja pysähtyneenä. Sitä reunustivat aikoinaan pastellinvärisiksi maalatut niukasti koristellut empiretalot. Maali oli sittemmin rapistunut ja kalventanut seiniä valolle. Oli kuin talot olisivat kokoontuneet mietteliääseen hartaustilaisuuteen pihan avaran kivetyksen äärelle ja unohtuneet sitten siihen mistään piittaamatta, vain kuunnellen tuomiokirkon kellojen säännöllisesti toistuvaa kumahtelua.

Pihan perällä seisoivat ylväänä pitkä rakennus, jonka kerroksia erotti toisistaan ränsistynyt katos. Se oli ollut kaupungin upein yhdistetty majatalo ja hevosvuokraamo - joskus muinaisuudessa nimittäin. Sellaisina etäisinä

aikoina, jolloin hiljaisuuden rikkoi kavioiden kapse katukivetystä vasten ja penikkain kirkuna.

Katoksen alla oli yhä järkähtämättä paikoillaan kuluneita kaidepuita hevosten kiinnitystä varten ja kaukaloita, joiden reunat oli huolellisesti kaluttu, niin että puun syyt olivat kohonneet esiin.

Tuntui kuin mikään ei voisi rikkoa pihalle laskeutunutta vuosisatain unohtunutta rauhaa, vaikka liikenne kohisikin rakennusten takana. Hiljaisina kesäiltoina, jolloin auringon punerrus hipaisi puutalojen kattoja ja ilma liikahteli vain hyönteisiä pyydystävien pääskysten siivenväreissä, saattoi miltei kuulla, miten parivaljakko tömisteli porttikäytävästä rattaat kolisten.

Melkein keskellä pihaa rehotti komea pihlaja. Se oli ensin ollut vain pieni heiveröinen taimi, joka pilkisti epävarmana jostakin kivetyksen välistä ja sotkeutui kaikkien jaloissa. Siitä se kuitenkin kitumalla kasvoi, kunnes joku sääliväinen sielu keksi laittaa sen ympärille suojaavan lautaneliön ja ottaa vähän kiviä pois sen juurelta. Pihallakaan ei ollut enää liikennettä entiseen malliin, kun hevoset olivat muuttaneet pois. Näissä uusissa oloissa puu purki koko

kasautuneen elämäntarmonsa ja venähti muutamassa vuodessa reheväksi puuksi.

Pihlajan vieressä kyyhötti lintulauta puupötkkelön nokassa ja takana talon seinustaan nojaili aukinainen hiekkasuoja. Pihlajapuun takana oli kuisti ja siinä ovi sepposen selällään, ovikellon vieressä juhlallinen kyltti ”Talonmies”.

Talonmies Paavo Viima oli henkilö, jonka kanssa Saimakin ensimmäiseksi joutui tekemisiin. Hän oli pihan hyvä haltia, joka selvitti asiantuntemuksella elämän kaikki käytännölliset pikku pulmat viemäritukoksista kissan synnytykseen ja pitipä joskus pientä avioliittoneuvolaakin eräiden mielipahaksi. Määrätietoisin ottein hän myös – isokokoinen ja ronski mies kun oli – hätisteli pihasta pikkurikolliset ja riehumään herkiävät juopot. Muut juopot hän jätti rauhaan, muutoin olisikin saanut häätää lähestulkoon koko pihan. He olivat omaa väkeä. Mutta riehuja alkoi ajoittain kokoontua tiettyihin pihan huoneistoihin. Sanottakoon tässä vielä pihan kunniaksi, että vakituiset asukkaat toki ryyppäsivät yleensä sangen rauhallisesti.

Herpaantumattomalla mielenkiinnolla talonmies talvisaikaan seurasi lintulaudan elämää. Hän oli taannoin vaihtanut lintulaudan entisen tukiseipään hieman liioitellunkin pitkään ja

mahtavaan puupötkelöön - sen jälkeen kun kissat olivat onnistuneet pääsemään laudalle ja järjestäneet tiaisille ankaran verilöylyn. Talonmiehen kiiltäväturkkisesta pystykorvasta, joka loikoi päivät pitkät kuistilla, ei ollut kissojen kurissapitäjäksi – ikävä kyllä. Koira ei ollut koskaan kiinni, vaikka kaupungissa laki määräsi niin tehtäväksi, mutta koira pysyttelikin uskollisesti kotinurkilla. Enimmäkseen se lämmitteli kolottavia luitaan kuistilla siinä kohdassa, mihin aurinko osui. Helteillä se vetäytyi varjoon hiekkasuojaan tai vanhan majatalon taakse, jossa se retkotti horsmien seassa, kunnes lämpötila illalla laski. Vasta silloin se uskaltautui kotiin aterialle.

Kun Saima sen viikon lauantaipäivänä, jolloin työt olivat alkaneet, kiipesi portaat toiseen kerrokseen ja ähelsi ovensa kehnon lukon kimpussa, asteli talonmies hänen jäljessään ja tervehti leppoisasti hymyillen. Hän ojensi tytölle muuttoilmoituskaavakkeen ja tyttö jäi tuijottamaan hänen valtavia käsiään, joiden iho oli kuin parkittua ja täynnä vanhoja arpia. -Työmiehen kädet, talonmies virkkoi huvittuneena ja pyysi tyttöä saman tien kahville, kunhan saa kaavakkeet täytettyä.

Pystykorva tervehti kuistin portailla hieman epäluuloisesti ja kohotti hänen mentyään kuononpäänsä korkealle saadakseen paremman tuntuman tähän uuteen hajuvanaan. Emäntä kuuli askeleet ja saapui sisäkuistille, jonka ikkunoita kiersivät punaisena kukkivat pelargoniat.

-Astu sisälle, kahvi on valmista, hän hyräili.

Saima riisui kumisaappaat ja astui kaavakkeineen siistiin pikku keittiöön, jossa talonmies jo istui pöydän ääressä nenällään lukukakkulat ja kädessään aukakausjulkaisu Punalippu.

-No, sait täytettyä, hän sanoi, -Istu alas.

Kaadahan Helmi tytölle kahvia.

Hän työnsi lähemmäs vattia, jossa oli tuoreita korvapuusteja. Saima tunsu itsensä aluksi kovin mitättömäksi ja araksi, mutta unohti sen pian, kun talonmies intoutui tarinoimaan pihan asukkaista. Vaimo säesteli rönsyilevää tarinaa yksityiskohdilla ja väliin pariskunta puhui yhteen ääneen pitkiäkin toveja kummankaan sen kummemmin siitä häiriintymättä. Saima katseli heitä vuoron perään ja mutusteli posket pullollaan. Talonmies istui rentoutuneena käsi leväten pöydänreunalla ja ilmeet vaihtelivat tiuhaan hänen kasvoillaan. Enimmäkseen niillä

kuitenkin lepäsi sydämellinen naurunvirne, jolle antoi veikeän vivahteen hänen tuuheat, ylöspäin hapsottavat kulmakarvansa.

Vihdoin talonmies kaivoi piippunsa ja tupakkamassinsa esille ja alkoi tuprutella savupilviä. Naiset hymyilivät toisilleen. Talonmies syventyi piippuunsa ja he vaipuivat hiljaisuuteen.

Saima katseli pihlajapuuta ja ilta-auringon luomia punervia vävyjä vastakkaisilla tielikatoilla. Lintulaudalle oli hyvä näkymä ikkunasta.

-Käykö tuossa paljon lintuja?, hän kysyi.

-Jaa lintuja, talonmies virkkoi hajamielisesti, mutta piristyi sitten. -No veikkoset käy, ja vaikka mitä sorttia, vaikka noita tiaisia enimmäkseen.

Oikein sitä aina oottaa, että talvi tulee ja saa niitä seurata. Ja kohta Saima sai tietää kaiken, mitä lintulautaan ja sen lintuihin liittyi ja niihin liittyi niin paljon asioita, että oli iltamyöhä, kun hän huomasi katsoa kelloa ja päätti lähteä kotiin nukkumaan.

Talonmies valvoi vielä jonkin aikaa Punalippunsa äärellä. Vanhan naisen kuorsaus täytti huoneen rauhaisana.

Seuraavat päivät Saima työskenteli nakkikoneessa tehdassalin kahtiajakavan seinän toisella puolen. Myllyt jauhoivat juuri koneen vieressä ja huumaava meteli täytti tilan kuulosuojien läpi. Uudet työtoverit jättivät hänet omiin oloihinsa, saattoivatpa silloin tällöin vilkaista ja hymyillä, mutta eivät piitanneet hänestä sen enempää.

Tehdas nielaisi hänet sisuksiinsa, meteli ja liike oli jotakin liian kokonaisvaltaista ja ne imaisivat hänet osaksi tehdassalia, osaksi pyöriviä rattaita, kosteaa höyryä, kiertäviä makkaratelineitä. Hän yritti ponnekkaasti opetella suorittamaan äärimmäisen yksitoikkoista työtä niin vikkelästi kuin toisetkin. Ponnistelu huumaavassa metelissä muutti ajan pitemmäksi. Joko hänen oli sopeuduttava tai hän ei jaksaisi hetkeäkään.

Tällä koneella tauot pidettiin yhtä aikaa ja he istuivat tilavassa vessassa, jonka hatarat seinät päästivät melun lävitseen. Vessassa oli ikkunakin ja pöytä ja muutamia tuoleja ja penkki. Tauoilla Saimasta tuntui, että kaikki syrjäsilmin tarkkailivat häntä ja että heidän välillään vallitsi jokin syvempi yhteisymmärrys. Hän arvaili mielessään, miksi hänen kanssaan ei keskusteltu ja koko hänen olemuksensa kääntyi pian tunnustelemaan pienimmästäkin, mitä tämä uusi

maailma hänestä ajatteli. Epäluuloisuus sai hänet varpaisilleen ja hän oli melko pian varma siitä, että nämä kaikki olivat häntä vastaan. Todellisuudessa toisten hiljaisuuteen ei ollut mitään varsinaista syytä, sattui vain käymään niin. Mutta Saima odotti taukojen loppumista ja pääsyä takaisin työn ääreen, joka sittenkin tapahtui hänen käsiensä kautta.

Siellä hän taas vajosi rytmin valtaan, se otti hänet väkisin, hän sykki kuin kasvi koneiden liikkeen tahdissa. Kädet liikkuiivat jo automaattisesti makkaranauvoja pitkin, hän solmi ja nosti telineitä ilmassa liikkuvalla radalle. Tahti oli uuvuttavan nopea, ja ehkä juuri siksi ja sen vuoksi ettei hän ollut vielä tottunut, metalliosien yksitoikkoinen välähtely ja pauhina vetivät hänet omaan maailmaansa, tahdottomana rattaiston osana, kävelevänä käsien ja jalkojen yhdistelmänä, joka teki mitä koneisto siltä vaati, tasaisesti, pitkäpiimäisen tasaisesti. Mutta tämän ajatuksettomuuden avulla hän kesti kuin kestitkin työtä. Yhtäkaikki hän tunsu vanhenevansa tämän työnsä takia viikossa muutaman vuoden, vaikkei tämä johtunutkaan varsinaisesti työstä, vaan siitä, että hän oli jäänyt yksin, ilman perhettään ja ystäviään, tullut tähän suureen kaupunkiin.

Kotiin päästyään hän oli perin uupunut, pikemminkin henkisestä kuin ruumiillisesta

ponnistelusta. Kioskilta ostetut sanomalehdet hän selaili hajamielisesti läpi ja söi liian monta paksua voileipää ja joi liian monta kupillista kahvia ja nukahti sitten vaatteet päällä sängylle tarkoituksenaan nousta hetken päästä ylös, mutta viritti kuitenkin herätyskellon soimaan varmuuden vuoksi. Sen soittoon hän sitten aamulla heräsikin tuntien mielensä virkeämmäksi ja oli iloinen siitä, että oli sentään olemassa jokin paikka, minne hänen täytyisi lähteä.

Oven sulkiessaan hän katsahti vastapäistä tummaa ovea ja sen omituista nimikylttiä ja huokasi. Kuvantekijä ei tuntunut olevan koskaan kotosalla ja hän olisi mielellään tutustunut oikeaan taiteilijaan.

Ulkoportaiden vierellä kökötti tavallisesti joku pihan kissoista kypälät siroasti muhvissa. Saima kyykistyi sitä silittämään ja puheli sille hellästi. Aamuauringon säteet osuivat lämmittävinä hänen kasvoilleen ja kissan turkki säkenöi valon viuhkassa. Kissa herkesi kehräämään ja hymy levisi tytön kasvoille. Hän silitti kissaa vielä ja nousi sitten eväskasseineen.

Kelloaan välillä vilkuillen hän asteli ripeästi tehtaalle.

Kylmenevä ilma oli kirjonut puiden lehdet keltaisiksi ja punaisiksi. Yöpakkaset lannistivat ruohon ja kun ilma oli kuivaa, kävivät puiden sävyt yhä hehkuvammiksi, kunnes puhkesivat täyteen loistoon.

Ohut tuuli liikutti haapojen lehtiä ja ne lepattivat kirkkaina sinistä taivasta ja raskaita syyspilviä vasten. Teiden ja kujien varsilla kääriytyivät vaahterat suuriksi ja pulleiksi ja niiden lehdet painuivat lomittain, niin että näytti kuin oksille olisi tipahtanut kymmeniä ylimääräisiä lehtiä ylemmiltä oksilta, vaikka ne kaikki olivat vielä oksissa kiinni ohuilla punaisilla varsillaan.

Eräänä päivänä alkoi kova tuuli. Se laahasi katuja pitkin ja talojen seiniä ja pudisteli puita, niin että ne karistivat suuria parvia. Lehdet leijuivat pitkään tuulen niitä pyöritellessä, kunnes syntyi keltaisia ja punaisia lehtikasoja vähän kerrassaan – kuin toiset puut olisivat syntyneet elävien viereen. Siinä ne odottivat kahisevina tuulen niitä tempoessa, kosteiden säiden tuloa, sumuisia päiviä, jolloin ne alkaisivat maatua ja värit katoaisivat kirjavaksi ruskeaksi ja kahina lakkaisi ja ne muuttuisivat märiksi ja pehmeiksi.

Sivukujilla leijui voimakas vanhan saunavihdan tuoksu.

Tuulta jatkui päiväkaupalla ja yhä alastomampina seisoivat rungot aaltoillen tummina hehkuvien lehtikasojen vieressä. Oli ikävä lehtien puolesta ja puiden puolesta, mutta lapset tekivät suuria vaahteranlehtikasoja, joihin hyppäsivät vuoron perään riemusta kiljuen.

Lehtikasoja lojui jalkakäytävillä ja ojissa, jonne niitä eniten kerääntyi, ja paikoitellen joutuivat kulkijat kahlaamaan niin että saappaanvarsista tunki lehtiä sisään.

Majatalokorttelin sisäpihalla kasvoi pihlajapuun lisäksi jalavia ja lehmuksia. Rungot kohosivat paksuina ja rosoisina pihan perällä majatalorakennuksen molemmin puolin, ja lehvistöt olivat varjoisan tuuheat ja kohosivat korkealle. Hevoskatoksen kulmassa kasvoi oranssin väreissä hehkuva vaahtera. Sen lehvistö peitti kolme laitimmaista ikkunaa, joista kaksi oli tyhjillään ja kolmannen asukkaat olivat leikanneet lehvistöön aukon ikkunan kohdalle. Ikkuna paistoi puun sisästä kuin mikäkin piilokuva ja iltaisin, kun valo ikkunassa paloi myöhään, se näytti kodikkaalle oravanpesälle.

Kadunpuoleisella sivustalla kukoisti paksurunkoisia saarneja. Niiden rungot

kohosivat niin korkealle, että latvat tavoittivat melkein viereisen kuusikerroksisen kivitalon katon (jollainen oli muuten suunniteltu jo majatalonkin paikalle). Saarnit seisoivat rivissä katua vasten ja niiden lehdet olivat suuria, ja pakkasyön jälkeen satoi lehtiä alas kadulle valtavia määriä. Tuuli ei niitä juuri jaksanut riepotella. Puiden valtavissa lehvistöissä niitä tuntui olevan määrättömästi ja satavan yhtä mittaa kadulle, niin että talonmiehen niitä haravoidessa alhaalla jalkakäytävällä näytti siltä, kuin hän olisi taistellut kokonaista valtamerta vastaan.

Talonmies oli hyvällä tuulella. Hän piti tuulisesta säästä ja viileästä ja puista, niiden lehtien väreistä ja tuoksusta, eikä häntä rasittanut lainkaan työn ehtymättömyys. Pikemminkin se sai hänet hyvälle tuulelle – eihän ollut mitään kiirettä, katukaistale pysyisi entisellään tekipä hän mitä hyvänsä. Sitäpaitsi hän nautti katsellessaan, miten kerrostalon rouvat kahlasivat lehdissä kauppaan.

Hän oli parhaillaan haravoimassa hevoskatoksen vierustaa, kun Saima asteli pihan poikki roskapussi kädessään. Tuuli heilutteli tytön vaaleita hiuksia ja kuulas ulkoilma sai hänen poskensa punoittamaan.

-Pitää tuo luonto huolen, ettei ihmiseltä työ pääse loppumaan, talonmies virkkoi hymyillen.

Saima seiso hetken katsellen ja aikoi sitten noutaa kotoa hanskat ja tulla avuksi. Portaissa hän kuitenkin törmäsi kuvantekijään, joka kolisteli ylös kantaen puisia taulunkehyksiä. Niitä roikkui hänen olkapäillään sikin sokin, niin että hän muistutti kävelevää joulukuusta. Saima pysähtyi empien alaovelle.

Kuvantekijä koetti asettaa kantamuksensa varovasti lattialle, mutta se oli hankalaa, sillä kehyksiä oli liian paljon ja ne rämähtivät meluisasti porraskaidetta vasten.

Hän alkoi kaivella avaimia taskustaan ja ovea aukaistessaan katsahti alas huomaten tytön. Ystävällinen hymy levisi hänen kasvoilleen. Talonmies oli jo ehtinyt kehua, kuinka söötin uuden naapurin hän oli saanut. Kuvantekijä luotti täysin talonmiehen arvostelukykyyn ja oli heti samaa mieltä edes näkemättä tyttöä.

Saima hymyili hämillään portaiden alapäässä ja työnsi kädet anorakin taskuihin. He seisoivat hetken toisiaan katsellen.

-No mikäs tyttö se siellä on?, kuvantekijä honotti kuin sorsa poikaselleen.

-Olen muuttanut naapuriin, Saima mutisi oudoksuen kummallista ääntä.

-Vai sillä tavalla, kuvantekijä nyökytteli ja katseli kiinnostuneena tytön maalaismaista olemusta saappaissa ja aivan liian suuressa anorakissa, jonka toisessa hihassa oli sinivalkoinen ommeltu merkki, jossa luki Suomi.

-Tulehan pistäytymään meillä, kuvantekijä alkoi kasata kantamustaan. ”Meillä” tarkoitti häntä itseään ja kissaa. Saima kapusi portaat ylös ja otti hänkin kehyksen kantaakseen.

-Tänne, kuvantekijä opasti ja Saima kulki hänen perässään työhuoneeseen. Itse asiassa koko asunto oli yhtä ainoata työhuonetta pitkästä eteisestä lähtien. Pöydillä ja kaappien päällä lojui sekavat määrät pensseleitä purkeissa, värituubeja ja hiililaatikoita, paperilehtiöitä ja kuivausrättejä, viilipurkkeja ja maitopurkkien leikattuja kantoja ja tuolien nojilla roikkui pyyheliinoja ja vaatteita. Aikamoinen sekasorto siis kaiken kaikkiaan.

Ikkunalla kasvoi kokoelma kaktuksia. Yksi oli valtavan suuri, täynnä pieniä pitkulaisia varsia, joista ylimmät ulottuivat melkein ikkunan ylälistaan. He laskivat kehykset nojalleen nurkkaan ja kuvantekijä alkoi kaivaa laukusta ostamiaan tarvikkeita ja asetella niitä paikoilleen pöydille ja laatikoihin. Sekasorrosta huolimatta täällä tuntui vallitsevan tarkoituksenmukainen ja tarkka järjestys.

-Istu toki alas, kuvantekijä huomasi sanoa ja raivasi sohvalle tilaa.

-Otatko teetä?

-Kyllä vain, kiitos, Saima sanoi ja lauseen loppuosa murtui, sillä sohvanjalka hieman rojahti hänen istuutuessaan.

-Ja sinä olet siis Saima, huuteli kuvantekijä keittiöstä, -Tiedätkö, että Saimaa on muinaisnimi. Se on muinaiskieltä, jota on puhuttu Suomen alueella ennen suomalaisten ja saamelaisten tuloa.

-Olen saanut sen isoäitini mukaan, hän oli myös Saima.

Kuvantekijä katsoi häntä pitkään tullessaan teekannun ja kuppien kanssa.

-Oletko tavannut häntä?

-Hän ehti kuolla juuri ennen kuin minä synnyin.

-Sinä olet siis maalta. Ja juuri tullut Turkuun. Veljeni mielestä Turku on se *äärimmäinen likaviemäri*, kuvantekijä sanoi.

-Miksi niin?

-No. Kai se hänen näkökulmastaan on juuri sitä.

-Missä hän sitten asuu?

-No. Ei kai se oikeastaan ole kiinni, missä hän asuu, vaan siitä hänen elämästään. Ei hän asu nyt edes missään. Tai siellä ja täällä. Kyllä hänellä

välillä on omakin kämppä, mutta se menee, kun kaverit tunkevat sinne.

Nyt vasta Saima havahtui siihen, että korkeat seinät olivat täynnä hiilipiirustuksia, vesiväritöitä ja öljymaalauksia – niitä roikkui lattiasta kattoon kaikilla seinillä niin tiheässä, ettei tapetista juuri näkynyt kaistalettakaan. Saima nousi sohvalta nähdäkseen paremmin ja pyöri hitaasti ympäri keskellä lattiaa katsellen värien yltäkylläisyyttä ja pidätellen henkeään.

-Ne ovat esimerkkejä eri vuosikerroista, kuvantekijä selitti hieman nolona katsellen Saimaa.

-Seinillä vain siksi, että myyn täällä. Kun ryhdyn maalaamaan, täytyy kaikki peittää lakanoilla. Hän vetäisi vieressään roikkuvaa lakanaa pikku matkan ja osoitti katonreunaa kiertäviä verhotankoja, joilla roikkui varmaankin parisenkymmentä valkoista pitkää lakanaa, nyt nurkkiin vedettyinä, virkatuin pitsein. Varmaankin koko hänen lakanaperintönsä ja vähän enemmänkin.

-Tuolla on yksi uusista, hän osoitti öljyvärimaalausta, joka roikkui ikkunan vieressä niin, että valo lankesi suoraan sen pintaan. Hän tarttui Saimaa käsivarresta ja huomaamatta tytön

säpsähdystä talutti tämän oikeaan kulmaan suhteessa valoon ja irroitti otteensa.

Maalauksen keskellä oli puistonpenkki, jolla istui kaksi vanhaa miestä, toinen poltellen piippua ja toinen selostaen jotakin kulmat kurtussa. Puut ympärillä väreilivät elävinä ja loivat varjoja nurmelle. Tuntui kuin elävä rauha olisi laskeutunut vanhusten ympärille ja tarttunut puihin, sulkenut kaiken sisäänsä. Saima katseli lumoutuneena kuvaa ja oli mielissään, koska se oli niin hyvä.

-Miten elävä se on.

Epävarmuus katosi kuin taikauskusta kuvantekijän kasvoilta. Hän nauroi onnellisena kuin lapsi ja alkoi innostuneena esitellä maalausta tarkemmin. Hän puhui kokonaiskuvasta ja vaikutelmista pitkään ja nopeasti, mutta Saima ei ymmärtänyt paljoakaan siitä, mitä hän vaakkuvalla äänellään selitti. Sen sijaan hän huomasi kuvassa koko ajan uusia piirteitä kuta kauemmin hän sitä katseli, ja hänestä tuntui, että hän sittenkin ymmärsi kuvantekijää, höpisipä tämä mitä hyvänsä. Kummallista, miten jotkut ihmiset tuntuvat heti niin tutuilta, aivan kuin olisi tuntenut heidät lapsuudesta asti. Kuin heidän olemuksensa tuntisivat toistensa samanlaisuuden.

-Minä kuljin äskettäin joen rannassa, hän sanoi mietteliäänä, -Siellä varjot liikkuvat aivan samalla tavalla. Kummallista, etteivät puut oikeastaan aina näytä yhtä eläviltä. Joskus ne ovat kuin unessa, lehdet lepattavat vain nahkeina oksien päissä. Ja pimeällä toisinaan, kun niiden ohi kulkee, tuntuu kuin varjot hyökkäisivät lehtien alta.

Kuvantekijä hymyili.

-Ihminen hahmottaa maailmaa sen mukaan, mitä hänen mielessään liikkuu.

Hän raapaisi korvallistaan.

-Oikeastaan ihmisen todellisuus onkin puoleksi unta. Tajunta rakentaa aistien eteen verhoja, joissa mielentilat heijastuvat, tunteet, ennakointi, odotus. Oikeastaan se on jotakin siltä väliltä.

Hän seiso i toinen käsi ristissä rinnalla ja toinen sen päällä, jolla siveli leukahahtuviaan. Äkkiä liikkuva käsi pysähtyi ja hän harppasi taulun luo, joka roikkui suurten ikkunoiden välissä.

-Niin kuin tässä! Katsohan huonetta: huone itsessään on kolkko ja kuollut, pölyä ja hämähäkinseittejä nurkissa. Kaikki on liikkumatonta, hyvin autiota. Mutta heti kun siihen tulee nainen (hän paljasti kätensä alta naisen, jonka oli peittänyt tähän asti), alkaa huonekin elää. Kaikki alkaa virota, kun nainen

astuu huoneeseen. Kaikki johtuu hänestä ja siitä, mitä sinä tunnet häntä kohtaan.

Hänen silmänsä muuttuivat hieman surullisiksi katsellessaan naista, joka itse asiassa oli hänen entinen rakastettunsa.

Saima kiersi sormella yhtä palmikosta irronnutta suortuvaa. Sehän on aivan kuin minun huoneeni, hän totesi alakuloisena. Tosiaankin, huone alkoi elää ja väreillä naisen ympärillä, joka seisoj ovensuussa kasvot punoittaen ja ilmeisen hengästyneenä. Oli kuin hän olisi juossut pitkän matkan ulkoa ja nähnyt kynnykseltä jonkun, jota oli kaivannut ja odottanut. Se oli varmaankin kuvantekijä, tai no, ei kai sen väliä kuka se oli. Joku jota oli odotettu.

-Voinkohan minäkin näyttää tuollaiselta?, hän aprikoi huomaamattaan ääneen.

-Mitä?

-Ajattelin vain, että saisinkohan minäkin huoneeni elämään. Sehän on aivan kuin minun huoneeni, Saima mutisi nolona.

Itse asiassa se olikin hänen huoneensa.

Kuvantekijä tarkasteli häntä huvittuneena.

-Se riippuu siitä, kuka sinua katselee, hän sanoi.

-Minua vain ei kukaan katsele.

-Vai niin?, kuvantekijä kohotti kulmakarvojaan.

Tyttö oli äkkiä perin vakava ja se hämmästytti häntä.

-Eikö sinulla ole ystäviä?

-Ei.

-Ei siis ketään ystäviä? No, minäkin olen yksinäinen ja sitä paitsi ystäviä voi aina saada, jos haluaa. Täytyy vain nähdä hieman vaivaa.

He seisoivat hetken vaiti, kunnes kuvantekijä muisti teen.

-Vaan mitäpä me siitä. Ruvetaan teelle.

Pöydän äärestä näkyi, kuinka tuulenpuuska virisi yli pihan ja liikutteli rajusti lehtiä puiden helmassa. Keskellä lehtivaippaa lojuivat täysinäiset kottikärryt ja harava painona lehtien päällä. Talonmies oli näköjään myös tauolla. Pystykorva lojui tapansa mukaan kuistilla juuri siinä kohdassa, mihin aurinko puiden välistä paistoi.

Vasta seuraavalla viikolla työnjohtaja vei hänet alakertaan sokkeloiseen saliin makkarankepityspaikalle, joka siis tulisi olemaan hänen varsinainen kohtalonsa – mikäli hän ei päättäisi kerrassaan vaihtaa alaa. Mikä ei tullut edes hänen mieleensä, hän oli liian kokematon arvioimaan asiaa näin. Mikäli vikaa jossakin oli, se oli hänen mielestään hänessä itsessään eikä työssä, koskapa toisetkin näyttivät jaksavan sitä varsin hyvin.

Sali oli tunkkainen ja vaikutti likaiselta, vaikka se pestiin pariinkin otteeseen päivittäin läpikotaisin.

Joka puolella nousi lämpimän makkaramassan läpätunkeva löyhkä.

Hienonnettu rasva- ja sisäelinmassa virui suurissa astioissa, joissa oli pyörät alla. Saima töllisteli niitä tuntien puistatusta. Työnjohtaja viittasi häntä asettumaan kepitystelineiden ääreen ja nousi itse viereen näyttääkseen, miten työ käytännössä sujui – kuten hän asian muotoili. Naiset työtason toisella puolen loivat häneen ystävällisiä silmäyksiä ja pieni huvittunut pilkahdus silmissään seurasivat, miten työnjohtaja asetteli suoleen pursotettua

makkaramassaa kepitystankoihin kevyelle sykkyrälle.

Työnjohtaja oli melko nuori, tukeva karhunpoika, jonka muuten rujoja kasvoja kaunistivat tummat, hyväntuuliset silmät. Silti oli hän auttamaton tosikko ja niuhotti pikkuasioista huomattavasti enemmän kuin yläkerran työnjohtaja. Hän poimi ripeästi kosteudesta lämpimät makkarat tangolle, niisti suolen pään ja asetti tangon varovasti pullakoilla sormillaan katossa kulkevalla radalla roikkuvalle telineelle. Mustunut teline keinui hiljaa tangon vavistessa taakastaan. Saima seurasi silmä tarkkana ja vilkuili naisia, jotka hoitivat pursotinkojeita. Toinen heistä oli tiukkailmeinen, kasvoistaan tavattoman pieniluinen ja muutenkin pikkuinen, toinen taas pulleaposkinen ja rempseä liikkeissään.

-No, kokeilehan, työnjohtaja kehoitti ja Saima tarttui epävarmalla otteella kepitystankoon ja poimi makkaroitua pöydältä, jolle ne valuivat pursottimista tasaisena virtana. Naiset ohjailivat makkarapötköjen kulkua siten, että ne kiertyivät somaksi kasaksi pöydälle. Suolien päät he niittasivat yhteen pienellä liittauslaitteella, joka piti hullunkurista kalkattavaa ääntä. Kuten yläkerrassa, olivat täälläkin kaikki valtavan vikkeliä ja aloittelija sitäkin kömpelömpi. Naiset

auttoivat Saimaa parhaansa mukaan ja pikku hiljaa he alkoivat päästä samaan rytmiin. Työnjohtaja seurasi tapahtumia uskollisen kauan, ehkä sen vuoksi, ettei hänellä ollut muutenkaan tekemistä, ja nosteli hänkin tarpeen tullen tankoja telineelle.

Vaikka hänen läsnäolonsa tuntui hieman kiusalliselta, tunsivat Saima kuitenkin jäävänsä orvoksi työnjohtajan poistuttua. Naiset katsahdivat häneen väliin ja keskustelivat harvakseltaan keskenään - hän ei metelin läpi kuullut, mistä.

-No miltä se tuntuu olla täällä töissä?,
pieniluinen nainen huusi jonkin ajan päästä.
Vasta nyt Saima huomasi, että hänen hiuksissaan oli jo melkoisen paljon harmaata.

Saima vastasi epämääräisesti ja osoitti päätään puistellen naisten vieressä ja melkein hänen nenänsä korkeudella hieman kallellaan olevaa siiloa, josta hiljaksen valui maksanväristä lämpöä huokuvaa moskaa.

-Se on sisäelinmassaa, nuorempi huusi asialliseen sävyyn, -Siihen tottuu kyllä, niin kuin tähän hajuunkin, niin ettei kohta huomaa mitään. Tekee vain tätä työtä.

Jonkin ajan päästä Saimasta tuntui kuin olisi tarttunut pieniä koiranpentuja korvanalusista tarttuessaan lämpimiin ryynimakkaroihin ja

tämä mielikuva sai hänet käsittelemään niitä hellävaraisemmin.

Naiset kyselivät kaikenlaista, vaikka se pitikin tehdä huutamalla. Kun he kuulivat tämän olevan hänen ensimmäisen työpaikkansa kaupungissa, alkoivat he suhtautua häneen äidillisen huolehtivaisesti. He kyselivät perheestä, missä hän asui ja kaikenlaista, mitä tavataan nuorelta kysellä ja Saima vastaili auliisti. Hän sai kuulla, että molemmat olivat naimisissa ja että toisen lapset olivat jo muuttaneet pesästä ja että nuoremmalla oli vauva, minkä saattoi kyllä ensinäkemältäkin päätellä.

Vanhempi kävi kaatamassa lisää massaa pikku myllyyn ja lisäsi jauhoja suuresta säkistä, joka lojui myllyn kupeella. He työskentelivät vaiti, kunnes tunnin päästä massa taas loppui ja naiset lähtivät hakemaan sitä salin toisesta päästä. Saima jäi nojailemaan paikalleen.

Hän tuijotti tummaa veristä massaa, jota velloi naapurikoneen sekoittimiin, onneksi hieman kauempana. Se haisi imelälle ja hetken sitä katseltuaan hän tunsu voivansa pahoin. Siinä olivat siat ja hontelot vasikat jauhettuina veriseksi sohjoksi.

Hän nojasi kovemmin pöytään ja mietti, miten karja kasvatettiin, miten niitä ruokittiin ja

rapsutettiin ja miten ne sitten vietiin teuraaksi umpinaisissa autoissa. Hän ajatteli lehmien ja sikojen avuttomia silmiä ja tuskankiljaisuja. Miten tuskallisen täytyi olla jo ajomatkan tiukkaan sulloissa autossa sellaisilla heiveröisillä jaloilla. Ne paloitetiin teurasveitsillä asiantuntevin ottein ja jauhettiin lopuksi tuoksi kammottavaksi sohjoksi, sitten kun niitä ei oikeastaan enää ollut olemassa viimeisen vihlovan kiljaisun jälkeen, oli vain sammunut eloton ruumis, joka hajotettiin. Entä hänen kohtalonsa? Eikö kuolema ollut hajoamista? Mutta kaikki tämä paloittelu, jauhaminen, sekoittaminen, kuumentaminen. Kuka saattoi keksiä, että elävä olento - sen jälkeen kun oli murhattu - jauhetaankin moskaksi ja pursotetaan omaan suoleensa?

Viereisessä koneessa työskentelevä nainen huomasi hänen oudostelevan katseensa ja hymyili osaaottavasti.

-Ei saa ajatella liikaa täällä!, hän huudahti Saimalle.

Saima hymyili kiitollisena ja kiinnittyi katsomaan hänen varmoja ja tottuneita liikkeitään. Naisen takana oli ruskeahiuksinen pyöreäkasvoinen tyttö, joka silmät puoleksi raollaan seisoj pursotinkoneen ääressä. Hän piteli toisella kädellään suolen päätä ja toisella

ohjaili makkaran kulkua. Käden alta valkoiset pyöreät makkarat pulppusivat hohtavina kuin linnun munat. Kasvotkin olivat raukeat ja pehmeät, hymy väreili huulilla eikä hän näyttänyt ajattelevan yhtään mitään, sen kun siinä pulputti makkaroita kätensä alta kuin muniva kana. Miten kaunis hän oli.

Mitä kauemmin Saima katseli naisia, jotka häärivät koneiden ääressä ja kuunteli niittimien kaltatusta, sitä merkillisemmältä hänestä tuntui.

Työtoverit saapuivat täysinäisten karrojen kanssa ja työskentely jatkui entiseen tapaan. Tauolla Saima ei välittänyt lähteä toisten mukana tehtaan kuppilaan, vaan meni toisen joukon perässä ulos valoon.

Aurinko oli jo korkealla ja säteili kuumana lauta-aidan ja seinämän muodostamaan välikköön. Saima istuutui puulaatikon päälle nuorten tyttöjen joukkoon.

Kuuma ilma väreili kalkitusta seinästä, ja valkoisista työtakeista heijastui niin kirkas valo, että teki pahaa katsella omaa syliään ja toisten pukuja. Vastapäätä aidanvierustalla oli rivissä puisia penkkejä, joilla istuksi naisia pikku ryhmissä. Hieman sivummalla rupatteli hiljaisesti keskenään pari poikaa.

Korkean lauta-aidan takaa näkyivät puiden lehdet keltaisina sinistä taivasta ja pilviä vasten. Ne heiluivat epätodellisen vilpoisina kevyessä tuulessa kuin kokonaan toisesta, unohtuneesta maailmasta.

Saiman vieressä tyttöparvi hälisi iloisesti ja purskahti vähän väliä vallattomaan nauruun. Vastapäätä heitä istui ikääntynyt, mutta tavattoman eloisa siivooja, joka sutkautti pälpätyksen lomaan huomautuksiaan ja sai aikaan naurunpuuskia parvessa.

Saima katseli naisen käsiä, jotka lepäsivät sylissä. Ne olivat suuret naisen käsiksi ja niiden iho oli ryppyjen halkoma, sormet koukeroiset ja kyhmyräiset kuin visakoivun rungot. Kädet olivat voimakkaat ja kuitenkin jotenkin avuttoman herttaiset. Saima tunsi heti mieltymystä häneen. Naisella oli kirjava villatakki valkoisen työtakkinsa päällä ja se oli napitettu leveän rintamuksen kohdalta. Vaaleat kiharat pyrkivät esille työhuivin alta himmeästi sädehtien – toisin kuin nuorten naisten hiukset, jotka kiittelivät auringon niihin osuessa.

Nainen huomasi Saiman katselevan itseään ja loi häneen hymyilevät silmänsä, joiden haileansininen katse muistutti hämmästyttävällä tavalla lampaan epämääräistä ilmeettömyyttä.

Vasta hetken päästä niissä alkoi erottaa hienoja, lähes huomaamattomia vivahteita.

-Sinä olet uusi täällä, hän sanoi ja nosti tukevan pyöreän polvensa toisen yli. Saappaanvarresta pilkisti iloisesti kirkkaanvihreä villasukka.

-Olen ollut vähän yli viikon, Saima sanoi, -
Yläkerrassa tähän asti.

-Huomasin sinut siellä, toinen hymyili. Muutama aidan vierustalla istuvista kääntyi katsomaan.

-Anna sinä tytön olla, Elsa, äläkä ala utelemaan sen miesasioita!

-Ole huolehti, siivoojanainen hyrиси, -Olenkos muka joskus sellaisia udellut? Hän iski Saimalle silmää.

-Joko Korjonen kävi katsomassa?, siivoojan vieressä istuva kysyi.

-Ei vielä, tytöt vastasivat.

-Mitä?, Saima kysyi rohkaistuneena, kenties sen vuoksi, että siivooja oli niin iloinen. Tytöt vilkaisivat toisiaan eivätkä puhuneet mitään. Siivooja katsoi häntä empien ja alkoi sitten puhua käheällä äänellään, joka kantoi nyt yksinäisenä yli hiljentyneen välikön.

Kyse oli katkeamaisillaan olevasta hihnasta, jota pidettiin käynnissä koneessa tyttöjen yläpuolella.

-On se pirua, ettei niitäkään voi aikanaan vaihtaa, puuskahti muuan vanhemmista naisista siivoojan esitelmän päätyttyä.

-No täällähän ei ole koskaan välitetty. Mitäs ne herrat siitä, jos työläinen saa hihnan niskaansa, eihän se niiden selkää satuta.

Keskustelu päättyi siihen. Portaiden vieressä alkoi kiihtynyt puheensorina. He istuivat vaiti ja katsoivat sinne päin. Siivoojanaisen kädet liikkui levottomina sylissä.

-Jokos olet kotiutunut tänne meille?, hän kysyi sitten Saimalta.

Saima ei oikein tiennyt mitä vastata.

-Sitä ottaa aluksi varmaan oudoksi tämän paikan, siivooja mietiskeli, -Mutta tottuu olemaan, tottuu kun tulee tutuksi. Mukavaa väkeä täällä on. Eikä palkkakaan ole mitätön. Verrattuna moneen muuhun meinaan. Vaikka siksensä, kun ottaa huomioon nämä olosuhteet, metelin ja hajun ja raskauden – eihän se siksensä häävi ole.

-Jaaha, työmaa kutsuu!, nainen hänen vieressään nousi ylös vilkaistuaan rannekelloaan, ja muutkin nousivat hänen jäljessään ja jonottivat pian tehdassalin pienellä ovella.

-Olisipa ihana ilma rannalla, vielä niin lämmintä, tummasilmäinen, hento tyttö huokaisi heidän astuessaan valosta sisälle saliin.

-Sanos muuta, siivoojanainen sanoi hiljaa ja katseli hänen nuoria kasvojaan.

He olivat kuin äidit ja tyttäret koko iso joukko, valkoisissa työtakeissa ja valkoiset huivit hiustensa suojana. Elämänhaluisina ulkoa tullessaan, mutta kasvot silti jotenkin väsähtäneinä, niin kuin raskas paino olisi niitä vetänyt sisälle astuessa. Raskasmielisyyttä se oli.

Työ sujui jo joutuisammin, vaikka aamulla oli tuntunut lievää pahoinvointia lämpimästä vesihöyrystä, johon sekoittui lihamassan lemu.

Naiset työskentelivät vaiti kasvot poissaolevina. Aamupäivällä he eivät virkkaneet sanaakaan tytölle ja toisilleenkin vain muutaman kerran. Saima ymmärsi ilmeet ja antoi heidän olla rauhassa, välillä pysähtyi katselemaan heidän työntekoaan, kun omaan työhön tuli tauko – silloin kun oli juuri kaadettu uutta massaa myllyyn eikä makkaranauhoja ollut kasassa pöydällä.

Tuikeakasvoisemman silmien alustoja kiersivät sinervät valvomisesta johtuvat renkaat. Hänellä oli jotakin raskasta ajateltavaa ja toinen oli vaiti osanotosta. Saima joutui kiireissään välillä jättämään pitkiä pätkiä makkaranauhaa roikkumaan tankojen lomiin eikä tiennyt oliko se sallittua vai olisiko pitänyt pysäyttää kone ja korjata tanko, mutta hän antoi asian mielummin olla, kuin vaivasi mokomalla toisia.

Vähää ennen kahvituntia massa loppui eikä salin perällä ollut enää karroja, joten he päättivät lähteä aikaisemmin ruokatauolle.

Sivuuttaessaan ison pakkauskoneen hän äkkäsi ylhäällä vinhasti pyörivän hihnan, joka ilmeisesti

oli se, josta pihalla oli ollut puhe. Se kieppui ja tärisi uhkaavasti ja mitä kauemmin sitä töllisteli sitä varmemmaksi tuli, että se katkeaisi minä hetkenä hyvänsä.

-Taisi tauko alkaa!, muuan tytöistä huusi metelin läpi.

-Massa loppui!, Saima huusi ja vastasi hymyyn. Tytön kasvot olivat jyrkän kulmikkaat ja pienet ystävälliset silmät tuikkivat niiden keskellä. Hän oli kääriänyt hiuksensa niin tiukasti valkoisen työliinan alle, ettei voinut lainakaan nähdä, olivatko hiukset vaaleat vai tummat.

Pestessään vessassa käsiään hän huomasi kuvansa peilissä. Kirkas lamppu juuri peilin yläpuolella sai kasvojen ihon näyttämään kuhmuralaiselta ja näppyläiseltä. Hän irvisti kuvalle, oikoi sitten pääliinaa ja työnsi hiukset paremmin sen alle.

Salissa oli kaikki koneet pysäytetty. Saima empi hetken, muisti sitten leipäpaketin, jonka oli aamulla kääriänyt evääksi ja lähti ylös pukuhuoneille.

Portaissa hän tapasi siivoojanaan, jolla oli merenväriset silmät ja joka nousi portaita ripeästi keinuttaen tanakkaa vartaloaan kuin laiva. Hän alkoi Saiman nähdessään puhella iloisella hyräilevällä äänellä. Poika oli aamulla

nukkunut kuin tukki eikä hän ollut saada tätä lainkaan töihin, oli tullut aamuvarhaisella kotio morsiamensa luota. Voi niitä nuoria, kun eivät edes nukkumaan jouda! Saima asteli kuunnellen ja hänestä tuntui kuin olisi löytänyt turvallisen vanhan purjealuksen keskellä meren ulappaa. Hän katseli siivoojanaisen hieman hullunkurista, mutta määrätietoista olemusta, joka kulki hänen edellään pölpöittäen lakkaamatta.

-Minä näin sen hihnan, hän pisti väliin.

Siivoojanainen vilkaisi häntä ja rypisti otsaansa.

-Kerran täällä sattui yksi mies olemaan töissä alla, kun sellainen hihna repsahti. Sairaalarieissu siitä tietenkin tuli, voi että sen miehen selkä oli kamalan näköinen, oikein paareilla sitä vietiin.

-Eikö se pitäisi pysäyttää ja korjata?

-Siinäpä se.

-Täällä puhutaan ja luvataan, mutta mitään ei tapahdu. Kyllähän Korjonen tietää ja herrat tietävät, mutta paperit lojuu jonkun isomman herran pöydällä - meinaan uuden hihnan tilauspaperit. Täällä vitkutellaan joka asiasta, kun on rahasta kysymys.

He tulivat ylätasanteelle, jossa pukuhuoneisiin johtavat ovet olivat selkosen selällään, sekä miehiä että naisia varten oli kaksi pukuhuonetta. He menivät vasemman puoleisesta ovesta.

Pukuhuoneessa ei ollut ristin sielua. Siivoojan käheä ääni kaikui alastomista seinistä sekoittuen saappaitten kevyeseen lonksutukseen. Ikkunat olivat melko korkealla katonrajassa ja niistä loisti pelkkää pilvistä taivasta. Valo levisi kirkkaana pitkin lattioita ja penkkejä, joilla siellä täällä lojui aukaistuja naistenlehtiä. Joku oli unohtanut tervospullonsa pesualtaan reunalle.

-Onko sulla kahvipullo kassissa?, siivooja kysäisi. Hän nyökkäsi.

-Tule minun kanssa juomaan.

Saima penkoi kaapista eväspaketin ja sulki oven. Avain oli jäykkä eikä sopinut kunnolla lukkoon. Miksi muuten kaikki ovet nykyään olivat niin nihkeitä? Lopulta hän onnistui sulkemaan oven ja istahti penkille siivoojaa vastapäätä.

-Eikös kahvia olekaan?, siivooja kysäisi tytön rapistellessa paperikääröä. -Ota minulta vähän, iso pullo on aivan täynnä. Hän etsi kaapistaan toista mukia, mutta oli näköjään unohtanut sen kotiin. Kaappi oli pullollaan vaatteita ja sekalaista rojua, jota hän oli vuosien mittaan tullut sinne raahanneeksi.

-Mistähän sulle muki saataisiin?, hän silmäili penkkejä. -Tavallisesti kaapissa on mulla kyllä toinenkin muki. No, juomme samasta vuoron perään.

-Pesualtaan reunalla näyttää olevan lasi, tyttö nousi hakemaan ja huuhtaisi lasia juoksevan veden alla.

-Tuo näkö alkanut huonontua vanhemmiten, siivooja mutisi tyytymättömänä.

Kaataessaan heille höyryävää kahvia hän sanoi kuitenkin taas hyväntuulisesti: -Tästä riittää vaikka eskatroonalle.

-Katsos keväällä meillä oli täällä aikamoinen jupakka, hän aloitti sitten, -noista siivoojien työalueista. Ei täällä muuta semmoista jupakkaa ole siivoojilla ollutkaan minun aikana. Muut on kyllä rähinöineet, miehet varsinkin teurastamon puolella, juu, mutta me ollaan vaan oltu hissukseen ja tehty tätä työtä, vaikka meillä ne kehuimmat palkat tässä talossa on, jos sikseensä tulee.

-Niin katsos juu. Täällä joka siivoojalla on oma alue, jonka se päivittäin käy läpi - minä nyt kerron, jollet satu tietämään. Semmoset alueet, kun on juuri makkaramyllyjen vieressä, täytyy käydä useammankin kerran päivässä. Eikä ne ole mitään pieniä länttejä, isoja alueita ne on, niin että juuri ja juuri ehtii päivässä päästä päähän, kun hiki hatussa painaa. Eikä sittenkään tahdo joka koloa saada kunnolla. Se on viheliäistä tuo makkaramassa, jos se pääsee kuivumaan ja

oikein takertuu, ja alkaa kohta haisemaan. Terveystarkastaja käy melkein joka viikko ja siivooja sitten vastaa paikoista eli pakko se on tehdä kunnolla, muuten tulee sanomista vähän äkkiä.

Hän hämmensi sokeripaloja mukissa ja otti toisen leipäpalan muovisesta rasiasta, jonka oli asettanut vierelleen penkille.

-Niin katsos sattui, että oli oikein tavattoman monta siivoojaa poissa, oikein kuukausikaupalla. Yhdeltäkin Katjalta - sinä et ole varmaan sitä nähnyt, se siivoaa piirakkauunien puolella tuolla toisessa rakennuksessa - siltäkin leikattiin sinä keväänä koko kohtu pois syövän takia.

Hän piti pienen tauon ryystäen kahvia ja tuijottaen lattiaa.

-Meitä oli kuusi peräti poissa ja kahdeksantoista talossa yhteensä on. No, sen arvaa, että kiiru siinä tulee, kun paikat piti kumminkin saada kuntoon. Korjonen laittoi vuoron perään tekemään kahta aluetta ja ylitöihin oli sitten jäätävä.

-Oli niitä muutamia, jotka ensin yritti painaa kahdeksassa tunnissa kahta aluetta ettei tarttis jäädä ylitöihin. Yksikin nuori rouva hermostui raukka niin, että parku pääsi. Se on jo semmonen lääni, että tappaahan siinä ittensä. Ymmärsihän

sen tietenkin hänen kannaltaan, kun hällä oli kovin pieniä lapsia, olisko kahden ja kolmen vanhoja vasta olleet. Mutta oikeinhan se ei meidän muiden kannalta ollut. Nimittäin herrat ne alkaa pian päättelemään, että isompikin alue näkyy sujuvan. Juu, päätettiin sitten keskenämme, että ylitöihin on jäätävä. Se nuori rouva ei sitten kauan talossa enää ollutkaan, eihän siitä mitään tullut perheen kannalta.

Hän hörppäsi loput kahvit ja kaatoi lisää. Saima kiitti ja kieltäytyi.

-Sen tietää, miten siinä käy, kun kotona on vielä työpäivä edessä, ruuanlaitto sun muut ja monella vielä pieniä lapsia. Mullahan se on jo kasvanu ja hoitaa itse syömisensä, kun vähän laittaa valmiiksi jääkaappiin jonkun laatikonkin ainekset.

-Me pyydettiin ja pyydettiin, että pitäis ottaa lisää väkeä taloon, ettei tarttis öitä sentään viettää työmaalla, eihän se ole enää mitään ihmisen hommaa. No Korjononhan, katsotaan, katsotaan nyt, jos sieltä joku tulis töihin. Sillä tavalla se jatku ja jatku vaan eikä mitään väkeä otettu.

Hänen kasvonsa kovenivat ja käheä ääni muuttui terävämmäksi, kun hän sanoi: -Semmosta helvetin pihtaamista täällä on aina ollut, aina on koettaneet venyttää työläistä niin kireälle kuin se suinkin venyy. Olis heti pitänyt ottaa se kanta,

että jos väkeä ei ala heti kuulua, niin työt seisoo. Semmosta puhetta ne herratkin ymmärtää.

-Vaikka en minä sitä sano, mukavahan se on tuo meidän Korjonen omalla tavallaan, vaikka onkin kovasti talon puolta, kun tiukka paikka tulee. Kai se vähän niin kuin kuuluu siihen hänen hommaansa.

Hän keinutti itseään hieman edes takaisin keskittyessään.

-Ja hihnalle käy tismalleen samalla tavalla, saatpa nähdä, hän tokaisi sitten ja sulloi eväskassinsa ja termospullon takaisin kaappiin. - Ihmetellään sitten vaan, kun se yksi kaunis päivä roiskasee tyttöjen päälle. Hän lukitsi tyytymättömänä kaapin oven.

-Miehet on helpommin yksituumaisia, siksi kai niillä on paremmat palkatkin. Naiset ne vaan riitelee keskenänsä eikä oikein tahdo löytyä sitä solitaarisuutta. Ja minä luulen, että perimmäinen syy on tuo kateus. Kateushan se on kaiken paha.

-Mistä ne on kateellisia?, Saima ihmetteli.

-No kuule kateellinen ihminen löytää aina jotain syytä. No joku on nuorempi tai sitten vanhempi. Toisella on lapsia tai että ei ole lapsia. Toisella on hyvä mies tai että toisella ei ole miestä. Tai että joku on oikein kaunis.

-Minä tunnen yhden taiteilijan ja se sanoi, että kaikki ihmiset on kauniita. Se riippuu, kuka katsoo.

-Jaa, niinhän se taitaa ollakin. Niinpä tosiaan.

Tehtaan pilli vihelsi juuri, kun he laskeutuivat portaita. Pölyisen ikkunalasin takana lokit kaartelivat alhaalla pihalla ja oli noussut sumua. Sinikylkinen rekka peruutti parasta aikaa lastaussillalle pitkänä ja jykevänä moottorit matalasti sykähdellen.

Kävi niin, että seuraavana päivänä siivoojanainen marssikin pääluottamusmiehen puheille, ja koska tämä kuuli hihna-asiasta ensi kertaa, joutui selvittämään kaiken juurta jaksain, mikä tehtävä olikin hänelle mieluisa.

Siivooja kertoi vuolaasti ja sekavasti kaarrellen siellä täällä. Hän nautti ylenmäärin puhuessaan ja pääluottamusmiehellä oli siitä harvinainen tapa kuunnella, että hän todella yritti ymmärtää, mitä toinen tarkoitti. He sopivat siis vallan mainiosti yhteen.

Kun lopulta kaikki asiaan mahdollisesti liittyvä oli tullut selvitettyksi, pääluottamusmies kysyi:
-Miksi se teidän luottamusnainen ei ole tästä mitään maininnut?

-Siinäpä se, siivooja vastasi, -Minä arvasin sen, ettei se sano mitään. Se odottelee vaan, että Korjonen tekisi jotain, mutta eihän se ole koskaan mitään tehnyt tämmösissä asioissa.

-Jaaha. No kuule, minäpä kilautan heti työsuojelutarkastajalle, ne tulee kyllä heti. Eiköhän me saada tähän jotain järjestystä, ettei tyttöjen tartte pelätä.

Siivooja poistui töihinsä tyytyväisenä ja varmana siitä, että nyt oli saatu asialle varma edistäjä ja jotakin tulisi tapahtumaan. Tämän

viimeksimainitun ominaisuuden takia pääluottamusmies oli varsinaisesti valittukin toimeensa – työtätekevät kun yleensä kuuntelevat palopuheita vain puolella korvaa, mutta tarkastavat sen sijaan huolellisesti, mitä tekojen maailmassa tapahtuu.

-En minä sitä sano, kyllä täällä istutaankin joskus, juu, siivooja selitti Saimalle äänekkäästi, niin että kaikki kuulivat.

-Mutta sitähan joka työmaalla tehdään. Eihän sitä aina pääse siivoamaan justinsa silloin, kun itselle olisi paras, ja silloin on pakko odottaa vaan. Hulluahan se silloin on yrittää muka olla jotain tekevinänsä, kun kerran tähdellistä työtä ei satu olemaan. Vaikka onhan niitä silmänpalvoja monenlaisia, vatsahaavan hankkijoita. Kyllä vaan asia on niin, että ihmisellä on oikeus levätä, vaikka toisen orjaksi onkin ittiesä myynyt – eihän se sitä tarkoita, että koko ajan pitäis heilua kuin mielipuoli.

Naiset istuksivat lauta-aidan ja seinän välissä. Oli jo viileää, vaikka välikköön paistoi aurinko eikä sinne päässyt tuuli. Ulkona istuttiin niin kauan kuin se vain oli mahdollista. Vain puuskittain heilutti pikku tuulenvire hiuksia ja puista kurottuvien oksien viimeisiä lehtiä.

-Kyllähän tämä työläisen kannalta on monella tavalla hyvä työmaa, vaikka ne hyvät puolet meiltä tuppaa unohtumaan, sanoi siivoojaa vastapäätä istuva, kasvoiltaan kurttuiseksi käynyt pieni nainen, jonka silmät olivat tavattoman pisteliäät ja suun ympärillä syviä juonteita, jotka paljastivat hänen usein suipistavan suutaan. -Ei täällä ole myrkkyjä eikä käryä, kyllä sellaisestakin saa olla nykyään kiitollinen.

Siivooja katsahti häneen tyytymättömänä kuin ihminen, jolle jatkuvasti paasataan samaa saarnaa.

-Totta kai jossakin on asiat vielä huonommin, hän sanoi, -vaan kyllä meillä ollaan turhan takia välistä niin tyytyväisiä olevinansa. Tuossa sätkytellään koneitten ääressä vuodet pitkät ja sitten ihmetellään, että tulee kulumia kroppaan. Johan se olis kumma, jollei kulumia tulis, kun vallan samaa liikettä hosutaan urakkatahtiin. Onko täällä yhtäkään, joka olis aivan terve, ellei nyt Saimaa oteta lukuun? Kysyn vaan. Jokainen sen täällä itte tietää, että normaali eläkkeelle ei täältä lähdetä, hän jyrisi.

-Jumppaamisen puolestako se Elsa siellä taas saarnaa?, muuan penkin päässä istuva tähysteli siivoojaa päiden yli.

-En puhu nyt jumpasta, siivooja sanoi matalasti. -
Ja miksei se jumppa nyt meille sopisi, jos olisi
kerran tutkittua tavaraa?

-Ja minä ainakaan omalla ajalla rupea
hosumaan, se on vissi!, pistäväsilmäinen
riemastui, -Vallan riittää, jos koko päivän saa
koneen ääressä heilua.

-No niinhän se on, mutisi siivoojanainen
tyytymättömänä. Hän kohensi hieman asentoaan
ja vaikenä. Tämä aihe oli hänen nähdäkseen jo
loppuun käsitelty ajat sitten. Tuuli heilutteli
hänen vaaleita kiharoitaan jyrkällä otsalla, jolle
nyt oli ilmestynyt muutama tuima kurttu.

Seinänvierustalla istuva korkeaposkinen nainen
kumartui polviensa yli ja katsoi siivoojaa hetken
tutkivasti.

-Onko se Elsa totta, että kävit
pääluottamusmiehen puheilla?, kysyi hän sitten
ja katsoi suoraan silmiin. Niihin silmiin tuli
hetkessä eloa.

-No tottahan se on, kyllä minä kävin, kävinpä
hyvinkin.

Syntyi hämmentynyt hiljaisuus.

-Hyvin tiedät, mitä kautta se asia olis pitänyt
hoidella, pistäväsilmäinen aloitti lopulta. -Sitä
vartenhan meillä on luottamusnainen valittu, että

hänen puoleensa käännytään ja hän hoitaa nämä asiat.

-Vaan kun ei hoida, ei näköjään sitten millään!

Tätä asiaa on jo jauhettu monta viikkoa eikä mitään tapahdu. Ja jos minä sen oikein suoraan sanon, niin tällä meitin luottamusnaisella ei ole mitään halujakaan hoitaa asiaa ja syynä on se, että pääluottamusmies on kommunisti ja se itte on sossu. Se pelkää, että tulee iso rähäkkä ja siltä menee suhteet työnjohtoon. Nämähän se on aina asettanut etusijalle nämä suhteet, että sillä tavalla muka asiat parhaiten edistyy. Ei sitä turhia kannata rähinöidä, niinhän se ittekin suoraan sanoo. Joo edistyy, sehän on nyt nähty, miten edistyy – ei mitenkään.

-Siitä huolimatta olisi ollut hänen asiansa, kaikki me olemme olleet häntä valitsemassa siihen tehtävään. Sinä olet nyt tässä syrjäyttänyt yhteisen mielipiteen.

-Ei se nyt niin ole, että jos luottamusnainen valitaan eikä se hoida tehtäviään, niin turpa kiinni sitten. Kyllä sen tehtävä on kuunnella meitin mielipiteitä ja ajaa meitin etuja.

-Enkä minä sitä paitsi tätä äänestänytkään, ei hän malttanut olla lisäämättä.

-Kyllä yhteiset päätökset koskee niin sinua kuin muitakin, pistäväsilmäinen korotti ääntään, -

Eihän siitä mitään tule, jos kaikki täällä rupeaa luottamusnaisen tehtäviä hoitelemaan sen takia, kun se on sossu ja ne itte on kommareita!

-Minä mikään kommunisti ole!, siivoojakin kiihtyi -Vaikka ne työläisen asiaa paremmin ajaiskin!

Keskustelu alkoi saada uhkaavan käänteen ja molemmat riitelijät hengittivät jo sangen kiivaasti.

-Sama se on, mitä puoluetta kukin on, turha siitä on ruveta riitelemään, kunhan vaan se hihna saadaan korjattua!, tokaisi silloin lujasti äkäisentapainen tyttö, joka työskenteli asianosaisella koneella. Riitelijät vaikenivat ja kaikki katsoivat tyttöparvea, joka työskenteli hihnan alla. Äskeinen puhuja tuijotti äkäisesti vastaan.

Pistäväsilmäisen naisen kasvot menivät hyvin kurttuun, muttei hän sanonut mitään. Saima sen sijaan katseli ihailen äkäistä tyttöä ja olisi tahtonut olla kuten hän.

Vessa oli pieni ja nuhruinen, mutta tauoilla sinne ahtautui ainakin kymmenkunta naista jollakin ihmeen konstilla. Hän sulki oven jäljessään ja meteli vaimeni rauhaksi, joka tuntui korvia vasten ihanan pehmeältä. Pytyllä hän istui kauan turvallisessa yksinäisyydessään, väsytti ja olisi haluttanut jäädä siihen istumaan vain. Miksi olikaan pakko mennä takaisin tehdassaliin. Hän olisi tahtonut järvelle – ei täällä, eihän täällä ollut järviä - mutta kotona.

Virtsa sirisi pieninä jaksoina ja kävi hieman kipeää. Olikohan tulossa virtsatiehyeiden tulehdus? Hän oli ehkä tullut istuneeksi kylmillä? Pesualtaan hana oli jäänyt pikkuisen auki ja siitä tipahteli vesipisara silloin tällöin teräsaltaalle, tai oikeastaan suoraan viemäriaukkoon. Sen synnyttämä ääni kaikui kumeasti seiniä pitkin. Hän kuunteli. Ääni toi mieleen lähteen, ruohot nousemassa sen äärellä. Vesi eli omaa tehtaasta riippumatonta elämäänsä, ohitti koneet ja metelin ja solisi pitkin putkistoja seinien välissä, ja johtojen ympärillä luikerteli helmenvärisiä sokeritoukkia. Sellaisia, jotka kuolevat pienen pisaran päälle.

Vessan ovi kiskaistiin auki ja sisään kolisteli koneellinen naisia.

-Toki toki, joku sanoi kiihtyneenä ja Saima tunnisti äänestä sen pistäväsilmaisen vanhan naisen. -Ei se välitä. Se juttelee vaan mitä mieleen tulee.

-On se kumma, kun intiimiasioistaan alkaa työmaalla juttelemaan, toinen päivitteli. - Tietäähän sen, että täällä leviää juttu kuin juttu, vaikka kuinka vannotaan, ettei kelleen kerrota. Kyllähän ne jutut leviää, jos vähänkin on porukkaa kuulemassa. En minä täällä avio-ongelmiani uskaltaisi ruveta puimaan, vaikka olisi kuinka pakottava tarve purkautua.

-No sitähan minäkin, pistäväsilmaisen ääni oli muuttunut tekopyhän maanittelevaksi. -Mutta Elsan mielestä se on yksi lysti, mitä muut ihmiset hänestä puhuvat tai ajattelevat, se on sen monesti suoraan sanonut. Ja kyllä sillä niitä seksuaalitarinoita riittää. Se voi selostaa niitä, vaikka miehiäkin olisi läsnä. Jos joku nainen on kyltymätön ja alituiseen kiimassa, niin se kyllä on, se täytyy sanoa. Sanotaan, että se sen ensimmäisen miehensäkin olis liialla himollaan tappanut, sillä kun oli heikko sydän. Sehän oli paljon vanhempikin.

-Ja sanotaan, että sillä oli pääluottamusmiehenkin kanssa jotain

teerenpeliä silloin, kun se leskeksi jäi. Tiedä häntä, vaikka vieläkin olisi, niin hyvinhän ne tuntuu juttuun tulevan.

Mä asun täällä vintillä nyt, ei täällä muita asukaan, tääl on vähän sekaista. Rappuset on hyvät kun ne narisee, niin kuulen, jos joku tulee. Väsäsin tähän kulmaan tämmösen ansan, joka romahtaa kovalla kolinalla, jos ei tiedä miten se pitää ohittaa. Juu. Ja täällä tyynyn alla mulla on vielä puukko, jos yllätetään kuitenkin.

Tuli tehtyä pari oharia, enkä just nyt pysty maksamaan, että pitää olla varovainen jonkin aikaa.

Tapasin pikkusiskon muuten, se on tosi söötti, hyvä ihminen. Äiti oli sanonut sille, ettei se saa tavata paljon mua. Se koittaa suojella sitä, kun se on niin nuori vielä. Mutta pikkusisko haluaa tietää, mitä mulle kuuluu. Se on tosi mahtava tyyppi ja olenhan mä sen veli kuitenkin, vaikka asiat nyt on niin kuin ne on. Juu. Mä en kyllä halua pikkusiskolle mitään pahaa ja koitan suojella sitä. Koitan puhua niin, ettei olis kovin levotonta juttua. Ei sen tartte tietää. Kunhan näkee, että oon hengissä ja kaikki hyvin. Se pelkää, että mä kuolen. Mä sanoin sille, että kuolen varmaan, mutta en nyt enkä lähiaikoina, ettei sen tartte semmosta pelätä. Eikä Jaakkokaan, mä kyllä huolehdin siitä, oon aina

huolehtinut. Pikkusisko luottaa muhun ja se on mulle tosi iso asia.

Jaakko ei luota muhun enkä mäkään luota siihen. Mun pitää aina tsekata mitä se aikoo, se on valehdellut niin monet kerrat. Enkä mä halua, että se rupeaa ryyppäämään ja ajautuu samaan jamaan kuin mä. Mä olen kerran hakenut sen pois ryyppyporukoista ja hoitanut sen kuntoon. Silloin se vannoo, ettei koskaan enää, eikä se nyt olekaan, on varmaan viisastunut. Se vaan maalaa, ja kyllä mä uskon siihen. Jaakko on mun ikoni, mä teen mitä tahansa sen puolesta.

Kaupungilla on pahinta, kun nuo demonit alkaa vainoamaan mua. Ne seurailee mua ja putkahtaa esiin milloin missäkin muodossa. Mä oon koittanut kasvattaa tommosta omaa voimaa niitä vastaan, mutta on mulla puukkokin taskussa, jos tiukka paikka tulee.

Mulla on aina taskussa lappu, johon oon kirjoittanut vahvistukseksi itselleni jonkin sitaatin lukemastani kirjasta. Mä kirjoitan koristeellisella käsialalla mustalla viistopäisellä tussilla, että se on oikein kaunis.

Nyt lapussa lukee:

”Tohtori Colin Querryllle: Ettekö tekin mielummin kärsisi kipua kuin epämukavuutta? Epämukavuus ärsyttää minäämme kuin moskiitonpisto. Mitä epämukavampi olomme on, sitä tietoisemmiksi tulemme itsestämme, mutta kärsimys on aivan eri asia. Joskus minusta tuntuu, että kärsimyksen etsiminen ja kärsimyksen muistaminen ovat meidän ainoat keinomme päästä osallisiksi ihmiskunnan kokonaistilanteesta. Kärsimyksessä tulemme osaksi kristillistä myyttiä.” (Graham Greene, Loppuun palanut.)

Perjantaina mä menin yhteen baariin ihan vaan kahville ja yksi demoni istui mun olkapäällä silleen kiepillä. Se oli ahma ja aika ärhäkkä. Ei ne muut sitä nähny. Mä istuin mun kahvini kanssa yhteen pöytään, siinä oli yksi vanha ukko. Siinä puheltiin vähän sen kanssa, kiva ukko. Sitten tuli sisään lauma jätkiä. Se demoni katteli niitä ja alkoi murista. Siitä mä tiesin, että oli vaihdettava maisemaa ja mä nousin ja lähdin vähän äkkiä.

Silloin mä tein sen demonin kanssa rauhan, se oli varoittanut mua. Se ei vainonnut mua, se suojeli mua.

En mä enää noita demoneita pelkää. Mä olen kasvattanut omaa voimaani, mä manaan ne pois tieltä, jos ne rupeaa uhoamaan.

Tanella meni joskus tosi lujaa pirin jälkkäreissä. Se pelkäsi, että Pelastakaa Lapset ry:n keräyslaatikot ajaa sitä takaa. Se kurkisteli joka kulman takaa, näkyykö niitä. Jumalauta se pelästy, kun semmonen sattuu tulemaan jossain kadunkulmassa vastaan.

Ei mulla ihan semmosia ole ollu. Muuten vaan menee pasmat sekasin. Mä voin luulla olevani jossain ihan muualla. Niin kuin jossain laivassa esimerkiksi. Ja että mä olen hyttipalvelija.

Mutta joskus kyllä sattuu, että mä sekoan pahan kerran, jos juon alkoholia tuon mun koktailin päälle – sitä mun ei pitäis tehdä ollenkaan. Niin kuin äskettäin Maritan luona, se on kiva mustalaisnainen, tosi reilu, mutta sen kämpässä on usein levotonta jengiä – ja on koko talossa. Kriminaaleja. Ne tarjoili mullekin kiljua ja kun joku alko kiusata Maritaa, mä sekosin täysin. Siinä oli semmonen rautatanko ja sillä mä aloin heilua ja ajoin kartanolle koko porukan ja taisin hajottaa Maritan kämpänkin aika lailla. Marita

*vähän pelästy, enkä mä taida olla oikein
tervetullut ainakaan vähään aikaan.*

Siivoojanainen kohensi hieman asentoaan ja nojasi kevyesti kaapin oveen.

Kasvot olivat poissaolevat ja hän tuntui muistelevan jotakin tärkeää elämässään ja vartalon liikkeet kävivät hyvin levollisiksi ja huomaamattomiksi, ehkä hienoinen apaattisuus huokui hänen olemuksestaan.

Kesti kauan ennen kuin hän sanoi:

-Näin unta viime yönä, hän puhui hyvin hiljaa ja se kuulosti aluksi oudolta, kun oli tottunut kuuntelemaan voimakasta ja karheaa ääntä.

-Heimo oli tullut veneellä minua hakemaan.

Minä en ole nähnyt sitä unta kuin silloin, kun Heimo kuoli. Hänen kätensä tekivät levottoman liikkeen.

-Siinä oli semmoinen sumuinen ranta ja minä seisoin rannalla ja tähystelin. Sitten ilmestyi vene usvan seasta perässään melanpitäjä. Se vene liikkui niin, ettei kukaan sitä soutanut, ja se tuli rantaa kohti äänettömästi. Ja kun se tuli lähemmäs, erotin melamiehen kasvot - että Heimohan se oli siinä. Me tervehdittiin niin kuin ei hetkeäkään oltaisi erossa oltu, vaikka siitä on jo monen monta vuotta, kun se kuoli. Minä näin sen unen aivan samalla tavalla silloin, kun se kuoli.

Hän kohensi hieman asentoaan; lähes huomaamattomalla liikkeellä koko pehmeä vartalo siirtyi ja laskeutui uudestaan jännittymättömään tilaan.

-Minä nousin veneeseen ja istuin keulaan, ja vene irtosi rannasta ja hän ohjasi kohti usvaa.

-Ja katseli minua juuri samalla tavalla kuin aina katseli, vähän sillä tavalla tutkivasti. Ja kysyi, että no, mitenkäs sinä Elsa elettyä sait? Ja katseli minua suoraan silmiin. Vastasin, että kyllähän minä jotenkin jaksoin, vaan että silloin oli vaikeaa, kun sinä juuri kuolit, sanoin, silloin en tahtonut selvitä. Se kysyi, että oliko se minun uusi mies ollut hyvä minulle. Vastasin, että hyvähän se oli ollut – niin kuin on ollutkin, niin hyvä kuin vain on saattanut.

Sitten se sanoi tulleensa nyt hakemaan minua ja kysyi olinko minä odottanut. Minä sanoin, etten ollut, vaikka tiesin heti, että nyt valehtelin. Sillä minä olen jotenkin aina tahtonut kuolla, mutta sanoin silti Heimolle niin, ettei se minua moittisi. Hän minulle hymyili ja tiesi varmaan. Sillä tavalla se tapasi hymyillä, aivan samalla tavalla ja piti melaa ja me istuimme veneessä kauan ja etenimme sumussa. Tuntui niin rauhalliselta, niin kuin olisi päässyt satamaan pitkän myrskyisen vaelluksen jälkeen. Ei tullut mitään rantaa sieltä, emme me olleet matkalla

mihinkään, oli vain sitä sumua ja meren tumma pinta, jota pitkin vene lipui. Se ei loppunut lainkaan.

Siivoojanainen vaikenä ja tuijotti eteensä ilmeettömin silmin mitään näkemättä. Hän oli tavoittamattomissa ja kuitenkin siinä. Saima katseli häntä ja sama suru, joka naisen sisällä oli, valtasi hänetkin.

-Silloin kun Heimo kuoli, minulla oli vaikeata monta vuotta. En tahtonut elää. Mutta minä vain päätin, että eläisin silti, heräisin aamulla ja ottaisin jokaisen päivän yhden kerrallaan. Se on luonnon järjestys, jota ihmisen ei tule rikkoa. Kukin kuolee, kun aika tulee, siihen ei pidä itse puuttua.

Vähitellen sitten toivuin ja menin uudestaan naimisiin ja poikakin syntyi. Minulla on hyvä mies. Ei koskaan ole ollut paha minulle, ei lyönyt, ei se edes juo, ei vaadi minulta sellaista, mihin en pysty. Viisas mies se on. Mutta silti. En ole saanut sydämestäni lähtemään sitä tuskaa, se on vain jotenkin piiloutunut syvemmälle. Kaikkein syvimmissä unessani minä olen odottanut, että minunkin aikani tulee ja että Heimo tulee minua sitten hakemaan, kun minäkin olen valmis.

Minä en tiedä, onko se kauheata vai ei. Joskus tuntuu kuin en rakastaisi elämää, kun sillä tavoin

tunnen - odotan kuollutta. Mutta ehkä ihmisen sydämessä on vain tietty määrä rakkautta, ehkei sitä voi rakastaa kovin montaa ihmistä kaikella voimallaan sillä tavoin. Jos antaa yhdelle kerran kaiken, ei ehkä voi antaa enää yhtä paljoa toiselle? Ehkä ihmisen sydän on jo niiltä kohdiltaan ainaiseksi varattu.

Tai ehkä jokainen ihminen on niin erilainen, varaa sieltä erilaisia paikkoja. Mutta toisen kanssa sitä tuntee kuitenkin kuuluvansa syvemmin yhteen kuin toisen.

Linnut olivat lähteneet ja tuuli pyyhki kylmänä läpi alastomien runkojen pehmentämän maiseman, joka odotteli ensimmäisten valkeiden lumuhiutaleiden tuloa.

Siihen aikaan Saima sai veljeltään ensimmäisen kortin.

Leima oli ranskalainen ja kuvassa rehevät puut reunustivat ruskeana kiemurtelevaa jokea, kauempana purjehti muutama vene. Saima ihmetteli, miten mokomassa uomassa mahtui purjehtimaan. Hän käänsi kortin ja luki:

”Tervehdys pikkusisko! Vasta nyt pääsin postissa käymään. Hyvin on mennyt. Aluksi oli tosin hankaluuksia muutaman koppavan tyypin kanssa, mutta nyt olen alkanut oppia, mistä narusta pitää milloinkin vetää. Messikalle on näköjään se laivan vihonviimeinen syntipukki, jonka päälle kaikki yrittää turhautumisensa kaataa. Kokin jälkeen. Jokaisen kanssa pitää osata näköjään olla vähän eri tavalla. On täällä muutama täysi sekopääkin ja yksi oikein tosi kiva vanha äijä. Kohta tullaan Afrikkaan. Ylitämme Atlantin Kanariansaarten kohdalta. Jännittää vähän. Mitäs pikkusiskolle mahtaa kuulua,

toivottavasti voit hyvin. Pidähän lippu korkealla ja muista mitä sovittiin! Veljesi Leijonamieli”.

Hän katsoi uudestaan leimaa. Kortti oli viipynyt matkalla viisi viikkoa.

Hän katsoi vielä kuvaa ja sitten lattiaa ja valokiilaa, joka taipui ikkunasta kasvoille, häikäisi hieman. Hän oli samalla kertaa sekä kirkkain että varjoisin kohta huoneessa, hiukset hämärän pehmentämät. Äänet kuuluivat selkeästi ja tuntuivat sekoittuvan kristalliseksi hälyksi.

Käsi valahti alas puristaen korttia.

Aika oli leikattu kuin veitsellä kahtia. Oli aika siitä hetkestä, jolloin hän seisoi laiturilla ja laiva hävisi näkyvistä. Suttuisessa rantabaarissa he olivat käyneet kahvilla. Siellä oli ollut punaruutuiset puoliverhot ja paljon miehiä pöytien ympärillä kaljaa juomassa.

Mitä ennen sitä oli, siitä hän ei saanut mieleensä kuin irrallisia kuvia. Se oli kaikki kuin kerralla pyyhkäisty pois pikimustalta liitutaululta. Miksi? Sitä hän ei tahtonutkaan tietää.

Harmaat silmät saivat surumielisen värähteen. Jossakin halki lumisen jään virtasi joen tumma vesi, vesi joka oli lämpimämpi kuin mikään ympärillä, mutta sittenkin kylmä ja sai kosteudellaan rannat muuttumaan huuruiseksi, vielä kylmemmiksi, vielä raaemmiksi. Kuin suuri

viluinen kivi olisi paljastunut hänen sydämessään, viluinen ja kyyristynyt, kuollut yksinäinen kivi.

Hän harppoi muutaman kerran edes takaisin huoneessa puristaen korttia. Sitten hän asetti sen kaapin päälle lasipurkkia vasten.

On kuin en tuntisi koko maailmassa ketään muuta kuin hänet. Miksi hänen täytyy olla niin kaukana, juuri tällä samalla hetkellä, laivassa keskellä suurta valtameraa? Ja sittenkin tuntuu kuin hän hengittäisi aivan lähellä. Ehkä hän ajattelee minua juuri nyt.

Huone oli hämärä ja kuului herätyskellon hiljainen tikitys.

Ehkä me emme enää koskaan tapaa?

Oli alkanut sataa lunta. Pihlajapuu oli muuttunut hohtavan valkoiseksi. Laudalla ruokaili parhaillaan lintu. Se nappasi auringonkukan siemenen nokkaansa ja pyöritti sitä nopeasti tärisyttään, jolloin kuori irtoili ja varisi ympäriinsä. Nokka täynnä siementä se vilkuili kiireesti ympärilleen ja nielaistuaan koppasi uuden siemenen. Tyttö katseli lintua, mutta ajatuksiinsa vaipuneena ei hän nähnyt, miten kuoret varisivat ja kuinka vikkelä lintu oli.

Hänen piti pärjätä omillaan, ja hän oli luvannut, että kyllä pärjäisi.

No, pärjäsiikö hän?

Ahdistus loiskahti painostavana, kuin ulkopuolisena voimana. Eikö jokainen päivä ollut samanlainen, päivä toisensa perästä, pitikö hänen jatkaa näin loputtomiin – aivan kuin olisi vanki?

Hän rypisti tyytymättömänä kulmiaan. No, hän eläisi joka tapauksessa, katsoisi mitä elämä toisi tullessaan. Ja vaikkei toisikaan. Hän eläisi silti, aivan sama, ei hän välittäisi. Hän vain eläisi – eihän se sen monimutkaisempaa ollut. Eläisi ja olisi.

Illat hän vietti huoneessaan koettaen keskittyä johonkin pikku puuhailuun. Yritti sukkaakin kutoa, vaikka hyvin tiesi, ettei siitä mitään tullut. Pian hän istuikin kudin sylissä ja katsoi ulos, hämärä oli laskeutunut pihalle ja vastakkaisista ikkunoista loistivat valot.

Olisihan hän voinut lähteä naapuriin, talonmiehen tai kuvantekijän ovia koputtamaan. Jotenkin se ei vain sujunut ja muutaman päivän perästä oli entistä vaikeampaa. Niinpä hän istui yksin ikävissään – eihän hän tuntenut ketään muita tässä surkeassa kaupungissa.

Äärimmäinen likaviemäri.

Mitähän kuvantekijän veli mahtoi sillä tarkoittaa?

Se ei alkanut vielä silloin, kun hän oli ihmisten parissa. Mutta pian suljettuaan kotinsa oven ja asetuttuaan yksinäiseen olotilaansa ja tyhjämpäiväisiin askareisiinsa, joilla koetti erillisyytensä peittää, alkoi hän epämääräisesti vilkuilla ympärilleen. Milloin kumpaisellekin puolelle, kuin olisi pelännyt jonkun tarkkailevan itseään. Tiesihän hän vallan hyvin, ettei huoneessa ollut ketään ja että oli järjetöntä jatkaa peliä, mutta hetki hetkeltä kasvoi pelko, että jotakin sittenkin tapahtuisi, että hän sittenkin näkisi jotakin.

Hän istahti pöydän ääreen ja yritti, yritti vakavissaan. Mitä hän pelkäsi, mitä se oli, mitä hän näkisi – hän koetti kuvitella tätä tarkkaan, yksityiskohtia myöten, vaikka kaikki itsessä varoitti jatkamasta.

Kauhu levisi kuumana rintakehälle. Maailma räjähtäisi, jos kaikki yllättäen syöksyisi pidäkkeistään ja hän näkisi hahmon huoneessa ilmielävänä, tarkkana ja selväpiirteisenä, kerta kaikkiaan läsnä jossakin huoneen silmäkulmaa pakottavista varjoista. Mikään ei enää tuntunut tutulta. Tämä oli maailma, jota hän ei tuntenut ja

kuitenkin tunsi, hänessä itsessään - painajaiset pyrkivät valvemaailmaan.

Pelko viipyi myöhään yöhön, kunnes purkautui epätoivoiseen itkuun. Se helpotti vähän ja tyttö nukahti viimein väsyneenä.

Aamulla työhön lähtiessään hän ajatteli nykyistä elämäänsä. Ulkona oli aamun sarastus ja tuuli heilutteli puita ja hän säikähti, millaiseen tilaan itse olikaan joutunut.

Tästä oli tultava loppu, kerta kaikkiaan. Ennen kuin hän menettäisi järkensä, oli hänen murtauduttava vankilastaan.

Mutta ajatellessaan kenen kanssa sitten oikeastaan puhuisi, hänen mieleensä ei tullut muuta vaihtoehtoa kuin kuvantekijä, eikä hän oikein sittenkään uskaltanut. Siivoojanainen ja talonmies olisivat olleet turvallisempia, mutta he olivat toisesta, vanhasta maailmasta ja eläneet toisenlaisen elämän, eikä hän heiltä saisi sitä lohtua, joka koskettaisi sydämeen asti.

Niin – sydämeen asti. Sitä juuri hän kaipasi. Joku joka näkisi hänet.

Miksi juuri kuvantekijä saattoi sellaisen antaa, sitä hän ei tullut ajatelleeksi.

Illalla hän koputti ovelle.

-Ovi on auki, sanoi ääni sisältä.

Hän aukaisi oven ja astui sisälle. Kuvantekijä istui sängyn laidalla jalat ristissä juoden tyrnimarjamehua vanhasta anisviinapullosta. Eteensä hän oli levittänyt nipun hiilipiirustuksia, joissa oli rujoja mummoja edestä ja sivulta, käsi poskella istuen, huivi valahtaneena syliin.

-Kas vain, kuvantekijä sanoi ja hymyili. Saima istuutui matolle.

Kuvantekijä kokosi hiilipiirustukset ja nosti nipun hyllylle. Toiselta hyllyltä hän otti uuden nipun ja levitti vuorostaan lattialle. Myös niissä oli vanhoja mummoja, nyt seisomassa kädet ristissä rinnalla ja esiliinalla, katsoen hieman alaviistoon ja kasvoillaan odotus.

Nämä kasvot tiesivät, että se mitä ne odottivat, ei koskaan tapahtuisi, mutta olivat sittenkin toivoneet, pienenä kipinästä syvällä rinnassa. Sitten aika oli musertanut sen kipinän ja kasvot olivat lakanneet odottamasta ja saman tien toivomasta enää mitään elämältä.

Sanotaan, että odottamiseen tottuu, mutta ei siihen totu, ihminen vain lakkaa odottamasta, kuvantekijä ajatteli. -Mietin tässä, saisiko näistä jotakin aikaiseksi, hän sen sijaan sanoi.

-Vanhoja luonnoksia kaikki, yhtenä kesänä niitä saarella piirustelin. Kalastajien akkoja siitä naapurista.

Tyttö mutisi jotakin ja katseli pää kallellaan piirustuksia. Kuvantekijä ryyppäsi tyrnimarjamehua ja tarjosi pulloa tytölle. Tyttö kieltäytyi – luuli että se oli anisviinaa – joten hän sulki korkin huolellisesti ja jatkoi piirustusten tutkimista.

Hän ei ollut silloin ajatellutkaan, miten paljon kasvot muistuttivat toisiaan, silloin hän oli nähnyt vain erilaisuuden. Vaikka hän oli elänyt koko lapsuutensa heidän parissaan, ei hän lakannut hämmästelemästä sitä persoonallista voimaa, joka akkojen kasvoihin kätkeytyi. Miten tavattoman erilaisia ihmiset saattoivatkaan olla luonnoltaan. Ehkä siinä piilikin tuo samanlaisuus?

Nämä ihmiset kasvoivat kuin matalat männynkäppyrät luotojen koloissa, täynnä kyhmyröitä. Koko runko pelkkiä kyhmyröitä, joissa runko hitaasti muutti suuntaa tuulen ja jään pakottamana. Nämä puut kasvoivat vitkastellen, mutta niistä tuli uskomattoman sitkeitä. Ne kestivät lumen painon ja oksisto taipui kuin viuhka kalliota myöten, niin ettei tuuli siihen tarttunut vaan vinkui neulasten yli.

Hän katsahti syrjäkarein tyttöä, joka istui hievahtamatta lattialla ja vaikutti nukahtaneen istualleen.

-Taidat olla väsyksissä?, hän sanoi katsomatta tähän.

Saima hätkähti hieman ja hymyili sitten. -Oli vähän väsyttävä päivä.

-Ei muuten, mutta työ on niin yksitoikkoista, hän lisäsi sitten.

Kuvantekijä katsoi häntä vakavana ja oli vaiti.

Hän syventyi taas piirustuksiinsa, väliin nostellen niitä, niin että ne kahahtivat hiljaisesti.

Saima istui hänen vieressään lattialla väsymyksestä raukeana. Hän ei ollut tuntenut väsymystä kolkuttaessaan ovelle, mutta sisällä se otti vallan, kun hän rentoutui. Vallitsi hiljaisuus.

Kissa hiipi kiemurtaen kuin käärme huoneen poikki ja istahti hänen syliinsä. Se kääriytyi pyöreäksi keräksi ja alkoi kehrätä kuuluvasti. Kuvantekijä vaihtoi taas uuden nipun, meni keittiöön ja pisti pannun liedelle.

Kahvia oli vain pikku sumppitilkka ja se alkoi hetkessä sihistä. Tullessaan hän laski Saiman eteen kuuman kahvimukin.

-No, hän sanoi isälliseen sävyyn ja levitti piirustukset lattialle.

Kahvin höyry tunkeutui tytön sieraimiin ja sai hänen mielensä liikkeelle raukeasta

ajatuksettomuudesta. Hän hörppi ja alkoi taas tarkata, mitä ympärillä tapahtui. Hän silitti toisella kädellä kissaa ja katseli kuvantekijää, joka syventyneenä hiilipiirustuksiinsa ei tuntunut enää huomaavan hänen läsnäoloaan. Kuvantekijä käänteli silloin tällöin papereita ja asetteli niitä rinnakkain vertaillakseen kasvoja, ja mielikuva toisensa jälkeen kulki hänen tajunnassaan nopeana virtana.

Miten kauniit hänen kasvonsa ovat, Saima hämmästyi. Nehän ovat elävät kuin veden pinta. Hän ei muistanut nähneensä tuollaisia kasvoja aiemmin. Se muniva nainen tehtaalla? Mutta ne kasvot olivat olleet poissaolevat, tai ei, ei ehkä poissakaan. Mutteivät ne olleet tällä tavalla kauniit, vaikka kauniit nekin olivat olleet.

Kuvantekijän kasvot olivat niin täynnä elämää, niin läsnä kaikella voimallaan – aivan kuin hän olisi nähnyt kaiken. Kuin Jeesus, tuli tytön mieleen, ja hän hymyili ajatukselleen ja jatkoi kahvin hörppimistä. Ehkä se johtuu siitä, että hän pitää työstään.

-Työ on jumalattoman tärkeä asia ihmiselle, kuvantekijä virkkoi kuin jatkoksi, niin että tyttö melkein pelästyi, että hänen ajatuksiaan luettiin.

-Se vie eteenpäin, yli vaikeiden aikojen ... sen avulla näkee itsensä, näkee voimansa, näkee ettei olekaan avuton.

-Sanoinko äsken jotakin?, Saima kysyi muistaen aiemmin joskus ajatelleensa ääneen.

-Et. Miten niin?, kuvantekijä hämmästyí.

-Minäkin juuri ajattelin työtä, tai että sinä varmaan pidät työstäsi.

-Työ se muovaa mummot, kuvantekijä palasi aiheeseensa. -Eivät he muuten jaksaa kasvaa sellaisiksi kuin ovat. He ovat ikänsä odottaneet rannalla, sitä se on ollut, odotusta enimmäkseen. Sitten on ollut työ ja se on sitonut heidät kaikkeen siihen, missä ovat, eläimiin, luontoon, kanssaihmissiin. Saanut heidät uskomaan itseensä ... antanut heille tehtävän ... tarkoituksen.

-Kaikki tosi pyrkimys vaatii uskoa itseen. En minäkään pysty maalaamaan ainuttakaan kunnan kuvaa ilman sitä. Ja mitä kaemmin työskentelen, sitä enemmän opin luottamaan itseeni, niin se on, molemmin puolin. Varsinkin huonoina aikoina, varsinkin silloin on tärkeää pysyä liikkeessä. Näiden ihmisten on aina ollut pakko, ei ole kysytty, haluaako. Minulla sitä pakkoa ei ole, minun täytyy sen sijaan itse tajuta, että se on välttämättömyys.

Hän oli innoissaan ja jaksaisi selvästikin saarnata aiheesta loputtomiin.

-Liikkeessä huonot ajat menevät ohi ja pysyt jaloillasi. Sitä huomaa omat virheensä uudella

tavalla ja alkaa löytää tietä uuteen, syvempään ja varmuuskin palautuu. Mutta jos pysähtyy, silloin kaikki mikä vetää taaksepäin, alkaa voimistua. Pysähdystilaa ei ole, ihminen joko kehittyy tai menee takapakkia. Ei voi vain asettua paikoilleen ja odotella, että ihme tapahtuisi ja ongelmat ratkeaisivat itsestään. Ne on ratkaistava.

Tyttö lattialla istui tarkkaavaisena. Mutta se työ, josta kuvantekijä puhui, ei ollut sitä työtä, jota hän itse teki tehtaalla. Se ei pannut kehittymään. Se työ oli uuvuttavaa ja pitkäväteistä. Se tempasi ihmisen yksitoikkoiseen rytmiinsä ja teki apaattiseksi, välinpitämättömäksi. Se työ oli kuin vankila, mutta kuvantekijän työ kuulosti enemmän vapaudelta.

-Sen avulla ihminen kääntää maailmasta esiin sen, mikä on tärkeintä ja merkityksetön hioutuu pois. Juuri se saa ihmisen elämään pitempää aikaa, näkemään laajemmin, tekee hänestä pitkäjännitteisen. Tuhannesta eri näkökulmasta hän pystyy valitsemaan sen, joka pysyy kiinni kaikessa siinä, mikä on juuri hänen todellisuuttaan.

Hän katsoi tyttöä suoraan silmiin ja huomasi, ettei tämä ymmärtänyt. Silloin hän tarttui lattialla jo tyhjänä lojuvaan kahvimukiin ja asetti sen pikku jakkaralle.

-Katsopas tätä, hän sanoi, -tai oikeammin: keskity siihen. Hetken päästä sinusta alkaa tuntua, ettei maailmassa muuta olekaan kuin tämä muki, ja kun kierrät sen laitoja ja katsot sisälle, tuntuu melkein kuin uppoaisit. Kaikki suurenee. Voit myös tajuta itsesi katsomassa mukia ja kiinnittää huomiota näkökentän muuttumiseen. Saatat huomata, että näkemiseesi yhdistyy jokin tunne, jokin muisto, jota saatat säikähtääkin.

-Entä kun otat mukin käteesi? Vallitsee yksinkertainen ja välitön yhteys. Sinä tahdot, käsi nousee. Hän tarttui mukiin kohottaen sitä ja laski taas alas jakkaralle.

-Ja kun katselet pintaa, mitä silloin? Huomaat, että eri kulmista katsoen valo liikkuu eri tavoin pinnalla. Posliini on valkoinen, mutta tarkemmin katsoen se hajoaa väreiksi, varjot hajoavat väreiksi. Huomaat, että valossa on syvyys, huomaat oman kuvasi heijastuvan. Valo tulee ulkoa, saapuu auringosta asti, heijastuu mukin pintaan, jatkaa matkaa jonnekin ja silmäsi keräävät sitä, sinä näet sen: valon.

-Ja entä muki? Sen ovat kädet tehneet, tehtaassa. Monet kädet ovat sitä muovanneet, maalanneet ruusut pintaan, nämä ovat muuten käsin maalatut. Joku on maalannut ne pikku siveltimellä kevein vedoin. Missä? Kiinassa. Se

kaikki on tapahtunut, mutta nyt tässä on vain tämä muki. Mutta sinä tiedät, että niin on ollut.

-Entä kun kosketat sitä? Se tuntuu kädessä hyvältä ja tekee heti mieli nostaa se huulille. Muoto on pyöreä, ei kolmio eikä särmikäs, senhän ymmärtää miksi.

-No. Tärkeää on, että näkökulmia voi keksiä äärettömän paljon, kerrassaan äärettömän paljon, vaikka ei voisikaan keksiä. Riippuen vain siitä, minkä kokonaisuuden kannalta katsellaan. Voidaan katsella yhtä pikku mukia vaikka linnunratajärjestelmän kautta, ei se ole tavatonta, vaikkakin ehkä hieman epäkäytännöllistä, siinäpä se. Siinäpä ongelma onkin: miten oppia löytämään se, mikä kulloinkin on tärkeitä. Juuri tästä johtuen ihminen samalla kertaa sekä on maailmassa että luo maailman.

Tässä viimeisessä luentonsa vaiheessa hän sieppasi mukin pöydältä, kurkisti, oliko siinä vielä kahvia ja kysyi:

-Otatko lisää?

Saima nyökkäsi ilahtuneena.

-Taidan laittaa sitten uutta vettä, jos itsekin ottaisin kupposen.

Kun he joivat uutta kahvi keittiössä, alkoi kuvantekijä kysellä. Hän oli kyllä huomannut, että tyttö oli mietteissään.

-Äiti kuoli ja isä asuu Kristiinankaupungissa, hän on eläkkeellä, Saima vastaili.

-Käytkö usein katsomassa häntä?

-En ole käynyt kertaakaan, Saima sanoi ja hämmästyti vähän itsekkin.

Kuvantekijä rypisti otsaansa. -Mikset käy?

-En tiedä, Saima sanoi, -En oikein tiedä haluanko vai enkö.

Kuvantekijä hiljeni hetkeksi.

-Minun isäni kuoli, kun olin neljäntoista, hän sitten sanoi hiljaa, -Ihminen ymmärtää jonkin asian merkityksen yleensä vasta sitten, kun se häneltä puuttuu. Jos isäni eläisi, kävisin toki häntä katsomassa, olipa hän sitten millainen hyvänsä. Ilmeisesti sinun isäsi ei ole helpoimmasta päästä, hän katsoi tyttöä suoraan silmiin. Tämä katsoi pöytää.

-Niin, niin se varmaan on. On vain ollut niin paljon ajateltavaa, kaikki on niin toisenlaista...

-Ei saa silti heittäytyä hölmöksi, kuvantekijä nuhteli jo leikkisämmin. Hän jatkoi kyselyään, kyseli perheestä, kyseli kaikesta, kyseli ja tuntui tahtovan tietää kaiken - ja miltä tytöstä tuntui tehtaalla ja isossa kaupungissa.

Pitkästä aikaa Saimasta tuntui, että maailmassa oli sittenkin joku, joka hänestä välitti, oli oikeasti kiinnostunut, mitä hänen elämäänsä kuului. Ja mikä tärkeintä: ymmärsi. Niin kuin velikin.

Oli tukalan kuuma, muttei hän viitsinyt tuulettaa vaan paneutui makuulle ja nukahti jonkinlaiseen horrokseen. Se ei ollut kunnollista unta, mutta hän näki selkeitä kuvia.

Äiti katsoi häntä kumman intensiivisesti, sitten vyöryi utuinen tapahtumien pyörre ja äiti katsoi häntä koko ajan, kasvot muuttuivat tuskaisiksi. Sitten kasvot alkoivat itkeä, niin, ne olivat todellakin vain kasvot, hän näki ne tavattoman selväpiirteisinä. Ne katsoivat häntä rukoillen ja huulet muodostivat äänettömän sanan: auta! Ja hän unessaan katseli äitinsä kasvoja, muttei tehnyt mitään auttaakseen vaan joutui pakokauhun valtaan, joka syöksi veren sydämeen ja hän heräsi omaan huutoonsa, jonka valveille sukeltaessaan kuuli tulevan kurkusta vain ohuena ponnistelevana äännähdyksenä. Hän repäisi itsensä pielustalta ja puhkesi hysteeriseen itkuun.

Minä olen tuhonnut hänet!

Painaen päänsä polvia vasten hän ulisi siinä jonkin aikaa ja hänestä tuntui, että pimeässä huoneessa oli joku. Vielä unenpöpperöiseen mieleen tuli vain yksi ajatus: hän ei voinut olla tässä huoneessa enää hetkeäkään!

Vapisten hän nousi, kietoi villatakin ylleen ja sytytti lampun. Sekään ei lohduttanut säteillään vaan hän ryntäsi käytävään ja jyskytti kuvantekijän ovea. Hetken päästä tämä raotti ovea silmät unesta harittaen ja sanoi hämmästyneenä:

-No, kukas se siinä? Katsottuaan tarkemmin kasvoja hän pelästyneenä kehotti tyttöä astumaan sisään.

-Minä en voi olla yksin, minä pelkään, näen kauheita painajaisia, tyttö sopersi itku kurkussa ja laahusti sohvalle istumaan. Jonkin ajan perästä hän rauhoittui päästyään ihmisen läheisyyteen.

Kuvantekijä keitti teetä ja istuutui hänen viereensä. Kun tyttö oli rauhoittunut, hän kysyi varovasti:

-Mitä sinä pelkää?

-En tiedä, Saima kakisteli ja aikoi jatkaa, mutta sanat takertuivat kurkkuun.

-Että tulen hulluksi, sai hän sanotuksi.

-Miten se tapahtuisi? Mitä varsinaisesti pelkää?

Saima oli hiljaa ja katsoi lattiaa. Kuvantekijä istui vaiti ja odotti, että hän alkaisi puhua. Mutta kun tyttö ei saanutkaan suutaan auki, hän koetti avustaa.

-No, yritä nyt kertoa jotakin, muuten minä en voi auttaa.

Kun jyskyttää keskellä yötä ovea ja istuu sitten aikansa vaiti, on pakko antaa jokin selitys, sen Saimakin ymmärsi, oli siis pakko.

Vihdoin hän pakotti itsensä kertomaan unen äidistään ja että tuntui kuin huoneessa olisi joku ja että hän pelkäsi, että hän näkisi todella jonkun. Hän kertoi, että hänen äitinsä oli hirttäytynyt ja että hän oli siihen syypää. Hän kertoi ensin älyttömästi soperellen, mutta sitten vähitellen helpottuneempana. Oli kuin hän olisi kulkenut jonkinlaisen portin lävitse ja ylittänyt sen luoman rajaviivan.

-Ei lapsi voi olla syyllinen vanhemman itsemurhaan, kuvantekijä sanoi.

-Sinä taisit olla hieman psykoottinen, hän lisäsi sitten. -Minun veljelläni on usein tuollaisia kauhukohtauksia, mutta niitä on välillä paljon ja päivälläkin ja hän kuulee ääniä ja näkee asioita. Hän saa siihen oikein lääkitystäkin. Välillä hän on taas suht klaari. Mutta hän käyttää nyt niin monenlaisia huumeita, ettei oikein tiedä, mistä mikäkin johtuu.

Mutta sinä olit unenpöpperöissäsi ja tärkeintä on että tiedät, että ne ovat harhoja omasta mielestäsi.

-Ehkä sinun kannattaisi pitää pientä yövaloa, jos heräät painajaisiin?

-Mutta tänä yönä voit nukkua täällä sohvalla, kissa varmaan tykkää ja huomenna on sunnuntaikin. Minä tuon sinulle peiton ja tyynyn. Niin Saima nukkui yön rauhallisesti sohvalla kissan kanssa.

Pitkän ajan päästä siitä hän sai veljeltään kortin, jossa oli Brasilian leimat ja kivi vierähti sydämeltä – he olivat ylittäneet Atlantin.

Hän piteli korttia hellästi kädessään ja katseli sen kirkkaita värejä, asetti sen sitten hyllyn päälle, missä toinenkin kortti oli.

Sanomalehti lojui pöydällä.

Hän istuutui ja tarttui lehteen. Siinä olleen artikkelin Vietnamin venepakolaisista hän luki läpikotaisin, vaikka artikkeli oli kovin pitkä ja perusteellinen. Joku eteläamerikkalainen kirjailija oli sen laatinut ja lopussa hän kertoi, kuinka Etelä-Vietnamin entisessä pääkaupungissa, nykyisessä Ho Chi Minhissä, saattoi tavata parvittain lapsirikollisia, joita ei oltu ehditty korjata orpokoteihin.

Ovi oli auki ja Saima koputti. Kun vastausta ei kuulunut, hän arveli, että kuvantekijä tahtoi olla rauhassa ja oli kääntymäisillään takaisin. Silloin kuului honottava:

-Ovi on auki, astu sisään!

Huone oli hämärä ja vain lukulamppu paloi pikku pöydällä valaisten lattiaa. Kuvantekijä istui pöydän ääressä ja puhdisti pensseleitään. Hän oli

työskennellyt pitkään saamatta silti mitään aikaan, enimmän osan ajasta hän oli tuskaillut pensseleiden kanssa, jotka eivät tahtoneet taipua hänen mielensä mukaan. Oli käynyt taulunostajiakin ja oli tehty taas hyvät kaupat. Asiakkaita kävi tasaisesti, hän oli tehnyt tätä hommaa jo sen verran kauan, että asiakkaat löysivät hänen luokseen. Mutta hän oli huonolla tuulella.

Hän kääntyi katsomaan tulijaa ja piristyi silmin nähden Saiman nähdessään, nousi keittämään teetä ja pulputti samalla niitä näitä kuin kaniini. Vähitellen piristys kuitenkin laantui ja hän palasi äskeiseen olotilaansa, tuijottelipa vain hiljaisen apaattisena pensseleitään.

Hän rojahti nojatuoliin ja retkotti siinä teekuppi kädessään jalat harittaen pitkin pituuttaan lattialla ja hieroi välillä nenäntyveään.

Saima istui kuluneella sohvalla eikä antanut hiljaisuuden häiritä itseään, oikeastaan hän piti siitä ja oli jo tottunut siihen. Kuvantekijä tapasi uppoutua ajatuksiinsa. Aivan kuin hän olisi kutonut näkymätöntä seittiä huoneeseen, hämärään tyhjyyteen, sellaista se oli aina. Tyttö oli varma, että saattaisi vaikka heitellä kärrinpyöriä lattialla, eikä toinen huomaisi mitään.

Kuvantekijän otsalle olivat ilmestyneet luonteenomaiset rypyt, jotka niille aina ilmestyivät, kun hän ajatteli erityisen ankarasti. Miten äkkiä ihmisen kasvot muuttuvatkan, Saima ajatteli. On kuin niiltä näkisi, millaiset ne tulevat olemaan vanhuudessa ja toisena hetkenä kuin hänen lapsuutensa asuisi niillä, puhtaana ja raikkaana.

-Jesus tätä ihmisen eloa!, Kuvantekijä huokasi. Saima katsoi häntä kysyvästi.

-Tuntuu, että pitäisi tehdä jotakin ihan muuta, jotakin joka ravistelee. Ihmiset ovat kuin unessa. Koko maailma on sairas. Koska hyvänsä saattaa kaikki räjähtää kappaleiksi ja minä vain maalaan tauluja. Montako sotaa on estetty maalaamalla tauluja?

Ja nämä ongelmat, ongelmat ovat sosiaalisia, yhteiskunnassa. Koko tämä helvetinkone pitäisi repiä palasiksi niin kauan kuin sen alta vielä jotain on pelastettavissa. Se on se, mitä ihmisen pitäisi tehdä, puhkaista koko saatanan mätäpaise kerta kaikkiaan!

Ja hänen katseensa tuntui odottavan, että tyttö tekisi jotakin, että tämä syöksyisi siltä istumalta puhkaisemaan mätäpaiseen.

Saima istui hieman säikähtäneenä eikä osannut sanoa mitään, mutta jostakin syystä hänestäkin

alkoi tuntua siltä, että juuri hänen olisi tehtävä jotakin.

Kuvantekijä irrotti katseensa hänestä ja sanoi rauhallisemmin:

-No. Kyllähän minä tiedän, että elleivät ihmiset olisi maallanneet tauluja ennen ja nyt ja tulevaisuudessa, kaikkina aikoina ja kaikissa oloissa, me emme olisi enää tässä rupattelemassa joutavia, yhtäkään elävää sielua ei olisi koko planeetalla. Niin se on.

-Mutta ihmiset. Monille elämä on vain sarja tapahtumia ja suunnitelmia. Maailma taas on ulkopuolinen, jokin käsittämätön ja sen vuoksi unohdettu. Elämä on kuin jokin rooli-osa, jonka he näyttelevät läpi. Ja heidän todellisuutensa - se on enemmän oman ahdistuneisuuden ja pelkojen ja toiveunien luomus kuin todella sitä, mikä on heidän ympärillään. Aivan kuin he nukkuisivat sikeätä unta, vuosituhansien unta, Ruususen unta Ruususen? Se on ehkä turhan kauniisti sanottu.

Saima kuunteli otsa kurtussa ja hänestä kaikki tuntui jotenkin niin tutulta.

-Minustakin tuntuu usein, että ihmiset elävät unessa, hän sanoi kuin itsestään. -Kuin koko elämä olisikin jonkinlaista unta. Kuin millään ei olisi mitään selvää tarkoitusta. Töissä varsinkin koneen ääressä usein tuntuu, että kaikki on vain

suurta valhetta ja teatteria. Eivät ihmiset oikeasti ole sellaisia.

-Luin lehdestä äsken orpojen lapsirikollisten parvista sodanjälkeisessä Vietnamissa. He kutsuivat itseään nimellä, jonka olivat itse keksineet ja jota kukaan ei pystynyt selittämään: ”Elämän tomu”. Ja heidän käsivarsiinsa oli tatuoitu: ”Jotka minua rakastavat, eivät löydä minua”.

-Elämän tomu, kuvantekijä toisteli, -Elämän tomu.

Lumi peitti lopullisesti maan ja talojen katot ja kääri ohueen vaippaan puiden oksistot. Päivät kävivät hämäräksi ja valon aika lyheni. Kun Saima aamulla lähti töihin, oli pimeää ja kun illalla palasi kotiin, oli pimeää taas. Aurinkoa ei näkynyt kuin viikonloppuisin ellei sattunut kurkistelemaan tehtaan pölyisistä ikkunoista. Nukuttiin paljon.

Saima ilmoittautui Työväenopistoon, jota Elsa suositteli hänelle. Hän valitsi kurssit sosiaalipsykologiasta ja tähtitieteestä, jotka kiinnostivat häntä kovasti. Saipahan muuta ajateltavaa. Yksitoikkoinen työ tehtaassa sujui paljon paremmin, kun hän ajatteli kursseilla esiintulleita asioita eikä enää oikein kiinnittänyt huomiota siihen, mitä teki. Kaikki kävi automaattisesti. Juuri niin kuin hän oli tehtaalle tullessaan nähnyt muiden tekevän.

Kun talven selkä taittui ja päivät alkoivat käydä valoisammiksi ja keväthankien läikät hohtaa siellä, missä lumi ei ollut noen tai kuran tuhrimaa, hiipi ilmoille odotuksen tunnelmaa. Kohta linnutkin palaisivat.

Kuvantekijä oli ajatellut häntä, hänen tilannettaan, kaikkea sitä mitä hän oli kertonut. -Ehkä sinä menetit luottamuksesi ihmisiin, kuvantekijä oli sanonut, tai johonkin joka elämässäsi on ollut tärkeää ja jonka ympärille olet rakentanut paljon. Sitten se jokin ei olekaan kestänyt. Sinä et ehkä ole tahtonut huomata, että se on romahtanut. Sen sijaan itseluottamuksesi ja elämänhalusi romahtaa. Mutta asia on niin, että jos alkaa tuntua, ettei millään ole mitään väliä eikä elämällä ole merkitystä, se on vain merkki siitä, että sinulla itselläsi on väärät piirustukset, eikä mitään muuta. Ei elämällä itsellään ole mitään tarkoitusta, se vain on.

-Ei pidä koskaan luottaa koko painollaan siihen, mitä löytää vaan siihen *että* löytää, hän lisäsi.

-Tämän kaiken minä olen muuten oppinut ihan kantapään kautta, että tämä ei ole vain filosofointia. -Minä olen joskus menettänyt itseluottamukseni ja elämänhaluni kokonaan ja pudonnut oikein kunnolla, enkä olisi varmaan päässyt jaloilleni ilman veljeni tukea. Siitä on jo monta vuotta.

Ja hän kertoi Saimalle suuresta haaksirikosta, joka seurasi sen naisen poismenoa, joka taulussa sai huoneen elämään.

Saima oli kuunnellessaan aukaissut palmikkoaan hajamielisin liikkein ja pudisteli vähän päätään. Hiukset levittäytyivät hänen olkavarsilleen kultaisina laineina palmikon jäljiltä.

Kuvantekijä kääntyi katselemaan häntä.

-Oletpa sinä kaunis tänään, hän hämmästyí.

-Pitää välillä päästää hiukset vähän hengittämään, Saima sanoi hieman hämillään toisen katseesta.

-Voisit pitää enemmän niitä vapaana, kuvantekijä hymyili huomattessaan hänen hämmennyksensä. -Olet hyvin kaunis noin.

Unessa laiva kulki vinhaa vauhtia. Joki oli leveä ja laiva pieni ja siinä oli hän ja useita tuttuja ihmisiä, mutta vähitellen laiva kasvoi ja kävi yhä suuremmaksi ja sitä mukaa kun se suureni, kapeni joki ja lopulta oli enää vain pieni luikertava puro, joka laski jyrkkää metsäistä rinnettä alas. Laiva oli jo oikea valtamerijätti ja se kulki vinhaa vauhtia pitkin puroa, juuri ajoissa väistäen kaarteita ja vain kölin pohja kulki purossa. Hän seisoj etukannella kurottaen reunan yli ja katsellen, mihin oltiin menossa. Hiukset hulmuten hän painoi kasvonsa kohti tuulta ja näki rinteän jatkuvan alas näkymättömiin puiden taakse ja äkkiä hänestä tuntui, etteivät muut tienneet, millaiseksi maasto oli käynyt, että joki oli hävinnyt ja että vauhtia pitäisi hiljentää, jottei laiva suistuisi kumoon. Hän läksi hengästyneenä etsimään laivan uumenista ihmisiä, pitkin pimeitä käytäviä, muttei löytänyt ristin sielua. Melkein jo unohtaen, mitä oli hakemassa, hän kömpi portaita tuulien tempomalle komentosillalle ja huomasi veljensä siellä puisessa ruorissa. Hän tunsii helpotusta veljen nähdessään ja huusi tälle tuulen läpi, että puro oli muuttunut kovin pieneksi ja että vauhti oli liian kova ja että he suistuisivat kallioihin. Veli nyökytteli päätään

osoittaen tietävänsä jo nämä seikat ja sanoi, että he selviäisivät kyllä eikä mitään vaaraa ollut. Hän rauhoitteli itsevarmaan tapaansa ja Saima tuijotti häntä ja hänestäkin alkoi tuntua, ettei mitään vaaraa ollut, vaikka kannelta näki, kuinka mitätön puro oli ja kuinka valtava heidän laivansa. Mutta se, joka hänessä oli valveilla ja tiesi, että kysymyksessä oli uni, alkoi tuumia, että näin pitikin olla, näin juuri, että juuri kovalla vauhdilla saattoi tällaista puroa sellaisella laivalla taittaa, että juuri se takasi, että he pysyivät uomassa ja hän jäi seisomaan veljensä viereen tähän turvaten. He keskustelivat jotain huutamalla yli tuulen ja sitten veli jätti ruorin ja laiva tuntui ohjautuvan itsekin pitkin uomaa ja he lähtivät vaeltamaan laivassa. Kun he tulivat alemmalle kannelle, sille, jolla hän ensiksi oli nojailnut, huomasi hän, että veli olikin kuvantekijä. Hän ihmetteli tätä ensin, mutta sitten se tuntui täysin luonnolliselta ja he jatkoivat keskustelua ja vaeltelua ympäri laivaa. Ja väliin siinä oli hänen veljensä, väliin kuvantekijä ja väliin he olivat jollakin tapaa yhtä aikaa, niin että hänen täytyi ponnistella nähdäkseen kumpi oli kyseessä. Niin matka jatkui ja uni vaihtui sitten vähitellen toiseen ja taas toiseen, kunnes hän vajosi syvimpään lepoon

ja unet sulivat pois täynnä samaa tyhjyyttä, mistä olivat tulleetkin.

He tekivät kuvantekijän kanssa pitkiä kävelyretkiä viikonloppuisin. Eräänä kirkkaana kevättalven päivänä he lähtivät jokivarren teille, jotka kulkivat yli kumpuilevan maaston ja harvenivat vähittäin kaupungista ulospäin.

Kaupungin rajalla oli pieni kivikirkko peltojen ympäröimänä. He ylittivät siltä kohtaa joen pitkin vilkkaasti liikennöityä siltaa ja alkoivat palata takaisin toista rantaa. He kulkivat läpi vanhan puutaloalueen ja sivuuttivat ränsistyneen veneveistämön ja autokorjaamojen öljyntuoksuisia pihoja ja kääntyivät sitten rautatiesillalta sivupolulle, joka lähti nousemaan loivaa rinnettä pienelle pensaiden peittämälle mäennyppylälle.

He seisoivat kauan rinteiden keskivaiheilla, jossa oli pieni tasanne, kuvantekijä ajatuksiinsa vaipuneena ja Saima kädet anorakintaskuihin työnnettyinä, kuten aina, hänen vierellään. Jokisuisto levittäytyi alhaalla joka taholle, kauas, tavoittaen jossakin äärettömyydessä horisontin punervaa auerta.

Kristallisena hohtava huurre verhosi puiden pyöreät alastomat oksistot ja sai maiseman hunnunpehmeäksi, se oli kuin aukinainen syli.

Tiet kiemurtelivat toisiaan risteillen pitkin mäkiä ja notkelmia ja pikkuruksia autoja kulki virtana niitä pitkin. Ja talot valkoisine kattoineen kyyhöttivät puiden seassa. Mäet nousivat toistensa lomista tasaisina maininkeina ja laakso kohisi äänistä, jotka sulautuivat kajoiseksi hälyksi – siinä korva erotti ohuen jaksottaisuuden ja saattoi paikallistaa loputtomiin erillisiä äänilähteitä. Ne olivat elämän itsensä kasaamat urut.

He nousivat rinnettä nyppylän laelle, jossa kasvoi matalaa pensaikkoa ja muutama yksinäinen puu. Polku kiersi pensaiden välistä mäen korkeimmalle kohdalle, jossa kasvoi sopusuhtainen, kaunis vaahtera. Kun he lähestyivät, tuntui se alastomuudessaan tervehtivän heitä. Molemmat astuivat vaistomaisesti varoen ja hieman henkeään pidätellen lähestyivät sitä ja seisahtuivat sen alle. Oksisto levittäytyi kiemurraisin, huurteen peittämin nystyröin kehämäisenä viuhkana sulkien ihmeellisen avaruuden sisäänsä. Huurre kimalsi siroissa pienissä oksanpäissä, jotka nousivat keveästi kohti taivasta kuin parvi forelleja. Kuinka lempeältä tuntui seistä puun alla aivan hiljaa ja tuntea jotakin merkillisen syvää sukulaisuutta sen kanssa.

Rinteen molemmin puolin aukeni laaja näkymä suistoon ja tuuli rinteen toiselta puolen pääsi nyt tarttumaan heihinkin.

Kuvantekijä seiso i hieman huojuen tuulen mukana, kasvot avautuneina väreilevässä ilmassa levittäytyväälle näylle.

Hän rakasti tätä kaupunkia, vaikka se oli hänen mielessään silti samanlainen kuin kymmenet muut, ei sen vihattavampi eikä sen rakastettavampi. Saima sattui katsahtamaan hänen kasvoihinsa silloin ja näki ne luonnollisina ja avoimina, ja sinä hetkenä hän tajusi yksinkertaisen selkeästi hänen syvimmän olemuksensa. Ehdoton luottamus rakentui hänen sydämessään tähän ihmiseen. Niin itsestään selvältä se tuntui, oli kuin hän olisi aina tiennyt sen.

Kuvantekijä tarttui hänen käteensä ja veti hänet luokseen. He olivat aivan lähekkäin ja katsoivat toisiaan ja Saima tajusi, miten pitkä kuvantekijä oli.

-Saima, sinä olet sytyttänyt minut tuleen! En uskonut, että tämä olisi minulle enää mahdollista.

-Minäkin rakastan sinua koko sydämestäni, Saima kuiskasi.

Saima syttyi samaan tuleen heidän suudellaan ensimmäistä kertaa eikä niistä suudelmista ollut tulla loppua. Oli ihanaa katsoa toista ihmistä syvälle silmiin kauan kauan, kun hänet tunsu. Ja sitten suudella taas.

Alhaalla kadulla kuvantekijä otti tytön kainaloonsa. Olipa mukava kulkea näin, hissukseen.

Heidän ohittaessaan Pietari Brahen patsaan Tuomiokirkon lähellä, kuvantekijä kertoi:
-Tästä Brahen patsaasta on meillä sukutarina, jota aina tässä kohdin kerrotaan. Isän isoisa oli nimeltään Frans, asesepä, joka nuorena oli muuttanut Puolasta Turkuun. Illalla Frans oli tapansa mukaan menossa Nummenpakalta Pinellaan ottamaan pari olutta, mutta tällä kertaa oli juopottelua jo kertynyt useampi viikko yhtä soittoa. No siinä Tuomiokirkon vierestä raahusti Pietari Brahen patsaan ohi ja Pietari Brahe kysäisi: ”Minnes se Fransu on menossa?” Fransu mietti hetken ja vastasi ”Puumannin paloa sammuttaman” olevansa menossa, Puumanni kun tapasi syttyä vähän väliä palamaan noihin aikoihin ja siellä sammutusväkeä tarvittiin. Vaikka eihän se Fransu sinne ollut menossa vaan Pinellaan kaljalle, mutta vastasipa nyt, kun

kysyttiin. Viidenkymmenen metrin päässä hän tuli ajatelleeksi, että kuka se oikein oli, kun kysyi ja pysähtyi niille sijoilleen.

Ei kuulemma ryypännyt enää enempää sillä kertaa.

Meidän mamman – siis isän äidin - kaikki kuusi veljeä olivat punakaartissa, upseereja neljä. He olivat tietenkin rintamalla ja mamma oli sairaanhoitajana. Isä oli jo silloin syntynyt ja isovanhempien luona. Isoisä oli tämä Puolasta tullut aseseppä, taitava sellainen, koskapa teki valtion johtomiehillekin aseita. Kun penikat joutuivat sitten keskitysleirille - mammakin oli siellä - paineli isänsä valtionjohdon puheille ja uhkasi lopettaa asesepän työt ellei kakaroita päästetä vapaaksi. Päästettiinhan ne. Ne oli kaikki metallimiehiä.

-Mikä sinun veljesi nimi on?, Saima kysyi.

-Einari. Mistä se tuli mieleesi?

-Ajattelin vaan, olisi mukava tavata hänet.

Kysyisin siitä Äärimmäisestä likaviemäristä ehkä. Kuvantekijä naurahti.

-Totta kai, menemme häntä katsomaan joku ilta. Sinähän kuulut perheeseen. Tiedän kyllä missä hän nykyään majoilee.

- Hän on nyt minunkin veljeni, eikö niin?
- No. Kunhan näet. Älä ota liikaa paineita. Ainakaan rupea parantamaan häntä.
- Ei. Minä otan hänet sellaisena kuin hän on. Hän elää omaa elämäänsä.
- Oikein hyvä asenne.
- On mulla muuten pikkusiskokin. Se käy ammattikoulua täällä Turussa.
- Mikä hänestä tulee?
- Keittäjä, kylmäkkö. Jotain sellaista.

Heidän kulkiessaan rannassa Pinellan pylväikköjen kohdalla kuvantekijä sanoi:

- Tähän tulivat aikoinaan saaristolaiset veneineen yöksi ja tässä möivät paateistaan kalaa ja muuta.
- Ja tuossa pylväiköissä oli olutkapakka, jossa isäni vanhemmat tapasivat myös käydä toisinaan. Ja isäni, joka oli pikkupoika vielä, sai aina sokerinekkua semmoisesta voipaperitruutista. Niitä isäni aina muisteli.

- Vaari, minkälaista on olla sodassa?, lapsi kysyi kerran, Jaakko.

- Jaa, sotako? Että minkäkölaista, tuumaili vaari ja kutrismi otsaansa. – Mistäs nyt semmosta tuli mieleesi?

- Isä päissään puhuu. Miten se on siellä ampunu ja jahdannu Iivanaa.

Vaari rypisti nyt myös pitkäkarvaisia kulmiaan, niin että hänen kasvonsa täyttyivät kauttaaltaan syvistä uurteista.

- Vai semmosta puhuu, hän mutisi.

Koko päivän vanhus ajatteli asiaa mielessään. Lapsi odotti. Osasi olla jo kärsivällinen, oli häneen tottunut.

Vaari nosti ison hanurin polvelleen ja pujottautui olkahihnoihin. Hanuri oli komea, mustavalkea italialainen ja siinä oli laajin näppäimistö.

Hän koetti pari tahtia bassokoskettimilla ja lirutteli sitten pitkän rimpsun oikealla, kunnes syhtyi soittamaan ”Metsäkukkia”.

-Metsään on tullut jo syys, hän lauleli pätkän mukana.

Haitari oli hänen suuri ylpeytensä. Muuta materiaalista ylpeydenaihetta ei hänellä elämänsä aikana juuri ollut ollutkaan. Hän ei

juuri välittänyt sellaisesta. Työtaitoistaan hänen sijaan oli ylpeä, oli tarkka ja ahkera.

Vaari kulki työssä isän mukana pienestä pojasta, kunhan sen verran koulua sai käydyksi, että lukemaan ja kirjoittamaan oppi sekä jonkun ynnälaskun. Pellolla oloa se oli enimmäkseen, hevosparin perässä kulkemista.

Se oli iso kartano, missä isä oli töissä. Fleming oli sen perustanut joskus Ruotsin vallan aikana. Palkollisia oli varmaan parisen kymmentä ja siihen torpparit ja mäkitupalaiset päälle, niin kyllä siinä työsakkia tuli.

Isä oli renkinä ja isännän suosiossakin, hyvä työmies kun oli. Isännällä oli samanikäinen poika, jonka kanssa vaari leikki lapsena, kun ei muita samanikäisiä ollut. Silloin jo alkoi ihmetellä, miten erilaista oli kartanossa sisällä ja mistä se johtui. Heti sisälle tullessa oli hallissa iso välkkyvä kristallikruunu - ei sellaista isän palkalla hankittaisi edes kymmenessä vuodessa.

Eikä kartanon väki mitään työtä tehnyt. Torpparit ja maatyöläiset ne pellot kylvivät ja korjasivat, hoitivat karjan, leipoivat, siivosivat, kalastivat. Kaiken ne tekivät ja siitä työstähän se täytyi tuo rikkauskin isäntäväelle tulla.

Vaari liittyi sosialidemokraattiseen puolueeseen, kun sellainen Paraisille perustettiin. Perheestä ei muita siihen liittynyt koskaan, mutta työväenliikkeen ihmisiä he hengeltään olivat tietysti jokainen.

Suurlakon aikaan seitsemäntoista oli maatyöläisillä Fallissa kokous, isoin kokous pitäjässä koskaan. Silloin muodostettiin työväen järjestyskaarteja lakon ajaksi. Näistä kahdeksantoista tammikuussa perustettiin sitten punakaarti, Malmin työläiset ydinjoukkonaan. Siitä se sitten lähti se rintamalle meno, kun tilanne maassa alkoi kärjistyä. Sitä köyhää väkeä lähti siltäkin perältä paljon. Vaarista tuntui, että kyllä hänenkin täytyy osallistua taisteluihin, että se on hänenkin velvollisuutensa, se oli kaikkien asia. Kolme nuorta poikaa lähti yhdessä kartanolta, renkejä ja torpparin poika, hevoset mukanaan, kun sellaiset käskettiin ottaa, jos vain oli mahdollisuus. Isä vain nyökäytti nähdessään hänellä hevosen, muttei sanonut mitään, vaikka joutui siitä itse kartanossa tilille.

Turussa oli sitten ainoa koulutus, mikä saatiin siinä jokirannan koulussa. Vanhaa venäläistä taistelutyyliä, jolla ei enää niihin aikoihin ollut mitään merkitystä. Ammuttu ei ollenkaan. Se oli semmoista, mutta ampuahan osattiin kyllä

muutenkin. Johtajien koulutus oli samaa luokkaa. Paraisilla valittiin kokouksessa johtoon riuuskimmat miehet vaan, jotka tiedettiin pystyviksi ja rohkeiksi. No, eihän se ihan taistelussa riitä. Nuoria miehiä kaikki.

Hän koetti ottaa erään kohdan toisella tavalla, vähän vaikeammin. Sen, missä tulee nopeita hypähdyksiä kvintin välein laskien. Se ei mennyt, hän yritti uudestaan. Välisäveleitä oli liikaa ja sormet sekosivat. Hän puuskahti ja alkoi junnata kohtaa uudestaan ja uudestaan, ensin hitaammin. Lopulta hän sai kohdan menemään, bravo!

Oli ollut tarkoitus lähteä Vilppulaan hevosten kanssa, mutta heitä olikin liian vähän. Koska Koskelta tuli miehiä, jotka lähtivät Vilppulaan, vietiin heidät Baltikilla ja Murtajalla Nauvon saaristoon, Mielisholmaan. Odotettiin lahtarien hyökkäyksiä Ahvenanmaan suunnalta. Murtaja jatkoi siitä matkaa Utöseen tykkejä hakemaan. He lähtivät hissukseen kiertämään saaria, oli odotettava ehkä kauankin. Ne tulivat tutuiksi kaikki käppyräiset männyt siinä Högsaaren nimen nokassa. Siinä odoteltiin, puiden lomasta katseltiin aukealle jälle, ja yöllä etenkin pelkäsivät lahtarien sieltä tulevan. Aika kului eikä

mitään tapahtunut. Jo siinä rupesivat toivomaan, että alkaisi tapahtua, lahtarithan oli kohdattava kuitenkin ennemmin tai myöhemmin.

Sitten tuli eräänä yönä varoitus. Saman tien pakattiin kampeet ja työnnyttiin jään yli Rissiin, pieneen kyläpahaseen puolimatassa Mielisiin. Yksi yö ehdittiin olla, kun tuli käsky Torresin taloon niin nopeasti kuin pystytte. Oli käynyt niin, että Paraisten komppania oli yöpynyt talossa ja vartija oli unessa. Onneksi oli muutama mies aamubarhaisella vielä pimeän aikana lähtenyt purolle aamupesulle. Juuri heidän palatessaan ylös, karauttivat lahtarit pihaan kahdella hevosella. Pojat juoksivat sisään, minkä kintuista pääsivät. Lahtarit heittivät kranaatin sisälle ikkunasta, mutta kävi niin ettei se räjähtänyt ja pojat ehti ikkunoista ja ovesta hyökätä taisteluketjuihin.

Taistelu kesti yhdeksään saakka, 113 myös siihen tuli. Ei heiltä montaa kaatunut, Aleks Pyy ja Lingreeni jäi hangelle siihen. Se oli heidän teatterikerhossa.

Siitä lähdettiin Mielisiin, jossa taisteltiin koko päivä. Siellä oli käynyt niin, että Turun 111 oli majoittunut yhteen taloista ja joutunut lahtarien yllättämäksi. Ja niin pahasti oli käynyt, etteivät pojat olleet edes ulos talosta päässeet.

Yksi vartija oli ollut ulkona ja sen olivat heti tappaneet. Sitten alkaneet ampua sisälle ikkunoista ja ovesta ja sen verran oli hatara se talo, että sopivin kohdin tuli seinienkin läpi luoti. Siellä oli taistelu käynnissä, kun heidän tiedustelijansa ratsasti pihaan. Ei ehtinyt hevosta kääntää, niin kiireellä siihen pyrähti. Lahtarit ehti sitä ampua rintaan, ennen kuin se äkkäsi tilanteen ja pääsi pakoon. Sen verran voimia oli vielä, että pääsi heitä varoittamaan, sitten kuoli, putosi vaan hevosen selästä siihen.

No he lähtivät kiireen vilkkaa Mielisiin ja iltaan saakka siellä saatiin taistella. Sinne tuli lisää punaisia päivän mittaan. Lahtareita ei lopulta niinkään paljon ollut, komppania kumminkin. Ne oli erillisistä ryhmistä koottu, saariston suojeluskunnista, jotka olivat kokoontuneet Ahvenanmaalle ja sieltä alkaneet hyökätä Nauvoon.

Yöllä taistelu sitten taukosi. Heidän komppanialle tuli käsky lähteä jälle, kun Murtaja oli sieltä takaisin tulossa tykkien kanssa. Kaksi osastoa Murtaja otti mukaan Turkuun, kaksi vielä jäi Mielisiin. Vaarikin jäi. Myöhemmin kuulivat, että lahtarit olivat Korppoon vesillä yllättäneet Murtajan, eikä se kapealla railolla ollut vaikea saalis ratsumiehille.

Pojat joutuivat siinä lopulta jäälle ja Murtaja joutui valkoisille. Siinä kaatui paljon poikia siihen jäälle.

Kun siinä saaren takaa palaavat Mielisiin päin, näkyi ulkona selällä oikein iso sotalaiva. Se pyyhki valonheittäjillä jään pintaa, ne oli hyvin kirkkaat, koska heidätkin valaisi täysin, vaikka se oli kaukana siellä saarten välissä.

-Mikä helvetti siellä on?, Lindroosi huusi. Joku meinasi, että venäläiset on tulleet heitä auttamaan.

-Ei helvetti, mistä ne tietäisi tänne tulla? Sitä ei saatu selville koskaan, mikä laiva se oli, mutta iso se oli kumminkin.

Mutta huonosti siinä kävi heille, eikä se siitä ollut kysymys, ettei miehiä olis ollu. Siinä oli jo nyt Forssan komppania, Auran komppania, Paraisten komppania ja Turun komppanioista ne rippeet, että kyllä heillä siinä voimaa oli. Mutta kun johto oli surkeata. Ei ollut sen kummempaa koulutusta saanut taisteluun heistä yksikään, ja johto oli samanlaista.

Keskitysleirillehän he siinä lopuksi joutuivat, sinne Tammisaareen. Mutta ei he siellä kauaa olleet. Kun kartanossa oli huutava pula

työmiehistä, niin isäntä kävi heidät hakemassa pois. Kyllä se oli vihainen, kun näki, minkälaisissa oloissa siellä ihmisiä pidettiin, se oli kyllä jotakin aivan kaameaa. Niin laihoja ja sairaita kaikki olivat, paljon siellä kuoli ihmisiä.

Mitä minä lapselle tästä kerron? Eihän lapsi voi ymmärtää sotaa, eikä hänen tarvitse.

Vaari soitteli vielä Villiruusun kerran läpi ja alkoi sitten paneutua yöpuulle, kello oli jo yli puolenyön.

Lapsi tulisi aamulla. Kyllä hän levättyään keksisi, mitä lapselle kertoisi ja miten.

Mutta kertoa täytyisi. Olihan tämä hänenkin perintöään, hänenkin historiaansa, joka siirtyi meissä. Siirtyi joka tapauksessa. Parempi, että hän tietää, mitä se on.

*Isä sinä itket minulle kuolleitten metsien yli,
kuolleitten tantereitten yli, joilla tuuli laulaa.
Ketään ei jäänyt eloon ja sade on hajonnut
tuhansiksi puroiksi maahan, jonka aurinko
lävistää ja kukat valittavat.*

*Sinä itket minulle kaikista jokiuomien pohjista,
kukaan ei säästynyt, kukaan ei saanut armoa.
Ja maa on käynyt kylmäksi eikä pilvillä ole
paikkaa mihin mennä.*

*Tuhat vääryyttä tehtiin, tuhat valhetta
uskottiin, tuhannet tarttuivat aseisiin, tuhannet
hukkuivat valkeille hangille, jotka värjäytyivät
punaisiksi. Sitten vaelsivat orvot pitkin teitä ja
autioita katuja, kerjäsivät, peräänsä huudeltiin,
tunkioita penkoivat.*

*Isä tunnen sinut kaikista jokiuomien pohjista,
pukeutuneena männikköjen varjoihin ja
kallioiden mustiin koloihin. Tunnen levottomat
rukouksesi, jotka vaeltavat minua kohti, sinun
kohtalosi siemenet ovat vielä tässä maassa.*

-Vaari, mitä se kivireen vetäminen tarkoittaa?, lapsi kysyi. Poika oli hänen lemmikkinsä, aina utelias ja kyselemässä. Ja vaari tykkäsi, kun sai miettiä vastauksia. Niissä olikin välillä miettimistä. Lapsi kun kyseli kaikenlaisia perusjuttuja ja itsestään selvyyksiä, joita ei tullut edes ajatelleeksi. Ja kun tuli, eivät ne niin itsestään selvyyksiä olleetkaan.

-Jaa. No kuule, kivireki oli ennen semmonen järeä reki, jolla vedettiin isoja kiviä paikasta toiseen – vaikka nyt pelloilta pois tai kun tietä tehtiin. Ne oli tietysti hevoselle hyvin raskaita kuormia, jos oikein paljon rekeen lastattiin.

-Ja se kivireen vetäminen tarkoittaa sitä, että laitetaan hevonen vetämään raskaampaa kuormaa kuin mihin sen voimat riittäisi, eikä sille anneta mitään tukea. Sitä se tarkoittaa.

-Miten niille hevosille sitten kävi?

-No kyllä niitten paikat siinä tietenkä rikkoontui, eikä ne sitten eläneet kovin vanhoiksi. Ennen oli kyllä monenlaista hevosmiestä, kun hevosia oli melkein joka talossa. Kaikki ei hevosiaan niin hyvin pitäneet, jotkut todella huonosti. Eikä siitä mitään rangaistuksia saanut, jos hevosta hakkasi ja piinasi. Sitten oli näitä sodasta tulleita, jotka saatto humalassa olla aivan hulluja akkojensa ja hevostensa kanssa, vaikka selvin päin olivat

kunnon miehiä. Juu, sitä oli kyllä ikävä seurata ja sen puoleen on ehkä hyväkin asia, että traktorit tuli eikä joka talossa ole enää hevosta. Loppui se elukatten piinaaminen. Vaikka suurin osa hoiti tietysti hyvin hevosensa. Mutta se riittää se yksikin tapaus, jollei sitä pystytä laittamaan aisoihin.

Jaakko kuunteli aina tarkkaavaisena ja kyseli lisää ja jaksoi keskittyä pitkiäkin aikoja. Einari ei niinkään. Hän puuhaili yksikseen jossain pihalla tai äidin kanssa keittiössä. Jos hänelle vanhoista asioista rupesi kertomaan, ei hän jaksanut kuunnella minuuttia enempää. Kovin erilaisia olivat nämä pojat. Mutta Einari nyt oli tietysti nuorempikin. Jaakko oli kyllä luonteeltaankin erilainen, ei se ollut pelkästään iästä kysymys. Valtavan intensiivinen. Jo vauvasta lähtien vaari oli todennut tämän piirteen hänessä.

-Vaari, olitko sinä siinä toisessa sodassakin, siinä missä isä oli?, Jaakko kysyi.

-Olinhan minä talvisodassa, mutta haavoituin siinä, niin että jatkosodassa en enää ollut mukana. Mutta poika oli jatkosodassa ja kaatui siellä. Sinun enosi.

-Martti.

-Niin. Martti. Hän oli nuorimpia, mitä silloin kutsuttiin rintamalle. Monet niistä nuorista kaatuivat, olivat kokemattomia ja varomattomia.

-Isä humalassa puhuu. Ja yöllä se unissaan joskus huutaa.

-Teidän isänne sai siellä kranaatin sirpaleita päähän semmoisiin paikkoihin, ettei niitä voitu ottaa pois. Päätä särkee koko ajan niiden sirpaleiden takia. Sen tähden se joutuu syömään vahvoja särkylääkkeitä eikä tuo alkoholi kyllä sovi ollenkaan niiden lääkkeiden kanssa.

-Mikä se semmonen kranaatti on?

-Kuule, se on semmonen pieni räjähtävä teräsmötiskä, joka heitetään, ja sitten kun se osuu johonkin, se räjähtää ja kaikki ne metallinsirut leviää ympäri kovalla voimalla. Niitä heitettiin paljon sisälle korsuihinkin, missä oli miehiä ja semmoisessa tilanteessa isännekin sai niitä sirpaleita päähänsä.

-Mikä se korsu on?

Tähän tapaan nämä keskustelut jatkuivat, eivätkä ne oikein tahtoneet loppua ennen kuin poikaa tultiin hakemaan syömään tai muualle.

Jaakko viihtyi kaikkein parhaiten vaarin kanssa. Vaari oli niin rauhallinen ja turvallinen ja tiesi ja osasi kaiken.

Einari ei osannut turvata vaariin ja siksi isän varhainen kuolema olikin hänelle paljon kovempi paikka. Kranaatin sirpaleet koituivat lopulta isän kohtaloksi. Eräänä talvena metsätöistä hän ei enää tullutkaan takaisin. Hevonen vain yksin tuli. Mies oli hangella reen jälkien vieressä. Pudonnut vain kyydistä.

-Se oli viisas hevonen, Kaisa, vaari sanoi. -Kyllä se tiesi, mitä oli tapahtunut ja tuli kotiin apua hakemaan. Oli kääntänyt reen varovasti isänne ympäri. Se hevonen oli isänne silmäterä, sekin oli ollut sodassa ja vahingoittunut päästään, oli hermostunut. Mutta isänne osasi käsitellä sitä, ymmärsi sitä. He ymmärsivät toisiansa, olivat kyllä parhaat ystävät. Äitisikin yritti ymmärtää, mutta sota on semmoinen, että sitä ei voi oikein ymmärtää kuin se, joka on siinä ollut itse mukana.

-Tiedän olevani erilainen kuin useimmat ihmiset ympärilläni, tässä kaupungissa, kuvantekijä sanoi, kun he lepäsivät vieretysten, - Tiedän katselevani asioita perin toisella tapaa. Taiteilijan ei tarvitse paeta itseään, hän antaa elämän voimien kulkea lävitseen estelemättä, katsellen niitä. Hän tietää näkevänsä, tietää tietävänsä, ei lähde uimaan virran mukana. Uuden luominen vapauttaa näkemään. Se on kuin ankkuri.

-Ihmiset näkevät niin paljon sellaista, mitä he eivät tunnusta näkevänsä. Meillä suuri osa ihmisen energiaa menee siihen, kun yrittää peittää itseltään totuutta ja niitä ongelmia, jotka pitäisi ratkaista nyt. Ja kun ei niitä ratkaista, ne verhoutuvat toisiin asuihin ja vääristävät todellisuuden yhä enemmän. Ihmisestä tulee kuin sokea.

Saima silitti hänen hiuksiaan pois otsalta.

-Se on varmaan kärsimyksen pelkoa, Saima sanoi, -Ihminen pelkää kohdata asioita sellaisina kuin ne ovat.

-Ja varsinkin itseään, jossa on myös pahuutta, hän lisäsi sitten.

-Pahuutta, kuvantekijä toisti ja kääntyi häneen. -
Niin se varmaan on.

-Mutta sinussa ei ole mitään paha, hän sanoi
sitten katsoen tyttöä hymyn pilke silmissään.

-Kaikissa ihmisissä on, kaikissa.

-Mitä paha sinussa esimerkiksi on?

-No, Saima mietti hetkisen, -En auttanut äitiäni
silloin, käänsin hänelle selkäni.
Kuvantekijä rypisti kulmiaan.

-Ei se ole pahuutta, ja sitä paitsi, kuten sanoin,
lapselta ei voi edellyttää sellaista.
Se on enemmänkin syyllisyyttä.

-Ehkä niin.

-Saima, kuvantekijä sanoi vakavasti ja otti hänen
kädestään kiinni, -Sinun täytyy päästä siitä yli,
sinun täytyy ajatella se asia perin pohjin ja
päästää sitten irti siitä.

-Niin. Mutta, kuten sanottu, ei ole helppoa katsoa
totuutta silmiin.

-Rakkaus auttaa sinua. Sinä uskallat, kun minä
rakastan sinua ja olen sinun vierelläsi.
Hän puristi tyttöä kainalossaan lujemmin itseään
vasten.

-Minä yritän, Saima sanoi hieman huvittuneena.
Jaakko oli niin intensiivinen.

-Minä olen oppinut pelkäämään kehityksen
pysähtymistä kuin kuolemaa. Niillä on ihmiselle
samanlainen merkitys. Ihminen joko elää tai ei

elä. Paikallaan pysyminen johtaa kohti taantumista. Ihmisen on vaikeaa rakastaa itseään muussa kuin liikkeessä. En tiedä, mistä se johtuu, ehkä se on jotain, joka on ihmisen perusolemuksessa, siinä että hän näkee itsensä, arvostelee itseään, joka hetki. Tietäen tai tiedostamattaan.

-Se, etten joskus pysty työskentelemään, johtuu itseinhosta. Joskus tuntuu, että inhoan itseäni ihmisistä kaikkein eniten, mutta kun katselen ympärilläni, huomaan, että minun vihani on vielä sangen lievää. Tuntuu kuin meidän yhteiskunnassamme ihmiset olisivat oikein erikoistuneet inhoamaan itseään ja tuhoamaan itseään mitä moninaisimmilla tavoilla. Se on se yhdistävä tekijä, vaikkei mitään muuta yhteistä oikein olisikaan.

-Siksi kauneuskin on usein niin keinotekoista, vain rakennettu muodollisuus peittämään tätä rujoutta. Hysteristä kauneutta, pelkästään ulkonaista. Sen avulla ihminen osaa hetken pitää itsestään nähdessään, että muut ihailevat häntä. Se on hyvin julmaa, mutta monen kohtalo.

Jollen mä olis niin sekasin niin mä olisin varmaan parantaja, meidän suvussa on niitä ollut. Mulla on parantajan kädet, niin sanoi mun isoäiti, Amanda. Se oli itte silmänsairauksiin erikoistunut ja keräsi yrtejä ja laitteli niistä lääkkeitä, niin kuin oli oppinut isältään. Se oli ollut oikein kuuluisa parantaja, jota ihmiset tulivat kaukaa tapaamaan.

Juu. Ne kädet täytyy olla semmoset, että niistä virtaa herkästi ja tuntee herkästi. Mutta siihen tarttis keskittyä aika paljon, enkä mä jaksa keskittyä mihinkään pitemmän päälle, kun mä olen liian hullu.

Mutta mä näen kyllä, miten energia virtaa ja näen erivärisiä kehiä ihmisten ja eläinten ympärillä, oikeestaan kaikkien elävien olentojen ympärillä. Mutta en mä näe niitä koko ajan.

Ja sitten mä näen joskus semmosia energianuolia, kun lähtee ihmisten välillä, joskus vihaisia, joskus rakastavia. Ihan kuin ne ampuis jousella niitä.

Juhannuksena he lähtivät vierailulle Jaakon äidin luo saareen.

Tehtaalta oli saatu juhannus-lahjaksi nakkipaketteja ja maksamakkaraa. Saima totesi tyytyväisenä, etteivät talon kissat huolineet nakkimakkaroista. Maksamakkara sen sijaan teki hyvin kauppansa. Talonmiehen koira ei ollut niin nirso, vaan popsi nakit poskeensa.

Linja-auto jatkoi matkaansa ja he kääntyivät tieltä pienelle polulle, joka kulki hetken rannan tuntumassa ja nousi sitten metsäiselle mäelle. Satoi hiljaksen.

Vesilätäköt loiskuivat saappaitten alla ja männyt tuoksuivat pihkalle. Neulasten märkä meri huojui heidän ympärillään, silloin tällöin suurten kertyneitten pisaroiden tipahtaessa oksistoista. Jaakko taittoi ripeästi matkaa, kun ei osannut nyt hiljemmin kulkea. Saima hyppeli hänen perässään varoen kompastumasta kivikkoisella polulla, mutta Jaakko tuntui tuntevan polun kuin omat taskunsa. Polku kiipesi loivasti harjun rinnettä kaarnaisten runkojen ja pensaiden lomitse. Harjun laella hän pysähtyi hetkeksi katsellen näkymää, jossa mäntyjen sateen kirkastama vehreys huojui aallokkona taivaan kosteutta imien, jokaisen oksan liikkuesssa hiljaa.

Metsän takana häämötti rantaviivaa, joka juuri ja juuri tästä kohdasta erottui. Siinä oli lahden poukama ja talon musta katto.

-Siinä!, hän huudahti ja osoitti Saimalle kattoa. Taivaanrannalla alkoi häämöttää vähäsen valoisaa paikkaa, enteillen sateen lakkaamista. He lähtivät jatkamaan harjulta alas. Rinne muuttui jyrkemmäksi ja polku laskeutui kiemurrellen alas.

Vanha ruuhi oli rannassa.

Keltaiseksi maalatun mökin ympärillä kasvoi kirkkaan vihreä kenttä nurmea ja apilaa ja siellä täällä levisi keltainen hiirenvirnalaikku. Korkea riippakoivu roikutteli heleänvihreitä uusia lehtiään talon edustalla. Omena- ja kirsikkapuita sekä marjapensaita kasvoi sivulla ja pieni perunamaa ja kasvitarha toisella puolen. Vanhat kukkaistutukset loistivat väreissä. Orvokki tuoksui.

Jaakon äiti istui parhaillaan keittiön ikkunan ääressä kudin kädessään ja heitä jo odotellen. Nähdessään tulijat hän riensi ovelle.

-Tervetuloa! Kylläpä minä jo teitä odottelin! Jaakon äiti oli pieni ja terhakan oloinen, ei mikään vanhus vielä.

Jaakko syleili äitiään pitkään.

-Ja tässä on Saima, minun lasteni äiti.

No jopas nyt, Saima hätkähti ja taisi äitikin hätkähtää moisesta esittelystä.

-No johan nyt, äiti sanoikin ja syleili Saimaa oikein kunnolla. Häntä huvitti hieman, mutta tunsi poikansa – suoraluontoinen niin kuin isoisänsä.

He astuivat sisälle kahvistelemaan. Kuistin ovenpielet olivat niin matalat, että Jaakon piti kumartua mahtuakseen niiden alta. Saimaa ne eivät koskettaneet lähimainkaan, mutta hänkin hieman kumartui vaistomaisesti.

Vanha pystykorva köpitteli kammarista nuuhkimaan vieraita. Sen liikkuminen oli hidasta ja kankeaa, mutta tunnistaessaan Jaakon se kerrassaan nuortui ja pyöri vilkkaasti edes takaisin hänen ympärillään. Jaakko pörrötti koiran turkkia ja puheli sille, eikä oikein malttanut hänkään asettua pöydän ääreen, vaan istahti lattialle koiran kanssa. Kahvin juominen sujui toki hyvin siinäkin, keittiön kaapit selkänöjana. Koira laski päänsä hänen syliinsä ja antautui rapsutuksille. Vatsastakin piti ja joka puolelta. Yhtä ilmeikkäitä koiran kasvoja ei Saima ollut nähnyt. Ulkonevat suuret silmät ja luisevat poskipäät saivat pienenkin mielenmuutoksen kuvastumaan niillä.

-Turre on tullut vanhaksi, Jaakko sanoi.

-Juu. Kyllä liikkuminen alkaa olla hankalaa, mutta vielä on pärjätty. Nyt on kyllä kovin piristynyt, kun sinut näki.

Muuten loikoilee enimmäkseen ulkona kuistilla. Mutta kyllä se kaveriksi lähtee, jos minä johonkin menen ja veneeseenkin hyppää itse.

-Mitenkäs sinä itse olet voinut?

-No kyllä se siinä. Mitä jotakin vaivaahan se aina vanhalla, vaan ei mitään erikoisempaa, että mainita kannattaisi.

-Jaksatko sinä halkoja vielä hakata?

-No vähän heikkoa se kyllä on, mutta hissuksiin menee.

-Minä halon, tässä kun ollaan muutama päivä, niin riittää sulle vähäksi aikaa.

Äidin hiukset olivat harmaantuneet. Muutama pikimusta kiehkura heilui irrallaan ohimolla, muut olivat sidottuna taakse nutturalle. Niin kuin monia vanhoja, yksinäisyys ja päivien yksitoikkoisuus vanhensivat häntä enemmän kuin itse aika. Nyt nuorten läheisyys teki hänet pirteämmäksi kuin tavallista, antoi merkitystä ja osallisuutta.

-Laitammeko saunan illaksi? Minä tein vihtoja valmiiksi.

-No tietenkin, tietenkin.

-Tykkäätkö sinä saunoa?, Jaakon äiti kysyi Saimalta.

-No en minä mikään hirmusaunoja ole, mutta uida tykkään sitäkin enemmän.

-Samoin minä. Mutta hyvä siellä on lämmitellä uimisen jälkeen, että luut oikein lämpiää. Vesi on minusta vielä aika kylmää.

-Ja verkot laitamme aamulla, jos saisimme vaikka ahvenia pöytään. Voitaisiin suolata ja paistaakin. Voi, kyllä minun on ollut ikävä suolattuja ahvenia perunoiden päällä keitettyinä!, Jaakko voihkaisi.

-Oletko sinä Saima ollut verkkoja soutamassa?, äiti kysyi.

-Juu, kyllä minä järvessä, mutta en meressä.

-Ei se ole sen kummempi, ellei nyt kovasti tuule.

-Minun isäni rakensi tämän talon aikoinaan, Jaakon äiti kertoi Saimalle, - Hän oli renkinä kartanossa tuossa lähellä ja sai kansalaissodan jälkeen ostaa tämän maapalan itselleen. Silloin, kun torpparitkin saivat tilojaan lunastaa.

-Isä oli mukana kansalaissodassa, aivan nuori poika oli vielä silloin. Kartanosta lähti työväkeä punakaartiin jokunen ja Tammisaareen ne

lopuksi päätyivät, jotka eivät kaatuneet. Mutta se kartanon isäntä kävi hakemassa ne pojat pois sieltä, kun tarvittiin pelloille työvoimaa, olivat kaikki viljelykset vaarassa.

-Jaakko on jotain kertonut.

-Minun isäni piti tärkeänä asiana, etteivät ne asiat unohdu. Hän sanoi aina, että niin kauan kun on ihmisten muistissa, millaista sota oikeasti on, niin kauan ihmiset osaavat varoa joutumasta siihen uudelleen.

-Sinä olet löytänyt hyvän tytön, äiti sanoi Jaakolle, kun Saima oli koiran kanssa metsässä. - Minä näen, että te rakastatte toisianne paljon.

-Se on totisinta totta. Minä en enää uskonut, että kokisin vielä tämän.

-Sinä olet vielä niin nuori. Missä te tapasitte?

-Hän muutti siihen naapuriini.

-Jumala toi hänet sinulle, Jaakko.

-Niin minäkin luulen.

-Oletko nähnyt Einaria?

-Kyllä olen. Samanlaista on kuin ennenkin. Eikä se taida miksikään siitä muuttua.

-Kovin on surullista, kun ei oikein mitään voi tehdä hänen hyväkseen, kun ei hän mitään apua huoli.

-Kyllä hän ne lääkkeensä sentään ottaa aika sääntillisesti. Ja se on hyvä asia.

Jaakko jätti mainitsematta, että Einari oli taas ilman asuntoa. Mutta se oli niin tavallista, eikä se näin kesällä ollut vaarallista. Einari asui mielellään ulkona metsissä ja rantapajukoissa.

-Kyllä minä katson hänen peräänsä ja ilmoitan sinulle, jos joku hätä tulee.

-Tiedän sen, tiedänhän minä sen. Miten sinä itse olet voinut, paitsi että olet korviasi myöten rakastunut?

-Ihan hyvin menee. Taulukauppakin käy paremmin kuin koskaan.

-Saima kehui sinun uusia maalauksiasi. Minun täytyy varmaan tulla kaupungissa käymään joku kerta niitä katsomassa.

-Se olisi mukavaa. Mahdut kyllä yöpymään meillä, jos pikkusisko nyt sinua luovuttaa meille ollenkaan.

Nyt lapussani lukee:

”Minusta näyttää että vartioin sellaisen kaupungin muureja joka kuoli kauan sitten. Valot, jotka minua valaisevat ovat sellaisen valon testamentti, joka sammui kauan sitten. Kävelen ajan hylkäämien asioiden välillä, kuljen eteenpäin. Ja he elävät vailla aikaa, joka hajoaa hajoamistaan kelloissa. He palaavat luokseni, palaavat luokseni elääkseen hitaammin, tuhkakuppien vierellä, jäähtyvien kahvikuppien vierellä. Kävelen paljon ja nautin epäilystä. Mutta minä vartioin sellaisen kaupungin muureja, joka kuoli kauan sitten” (Haim Gouri)

Syksyllä Einari joutui vankilaan jonkun aika vähäpätöisen huumarikoksen takia. Taisi olla jokunen pikkuvarkauskin siinä. Kuvantekijä kävi häntä tapaamassa joka viikko. Veli oli huonossa kunnossa, sekä fyysisesti että henkisesti. Heti alkuun sai pahan flunssan vankilasta. Vankimielisairaalan puolella sai kyllä lääkityksensä ja jonkinlaista terapiaakin jopa. Mutta kuitenkin, vaikeaa oli. Veli ei oikein kestänyt olla neljän seinän sisällä. Hän oli koko kesän asunut jokivarren rantapusikoissa kaltaistensa parissa. Siellä oli tosin vanhoja alkoholisteja enimmäkseen – liekkihotelli oli joen toisella rannalla noin talven varaksi. Joku sotaveteraanikin vielä hengissä. Nuo vanhat olivat hyvin kilttejä ihmisiä ja Einari viihtyi heidän parissaan. Vaikka sekaisinhan he olivat ja huonossa kunnossa, mutta kilttejä. Heistä ei ollut mitään vaaraa. Demonitkin rauhoittuivat siellä. Se oli hyvä merkki.

Talven lopulla Jaakko sai kirjeen veljeltään vankilasta:

”Dadaistien kokoontumisissa esiintyi runoilija, joka kirjoitti toisella kädellä runoa liitutaululle. Toisessa kädessä hänellä oli märkä sieneni, jolla hän pyyhki kaiken pois sitä mukaa kun sitä syntyi.

On turha itkeä ennakkoon sitä hetkeä; ikuisuutta kun tiemme eroavat ja yksinäisen linnun viiteen ehtoon kuuluu ettei se kaipaa ketään edes omiansa (kuin hyväilevä pakkane).

Haluan pukeutua varjon väreihin, jotka sulautuvat maisemaan niin ettei minua huomaa. Sitten, jonakin hetkenä, tai vähitellen, olen todella näkymättömissä, kadonnut. Älä estä minua silloin.

Älä väsytä itseäsi minuun
älä väsytä itseäsi muihin
älä unohda kulmahampaitasi
ja muista kuinka hyvältä
ja kuinka oikeutettua on
pisara verta lempeillä

parantavilla huulillasi.”

Siitä hän tiesi, että loppu lähestyy vääjäämättä. Ei ollut enää mitään tehtävissä. Hän tunsi veljensä niin hyvin ja syvältä, että saattoi todeta tämän ilman epäilyä: toivo oli lopulta kokonaan kadonnut.

*Hyvästi veljeni
nyt varjojen maassa särähti soimaan
unien kannel
ja parantava käteni vaipuu voimattomana
tyhjänä
ikuisuuden maahan
minä väistyn tuhoutuvan tieltä
väistyn kaatuvan askelta
poistun tappion kärsineenä
voi miten puut ovatkaan janoiset
mutta niiden takaa nousee musta aurinko:
ennustus
varjojen maasta kohoavat vainajien kädet
omaansa ottamaan, syvä virta
uni johon hajoaa vaaleanpunainen
ei: verenpunainen väkivallan ruusu
haavat hajonneessa sielussa
veret, veitset, avuttomat järkäleet
täynnä liiallista merkitystä
se on ennustus*

*minä vedän jääkylmän tarot-kortin sieluni
pohjasta
: se on musta aurinko
paha enne elämän päättymisestä
paha enne vainajien ikävästä tien päästä
piinatun pitkästä juoksusta*

*kohti lopullista vapautta ainoaa mahdollista
ulospääsyä
labyrintista joka tihenee ja tummenee
joka yö
kunnes varjot eivät enää erotu toisistaan
kunnes lupaukset, aikomukset ja valheet
eivät erotu toisistaan
kunnes itse ja muut eivät enää erotu
pimeyden seitistä*

*hyvästi veljeni
minä taistelen
kuten Don Quijote taisteli
loppuun asti
voin istua kanssasi veneen alla
pitää kädestäsi kiinni
istua viereesi selvittää verkkojasi
mutta en voi vaipua samaan kohtaloon,
johon minua kutsut
kulkea sinun tietäsi.*

*Kun jäät lähtevät, joki on täynnä pieniä
jääpuikkoja, panhuilun palasia. Helisevässä
virrassa matkaa kuollut pieni mies viime
untansa läpi sumuisen meluisan kaupungin.
Hyvästit heitti murheelleen, karkoitti sielun
demonit ja raotti kuoleman portit.
Kiitos sinulle, pieni mies! Matkaa rauhassa ...*

*Kissa istuu vanhan hopeapajun
harmaantuneella rungolla häntä katsellen,
viikset kiiltäen. Pää edellä kuljettaa virta
vanhaa tuttavaansa, rantapajukkojen
ikiaikaista asukasta.*

Joel

Ranta taipuu kaarevana muodostaen leveän lahden ja niemenkärjen, joka on niin kapea, että meri näkyy sen harjalla kasvavien puiden lävitse.

En uskonut, kun hän sanoi, että meri on saman värinen kuin korvakorujeni turkoosikivet. Väri on uskomaton. Se on haavekuva ja kangastus ja hehkuu häikäisevän kirkkaana. Aurinko ei kimalla pinnasta, vaan tulee syvältä sen sisästä ja kauas rantavyöhykkeelle tunkeutuu suolan voimakas tuoksu.

Meri on paljastanut vaaleaa hiekkaa leveäksi kiemurtelevaksi käärmeeksi, jonka laitaa aallot kohisten lyövät. Sen vatsan alla meren kuppi päättyy ja maa nousee loivasti, lähes huomaamattomasti ylös. Rannalla tuuli ravistelee pieniä kuivahtaneita ruohomättäitä, jotka taistelevat pölisevän hiekan kanssa. Maa on kulunut pitkälti metsikköihin asti, missä ohuet pinjat huojuvat tuuleen taipuneina. Ne ovat vartijat, jotka estävät meren elementtejä riistäytymästä saaren kimppuun.

Kun sukeltaa syvälle veteen ja katsoo ylös, näkyvät rantavallissa murtuvat kuohut kirkkaina

kuin kristallipisarat vasten auringon sädehtimää pintaa. Veden sisässä simpukankuoret ja hiekkajyväset toistavat hiljaa aaltojen myllerrystä, joka ei syvemmällä tempaa vesimassoja kuin hitaaseen vellovaan liikkeeseen.

Kauempana rannasta tuntuvat kylmät pohjavirtaukset ja pohja alkaa peittyä kasvillisuudesta. Tummat merisiili- ja leväyhdyskunnat näkyvät pinnalle kirkkaassa vedessä ja siellä täällä lekottelee yksinäisiä meritähtiä.

Etäällä rannikon myötäisenä kulkee riutta, ja rannalle näkyy selvästi kuinka tyrskyt iskevät sen ylittäessään. Ja vielä kauempana, jossakin etäällä meren takana, kaartuu Floridan niemimaa yhtä vaaleana tähän säkenöivään turkoosiin mereen.

Vaanivat vihamieliset silmät. Ne eivät ole kaukana, mutta ne ovat toisessa, unohtuneessa maailmassa.

Tässä on vain välkehtivä vaahto ja tasainen kumiseva kohina ja tuulinen ranta ja vyötäisiään myöten vedessä seisovia ihmisiä, jotka roiskuttelevat ympärilleen.

Me lepäämme hietikolla pinjojen alla lörpötellen ja juoden olutta ja kikatamme pelkästä olemassaolon riemusta. Pienet välkehtivät pisarat tipahtelevat Joelin vallattomista

kiharoista ja meistä tuntuu kuin olisimme tunteneet hänet lapsuudesta asti.

Pinjojen takana on pieniä majoja. Niiden edustalla seisoskelee kirkkaisiin kankaisiin verhoutuneita kahvinruskeita naisia. Heidän liikkeensä ovat pehmeitä ja sointuisia ja heidän matalat äänensä kantautuvat puiden huminan yli selvästi.

He seisovat puolikaassa. Keskellä on nainen, jonka kankaassa on tummansinisellä pohjalla kirkkaita kuita ja tähtiä, kuin yön jumalatar. Hänen käsivartensa ovat lähes mustat ja kasvot kulmikkaat, kuin moukarilla taotut, mutta nauraessa ne sulavat kuin hunaja.

Hän matkiin jotakuta innostuneesti elehtien ja koko joukko räjähtää nauruun. Hän jatkaa laahaten takamustaan, itsekin tikahtumaisillaan, ja toiset pitelevät hytkyviä vatsojaan.

Kysyn Joelilta, kuinka paljon heitä on saarella, mutta hän ei tiedä, koska lukuja ei ole julkistettu. Hän tietää vain, että heitä on paljon, eivätkä useimmat heistä osaa tullessaan edes lukea. Silti heistä tulee opettajia ja teknikoita, kun he palaavat Afrikkaan.

Myöhään illalla, kun melkein kaikki ovat jo vetäytyneet parakkiin yöpuulle, minulla on tapana istuskella lehtiä lueskellen ulkona kuistitasanteella, jossa on muutama keinutuoli.

Pieni vihreä sammakko ilmestyy jostakin sementin reunalle. Sen silmät ovat suuret ja ulkonevat ja sen vaaleanvihreissä jaloissa on suuret limaiset imukupit, jotka ovat ruohikon kosteudesta vielä märemmät.

Käännän sivua ja vilkaisen sitä.

Liikkeeni kiinnittää sen huomiota.

Katselen hetken sen pientä olemusta ja minua hymyilyttää. Siinäpä valpas pieni sammakko, suloinen pikku sammakko.

Yö on alkanut viiletä ja kirkastua. Sirkkojen sirtyys kiertää huumaavana ilmassa. Jatkan lukemista.

Se loikkaa hieman lähemmäksi sementillä. Kuuluu pieni läiskähdys, kun se putoaa alas, mutta en viitsi katsoa lehteni yli. Granmassa on hyvät ulkomaan uutiset, etenkin Latinalaisen Amerikan osasto, South of Rio Grande. Sitä on niin tottunut venäläiseen uutisoimistapaan, jota suomalainen vasemmisto tapaa lainata, että kerrassaan ilahtuu vähäisestä fraseologiasta ja runsaista tosiasiatiedoista. Venäläiset luulevat,

että lukijalle pitää opettaa kertotaulu alusta lähtien joka ikisen laskun yhteydessä.

Perussa näyttää pahalta. Käänän sivua ja vilkaisen samalla sammakkoa. Se kyykistelee jo varsin lähellä.

-Katsohan poikaa.

Se on tullut koko ajan hieman lähemmäs ja tuijottaa minua rävähtämättä silmiin. Lasken lehteni. Mitähän se oikein aikoo?

Minua ei ole ennen tuijotettu tällaisella kiinteydellä. Merkillistä, miten läpitunkevalta sen katse tuntuu - kuin se vangitsisi ajatuksiani. Juuri silloin se loikkaa korkealle ja putoaa läiskähtäen viereiselle tuolille.

Olen poissa tolaltani. Se roikkuu kallellaan tarrautuneena tuolin selkämykseen aivan nenäni edessä ja tuijottaa minua. Seuraava loikka tapahtuu varmaankin olkapäälleni tai paljaalle käsivarrelleni tai kenties suoraan kasvoilleni.

Kääräisen lehden kokoon ja ponnahtan tuoliltani. Pitäen sammakkoa tarkasti silmällä poistun sisälle niellen harmini siitä, että taas näin nolosti luovutin sille kuistin.

Tämä oli lähes jokailtainen mittelo. Aina se ilmestyi jostakin ja se oli aina kai se sama itsepäinen sammakko. Ehkei ollutkaan mitään taistelua, ehkä se oli vain niin utelias.

Varmaankin tuoksuni oli erilainen. Ehkä se piti

minua epäkohteliaana, kun sillä tavoin aina
häivyin tieheni.

Sammakolla ei ollut nimeä, mutta koiran nimi on Tanguarii.

Kukaan työmaalla ei tiedä, onko se kulkukoira vai onko sillä koti jossakin lähistöllä. Joka tapauksessa se oleskelee kaikki päivät työmaalla häipyen vain hetkeksi pelloille metsästämään myyriä.

Tanguarii – se on intiaanin nimi. Espanjalaiset tapattivat Kuuban intiaanit kaivoksissa jo monta vuosisataa sitten, mutta koiralla on yhä heidän nimensä.

Se etsii viileän rakosen rakennusten alta ja lojuu siellä – etenkin työkalujenkorjaajan varasto on sen suosiossa. Joskus löydämme sen kaivautuneena hiekkakasastamme, jos meillä on kosteaa merihiekkaa. Vaivoin saamme sen liikkeelle ja se läntystelee toivottoman laiskasti kohti työkaluverstasta.

Se näyttää nuhruisilta hyeenalta, mutta kun aurinko osuu sen turkkiin vinosti, karva välähtää siniselle – se on kuitenkin hyvässä kunnossa.

Se astelee mustana ja kookkaana ja arvokkaana kuin suojeluspyhimys pihan poikki varjosta toiseen ja jos sitä joku hyvänpäiväntuttu yrittää taputtaa, astuu se arvokkaasti askeleen sivuun.

Keltaiset silmät luovat katseen, joka saa paatuneimmankin nolostumaan omaa moukkamaisuuttaan. Vain se, joka jaksaa olla kyllin kärsivällinen, voi päästä sen tosi-ystävien jaloon kaartiin. Silti kaikki työmaan vakituiset kuubalaiset ovat nähneet tämän vaivan. Tosin varauksetonta luottamusta nauttivat vain työkalujenkorjaaja ja hänen lähimmät apulaisensa.

Työkalujenkorjaaja on vanha kokoonkutistunut mies, joka jollei hymyile niin nauraa leveästi. Nauru on sointuisaa ja karheata paksuista sikaareista, joiden pätkiä hän säilyttää puseronsa rintataskussa.

On häkellyttävää nähdä, millä tavoin koira joskus katsoo työkalujenkorjaajaa. Voisi melkein vannoa, että se todellisuudessa onkin nainen, joka jonkin paholaisen taikomana astelee koiran hahmossa. Vanhus puhelee sille sanasen silloin, toisen tällöin – koskaan unohtamatta sen läsnäoloa. Vaikka koira hänen näkemättään löntystäisi viileään koloonsa, hän tuntee sen läsnäolon ja alkaa taas puhella sille.

Hän kutsuu koiraa Tauaksi, ja myös Tanguksi. Koiran keltaiset silmät alkavat kehrätä kun vanhus mainitsee sen nimen. Ja hän mainitsee sen usein. Usein hän vain toistelee nimeä ja

levittelee äänensä sointia mielialansa mukaan pieneksi lauluksi.

Kaikki vakituisista säästävät sille pienen palasen ruoka-annoksistaan. Se käy noutamassa palat ja asiaankuuluvat hyväilyt tauon loppupuolella, ja jollei sitä ala kuulua, alkavat miehet huolestuneina sitä huudella. Aamulla he tervehtivät sitä melkein kypälästä pitäen. Se seisoo pienellä kumpareella verstaan edessä ja tarkastaa, kun sen lauma saapuu töihin. Jollei joku saavu, mitä harvoin tapahtuu, se työkalujenkorjaajan kertoman mukaan alkaa vinkua hiljaa ja sille selitetään tunnollisesti syy. Muita työnjohtajia ei työmaalla tunnu olevankaan.

Työmaa on pölyinen.

Silti ilma on niin kosteata, että keuhkot vetävät sitä sisään kuin vettä. Pöly lentää ja tukkii limakalvot niin, että saa yhtenään niistä nenäänsä.

Heittelen hiekkaa siivilään keskellä pihamaata. Aluksi Seija on parini, mutta hän on pieni ja heiveröinen ja uupuu pian helteessä ja enimmäkseen istuskeleekin talon alla vilvoittelemassa.

Puolelta päivin hän saa helpottuneena kutsun tulkin tehtäviin Havannaan.

Olen yksin. Työ ei ole sinänsä raskasta, mutta sen yksitoikkoisuus kysyy hermoja. Rasituksen voi itse säännöstellä hiekkamäärän mukaan, minkä lapioonsa kauhaisee. Mutta tahdin täytyy olla rytmikäs ja tasainen, muuten hommasta ei tule mitään. Parhaiten se sujuu pienen laulunpätkän turvin, on vain säädettävä sopiva nopeus ja vaihdettava hieman välillä, niin kestää juuri ja juuri seisaallaan helteessä koko päivän.

Voi pyhä yksinkertaisuus!

Hiekka heitetään pystyyn nostetun teräsverkon läpi.

Kivet ja suuret jyvät vierivät verkkoa pitkin alas, mutta hieno hiekka valuu kasvavaksi kasaksi verkon toiselle puolen. Kasa tuntuu liikkuvan ja kasvavan itsekseen. Se kallistelee aina siihen suuntaan, mihin huippu sijoittuu.

No, välillä pitää kärrätä vähän kiviä vähemmäksi ajotielle, jossa ne kaadetaan tasoittamaan kuoppia.

Miehet hakevat kottikärryillä hienoa hiekkaa laastintekopaikalle. Se on pyöreä, kovaksi tallattu maalautanen puolivalmiiden rakennusten edessä. Keskellä on vesilätäkkö, jonka ympärille hieno savihiekka kasataan. Sitten neljä tai viisi miestä

kulkee ympäri pitkien kepakkojen kanssa, joilla sekoittavat ainekset, kunnes laasti on tasaista ja notkeaa.

Sitä kasaa verottavat rapparit, jotka vähän väliä kaahaavat siihen kottikärryineen ja esittävät äänekkäitä valituksia, jollei laastia ole.

Kiviä on paljon. Kaikkein suurimmat ajetaan pihan laidalle valtaisaan kiviröykkiöön.

Joskus sattuu, että hiekasta löytyy kookkaita raidallisia simpukankuoria ja kotiloita, jotka kohisevat. Vielä kostea, merenpohjasta nostettu hiekka on miellyttävää paahtavassa helteessä. Tuntuu hyvältä upottaa sormensa syvälle siihen. Toisaalta se on hankalampaa käsitellä, koska se paakkuuntuu verkon pintaan ja on heitettävä lujempaa, jotta se putoaisi läpi.

Hiekka on harmaata. Merkillistä, että se on koostunut merieläinten kalkkikuorista. Jokainen pieni jyvänen on koristautunut monimutkaisin kirjailuin. Se tuntuu unenomaiselta, kuin löytäisi arabialaisen temppelin kämmeneltään.

Kuumuus on tuskallisen ympäröivä, eikä saunasta pääsekään pois ovea aukaisemalla. Kuumuus on kaikkialla, laskeutunut maahan, syvälle mullan uumeniin ja kohooa korkeana kehänä ylös selväpiirteisiin pilviin. Juuri tähän

aikaan ne aloittavat päivittäisen kokoontumisensa taivaanrantaan. Ne ilmestyvät sinne kuin tyhjästä ja vähitellen tihentyvät ja paisuvat kymmenkilometrisiksi jäätelötötteröitä muistuttaviksi ukkospilviksi, kunnes ne täsmälleen kello kuuden lyömällä repeävät ja valuttavat itsensä saaren niskaan kuin ämpäristä kaataen.

Kuumuus tekee mielen humalaiseksi. Liikkeet veltostuvat ja tulevat rennommiksi. Ei ole varjoja. Pinnasta kuivunut merihiekka hohtaa niin että silmiä häikäisee. Vaikka pihalla ei ole minkäänlaista suojaa läpitunkevalta auringolta, en pidä taukoja. En ole tullut toiselta puolen maailmaa tänne lojuakseni helteen takia. Sitä paitsi harjoittelin tätä pakahduttavan kuumassa kaakelitehtaassa, jossa kokosin rahat matkaa varten.

Välipalan jälkeen Holmedo toimittaa avukseni vantteran mulatin, joka on aamupäivän vetänyt laastia koululla. Emme ole vielä tutustuneet, mutta tiedän, että hän on nimeltään Joel ja osaa englantia erinomaisen hyvin, varmaan paljon paremmin kuin minä, joka en ole koskaan ollut mikään kielinero.

Työskentelymme sujuu ripeästi. Huomaan, että hän on avulias ja aloitteellinen, ja että on ilo

työskennellä yhdessä hänen kanssaan. Tämän vuoksi alan heti pitää hänestä, vaikka emme puhelekaan mitään.

Itse asiassa vasta työpäivän loppupuolella kuulen, millainen ääni hänellä on, kun hän ehdottaa taukoa huomattuaan, kuinka väsynyt olen kuumuudesta. Talon alla varjossa me vasta keskustelemme. Hän on tarkastellut minua vaivihkaa. Olen ymmärtänyt, että minun on voitettava luottamusta ennen kuin hänen jotenkin ylenmääräinen vakavuutensa häipyä. Sen verran olen jo oppinut, että jos kuubalainen on naama peruslukemilla, on se merkki siitä, että jokin on vialla. Kotona Suomessa ihminen voi olla hymyilemättä kokonaisen päivän tai mikseipä viikonkin eikä se ole merkki yhtään mistään – hänellä ei yksinkertaisesti ole naurun aihetta. Täällä tunnutaan vaadittavan vakavuuteen jokin aihe, nauruun sitä ei kukaan kysele.

Jatkamme vielä kasan loppuun ennen lähtöä leirille.

Heittelemme vuoron perään hiekkaa siivilään ja lisäämme tahtia. Hän on tyytyväinen, kun minä jaksan yhtä paljon kuin hänkin.

Se oli joku alkupäivistä.

Prikaatilaiset istuvat pitkien pöytien ääressä syöden lounasta metallisista kenttätarjottimista, joissa on syvennykset eri ruokalajeja varten. Nälkäiset hotkivat ruokaansa, toiset rupattelevat vieressä kylläisinä. Jonosta valuu lisää annoksensa saanutta väkeä etsien vapaata paikkaa pöydistä. Ruokasalin molemmilla sivustoilla on pitkä rivi suuria ikkunoita. Osa karkeatekoisista sälekaihtimista on vedetty sivuun, jotta valo pääsisi sisälle. Ikkunoiden väleissä on puualustalle maalattuja harrastelijamaisia tauluja ja julisteita, joissa on oudon kirkuvat värit. Myöhemmin aloin pitää näistä väreistä, mutta aluksi ne vaikuttivat kerrassaan tökeröiltä.

Saan tarjottimelleni riisiä ja lihaa, makeita perunoita, jotakin soppaa ja hedelmäkuutioita sekä pullon ihanaa kuubalaista olutta, ja suuntaan paikkaa etsien saliin. Helvi astelee takanani. Me istuudumme salin perälle tilavaan pöytään, jonka päässä Joel yksinään syö annostaan.

Vain hetken ehdimme syödä vaiti, kun Helvi jo aloittaa toimittajan tottumuksella kuulustelun. Häpeän häntä Joelin väsyneen silmäyksen vuoksi, mutta se menee ohi ja hän alkaa

kiinnostua keskustelusta. Itse asiassa – kuten myöhemmin huomaan – hän rakastaa keskusteluja, vaikka aluksi onkin hieman alentunut.

-En ole jäsen, hän vastaa Helvin kysymykseen ja haukkaa suuren palan makeaa perunaa ja pureskelee sitä hetken posket pullollaan.

-Mutta olen kandidaatti. Mikä tarkoittaa, että olen koeajalla, jonka päättyessä jäsenet arvioivat, olenko kypsä vai raakile. Monet täällä ovat kandidaatteja, hän sanoo nakaten päättään salin suuntaan.

-Onko helppo saada jäsenyys?, Helvi tiedustelee tarkaten häntä kuin lääkäri potilasta.

-Kaikkeaa kanssa! Harva asia Kuubassa on vaikeampaa kuin kommunistiseen puolueeseen pääsy. Ja se taas johtuu siitä, että kaikki haluavat siihen. Vaikkei siitä itse asiassa ole itselle hyötyä, kuten luullaan. Puolueen jäsen joutuu paljon kovemmille kuin muut, heidän pitää kantaa suurin vastuu. Mutta kuitenkin todennäköisesti, jollei karsinta olisi kova, se täyttyisi pian kaiken maailman pyrkyreistä.

Hän pitää tauon ja jatkaa osoittaen meitä haarukallaan:

-Teillä Euroopassa vain harvat tahtovat liittyä kommunisteihin, koska he eivät johda

yhteiskuntaa. Siksi ei ole pelkoa, että joku tulisi mukaan vain menestyäkseen.

-Se on totta, kiiruhdan vakuuttamaan, koska aavistan aivan oikein, että Helvi haistelee elitismää. -Meillä on joukkopuolueet, koska tilanteemme on erilainen. Ja yleensäkin sosialistimaissa on järjestetty puolueeseen liittyminen samaan tapaan kuin täällä.

Helvi vilkaisee minua hajamielisesti. Hänellä on hieman toisenlainen käsitys sosialistimaiden systeemistä, niiden korruptiosta ja elitismistä.

-Sanoit, että puolue on suosittu, hän jatkaa katsoen minua valjusti, mutta puhuen Joelille, - koska se on valtapuolue. Entä puolueen arvovalta? Eikö se perustu Castron ansioihin eikä puolueen?

Joel rypistää otsaansa ja lopettaa syömisen.

-Itse asiassa tuossa oli paljonkin perää muutama vuosi sitten, hän vastaa, -Fidel on kansalle kuin isä. Mutta nykyään ei suinkaan kaikki perustu häneen, vaikkei hänen merkitystään voi kiistää.

-Lännessä, etenkin amerikkalaiset, väittävät, että kysymys on pikemminkin hänen karismastaan kuin siitä, että kansa todella tukisi tätä vallankumousta tai ymmärtäisi mitään sosialismista, Helvi tiristää lisää.

-Me olemme lännessä nyt ja minä olen amerikkalainen, Joel oikaisee häntä vakavasti.

-Ajatelkaa maatumme, hän jatkaa sitten toiseen sävyyn. -Suurin osa kansasta ei osannut lukea eikä ollut koskaan kuullut puhuttavankaan demokratiasta. Heillä ei ollut aavistustakaan, mitä sellaiset elimet olivat. He tiesivät vain, että tilanomistajat ja jenkit määräisivät kaikesta eikä kukaan ollut koskaan kysynyt heidän mielipidettään siitä, sen paremmin kuin mistään muustakaan. Se että kansa tottuu satojen vuosien ajan alistumaan, ei voi olla jättämättä jälkiä.

Hän piti kuubalaisille tyypillisessä kohdassa odottavan tauon, kunnes sanoi: -Sitten tuli Fidel. Hän lupaa, että kaikki saavat ruokaa, lapset pääsevät kouluun, maattomat saavat maata, että vallankumous takaa terveydenhoidon ja että kansa alkaa itse päättää asioistaan. Mitäpä muuta he tekisivät kuin pyörittelisivät silmiään ja vain harvat todella uskoivat häneen. Mutta he tukivat häntä, koska hän puolustaa heitä eikä kukaan ole ennen sitä tehnyt.

-Mutta Fidel toteuttaa suurimman osan siitä, mitä lupasi ja silloin epäuskoisten on pakko uskoa. Minäpä muuna he häntä sen jälkeen pitäisivät kuin itse Isä Jumalana. Ja on vieläkin joitakin vanhoja ihmisiä, jotka eivät luovu tästä ajatuksesta.

Hän kumartuu eteenpäin ja melkein kuiskaa: -Te ette ole vielä nähneet maaseutuamme, mutta voin sanoa, että se mikä siellä nyt on alkeellisinta, oli vallankumouksen aikaan kehittyneintä.

He vertaavat tätä aina: miten olivat asiat ennen vallankumousta. Yhtään luentoa emme kuule ilman tätä seikkaa.

-Eikä Fidelillä ole vastustajia?

-Tietysti on, mutta heitä on niin vähän, ettei heillä ole mitään merkitystä. Fidelin suosio on ehdoton. Ihmiset rakastavat häntä ja tahtovat auttaa häntä. Hän on erinomainen johtaja. On hyvä, että meillä on sellainen kuin hän, asiat voisivat muuten olla paljon huonommin.

-Tarkoitat, että Kuuba ei tule toimeen ilman Fideliä? Entä kun Fidel kuolee, hänhän on jo vanha, oletko ajatellut sitä?

-Tarkoitatan, että hänen henkilökohtainen panoksensa on hyvin suuri. Mutta ei vallankumous riipu yksilöistä. Kaikki ihmiset kuolevat joskus, niin Fidelkin. Se on tosiasia, jonka olemme ottaneet huomioon. Nykyään puolue kyllä pärjää jo ilman häntä.

Yritän huonolla menestyksellä kätkeä hymyni, mutta Helvi on kuin teräsnaamari.

Joel mutustelee vaiti. Mekin syvennymme ruokaan. Haarukat ja veitset kilkuttavat vasten metallia kaikissa pöydissä.

Joel pitää ilmiselvästi ruuasta. Hän syö niin innostuneesti, että sitä on aivan ilo katsella. Ruoka kerrassaan liukenee hänen elinvoimaiseen kehoonsa jo ennen kuin hän on saanut sen edes kunnolla suuhunsa. Hänen selkensä takaa kuubalaisten pöydästä kuuluu hilpeä naurun remakka. Joelin mustat silmät, jotka tavallisesti alituiseen luikertelevat kohteesta toiseen, ovat nauliintuneet lautaselle.

Pian silmät vilkastuvat ja hän terästä ne meihin ja alkaa taas puhua.

-Meillä Kuubassa on erilaiset tavat kuin teillä eurooppalaisilla. Eurooppalainen arvostaa sivistystä yli kaiken, te lulette paljon. Eilen illalla katselin, miten hyvin monet teistä istuivat kirja kädessä. Meillä on harvinaista, että joku istuisi illalla kotona kirjan ääressä, hyvin harvinaista. Meillä lähdetään ulos viettämään aikaa yhdessä, puhelemme, pelaamme jotain, tanssimme.

-Te tiedätte enemmän, niin luulisin, hän sanoo ja tarkastaa meitä hieman epäillen ja hänen äänessään on jotakin, mitä en osaa selittää – ehkä alemmuudentuntoa? Vai ylemmyyttä? Hän odottaa, että sanoisimme jotakin, mutta kun olemme vaiti, hän jatkaa:

-Mutta me teemme enemmän! Tästä hän innostuu ja unohtaa taas syömisen kokonaan.

-Me olimme kehitysmaa, mutta teimme vallankumouksen. Olemme yhä kehitysmaa, mutta muutoksetkin meillä ovat nopeita.

Hän nojautuu taaksepäin ja haarukka mätkähtää pöytään.

-Te teoretisoitte, mutta me elämme. Meillä ei ole aikaa odottaa. Voi olla että teemme virheitä, mutta osaamme tunnustaa ne ja korjata.

Muutama syvä ryppy on ilmestynyt Helvin otsalle ja hän katselee Joelia nyt huolestuneena.

-Sinä aliarvioit tiedon, hän moittii, -Se on hyvin vahingollista ja voi johtaa mihin tahansa – kuin typerän lehmän.

-Lehmä ei ole typerä ja mitä tekee ihminen viisailla teorioilla ellei hän tee mitään?, Joel levittelee käsiään.

He kiistelevät hetken kiihkeästi.

Minä olen Joelin puolella jo pelkästään sen takia, miten hän syö.

Lusikoin loput jälkiruuastani, se on hedelmistä valmistettua punaista keittoa, ihanaa, mutta sitä on vain muutama lusikallinen.

Haen meille tiskiltä toiset pullot olutta.

-Isoveljeni oli Sikojenlahdella, Joel selostaa parhaillaan, kun palaan pöytään. -Hän on kertonut minulle kymmeniä kertoja, miten he

kyyhöttivät asemissa ja kävivät läpi kaikki vitsit mitä kukin muisti ja luotisuihku vain vihelsi yläpuolella. He voittivat, he löivät ylivoiman. Se on meidän tapamme taistella! Hän on hyvin tärkeän näköinen ja vakava kuin olisi itsekin ollut siellä.

Muuan kuubalaisista tulee pöytämme luo ja asettaa kätensä hänen olkapäälleen ja selvittää jotain espanjaksi hyvin nopeasti.

Joel kutristaa kulmiaan, nousee ylös ja nyökäyttää meille.

Ulko-oven luota saa sikaarin ja savukelaatikon sekä pienen munakupillisen mustaa kahvia, johon on, kuten lähes kaikkeen mihin suinkin sopii, liuotettu niin paljon sokeria kuin mahdollista.

-Täällä ollaan todella valmiita tekemään jotakin toisten hyväksi, sanoin vilpittömän ihastuneena, kun astelimme mangrovepuiden ohi kohti naisten parakkia.

-Hän on intomielinen puolueen kandidaatti, Helvi tokaisee tyytymättömänä.

-Nuori ja fanaattinen.

Illalla luentotilaisuudessa Kuuban terveysministeriön virkamies selvittää pohjoismaiselle prikaatille terveydellisten olojen kehitystä Kuubassa ennen ja jälkeen vallankumouksen, sekä yleensä Latinalaisessa Amerikassa.

Esityksen jälkeen on aina keskustelun ja kysymysten vuoro.

Ensimmäiseksi eräs ruotsalaisista kysyy, miten Kuubassa suhtaudutaan ehkäisyvälineisiin ja aborttiin.

Helvi on pudota tuoliltaan.

Seuraavana iltana vierailee leirillä korkea-arvoinen alustaja sisäministeriöstä, mies joka taisteli Castron riveissä. Hän selvittää meille yhteiskunnallisten organisaatioiden kehitystä maassa sekä edustuksellisen demokratian uusia muotoja. Lopuksi hän kehoittaa kysymään aivan mitä tahansa aiheen tiimoilta.

Sama ruotsalaistyttö kysyy, osallistuvatko miehet Kuubassa kotitöihin.

Häpeän niin, että tahtoisin piiloutua enkä tohdi pitkään aikaan vilkaista seinustalla nojaileviin kuubalaisiin, joissa muuten niin mielelläni tapaan leputtaa silmiäni.

Ruotsalaistyttö on kiinnittänyt huomiotani jo aiemmin huolitellun hipahtavalla olemuksellaan. Ristiriita syntyy siitä, että näennäisestä huolettomuudesta huolimatta hän vilkuilee jatkuvasti ympärilleen ja sipaisee hiuksiaan - kuin olisi jossakin koekuvauksessa.

Kuubalaistytöt seuraavat shortseissaan ja t-paidoissaan tiiviisti esitelmää ja keskustelua ja heidän kasvoistaan näkee, etteivät he muista itseään lainkaan. He keskittyvät ympäristöönsä.

Ihmiset ovat todella kuin eri planeetoilta.

Muuantena iltana kuukauden loppupuolella, kun pieniä ryhmiä on tavalliseen tapaan kokoontunut seurustelemaan, Joel istuu yksinään pensaarivarjossa synkän näköisenä. Istahdan muuttamatta häntä hänen viereensä ja hetken siinä vaiti kyykittyäni kysäisen, mikä häntä vaivaa.

Hän huitaisee kädellään.

Pyydän häntä kertomaan.

Hän katsahtaa minuun ja osoittaa sitten miesten asuntolan kuistia, jossa skandinaavit parhaillaan nauttivat olutta ja näköjään iskevät toisiaan.

-Miksi te oikein tulette tänne, katso nyt heitä?

Kuistilla tuntuu menevän lujaa.

Ohitsemme astelee muuan ruotsalainen vaaleaverikkö siihen suuntaan pienen pienissä bikineissä, joiden yli on vedetty läpinäkyvän ohut puuvillavaate.

Hyvä kysymys.

Jouko lojuu herneenvihreissä tamineissaan ruokalan edustalla kainalossaan tanskalainen tyttö, joka ei ole sama kuin eilen rannalla. Jouko oli alkumatkasta kovin hillitty ihminen ja näyttelipä vaimonsa ja lastensa valokuviakin, mutta nyt onkin äitynyt paneskelemaan sellaisella tarmolla, että on kohta käynyt kaikki

ruotsalais- ja tanskalaistytöt läpi – eikä heitä ole niin vähän.

Tämä emansipaatio koettelee jo poikien hermoja, sillä touhu tapahtuu tietysti miesten asuntolassa. Häntä katsotaan karsaasti ja muistutetaan joka käänteessä hänen herneenvihreistä tamineistaan. Jopa sukatkin ovat herneenvihreät.

No. Miksi pingottaa? Pojat ovat kuulemma valittaneet, että suomalaistytöt ovat moralisteja. Siis minäkin. Siinä tapauksessa Joel on vallan kauhea moralisti.

Hyvä kysymys tosiaan.

-Meille sanottiin, että te olette solidaarisia maallemme ja tulette palattuanne kotiin levittämään totuudellista tietoa vallankumouksestamme, hän sanoi kiihtyneenä.

-Mutta mitä enemmän katselen teitä, sitä vaikeampi minun on uskoa sitä. Minusta näyttää, että he ovat tulleet tänne huvittelemaan. Miksi he eivät olleet luennolla ja miksi he eivät keskustele meidän kanssamme, kun kerran sitä varten olemme täällä.

Hän odottaa, että sanoisin jotakin, ehkä osoittaisin hänen epäilyksensä vääriksi, mutta ikävä kyllä hän tuli sanoneeksi sen mitä itsekin

olen ajatellut viime päivinä. Hän vain panee näköjään heidät minunkin kontolleni.

-Näen, että te olette tottuneet tähän ylellisyyteen, hän jatkaa aikansa odoteltuaan, -Mutta meidän laitamme on toisin. Emme ole tottuneet syömään tällä tavoin – lihaa, kalaa, kanaa... Tavallisesti syömme sellaista vain muutaman kerran kuukaudessa. Meidän maamme on köyhä, vaikkei sitä täällä leirillä huomaa.

Ruokaa riittää kaikille, mutta sitä on vähän ja siksi se on korteilla. Joskus sattuu, että ateriala jää pois ja on odotettava seuraavaan päivään, sellaiseen meidän täytyy tottua. Minunkin, vaikka olen radiossa töissä. Kaikkien täytyy. Sen tähden meille kuubalaisille prikaatissa olo on juhlaa.

-En vastusta prikaateja. Olkoon prikaateja. Mutta jos tänne tulee rikkaista maista ihmisiä pelkästään huvittelemaan kaikella sillä, mitä maamme tahtoo heille tarjota, se on väärin. Silloin varat olisi käytettävä johonkin muuhun, mihin niitä kipeästi kaivataan.

Ensimmäisen kerran kuulen jonkun lausuvan tämän ääneen.

Minusta prikaatilaisten ei pitäisi tarjota parempia oloja kuin mitä kuubalaisilla itsellään on, sehän tässä tökkii. Vaikka maksammekin

osan kustannuksista itse ja loput tulevat Kuuban ulkopuolelta – me emme ole turisteja.

On mahdotonta selittää Joelille, kuinka ilmasto ja työ vaikuttavat meihin ja ettei kontaktien otto ole meille niin vaivatonta ja ehkä luennon aihe ei tällä kertaa ehkä ollut niin kiinnostava. Viikkojen oleskelu tropiikin kuumuudessa ja prikaatissa vallitsevassa koiralauman hengessä, jossa koko ajan on joku taputtamassa olalle, kuubalaisten välittömyys ja jokailtainen rento tanssiminen oli vaivuttanut pohjoismaalaiset jonkinlaiseen kesto-humalatilaan. Mutta hänellä yksinkertaisesti on oikeus vaatia meiltä.

Oliko tropiikin kuumuus nielaissut minunkin älyni niin, etten enää muistanut, mitä olin lukenut tästä maasta valmistautuessani matkaan? Että maa oli kehitysmaa, että lihasta ja kalasta oli puutetta – muun muassa, vaikka todellisuus leirillä näytti päinvastaista. Siksi oli vaikea muistaa. Ei näkynyt myöskään missään ahkerilla retkillämme resuisia, nälkiintyneitä ihmisiä, ei kerjäläisiä - ei edes Venäjällä niin tuttuja sukkahousunpyytäjiä ja valuutanvaihtajia - ei hökkelikyliä. Mutta siitä ei tässä maassa ollutkaan kyse, sekin minun piti vallan hyvin tietää.

Minusta oli myös näyttänyt siltä, etteivät kuubalaiset osanneet lukea kasvojamme, että vain eurooppalainen saattoi nähdä niistä paistavan teennäisyyden ja epävarmuuden, ja etteivät he osanneet epäillä sitä, mitä itse olin alkanut epäillä. Olisikin ollut parempi, jos olisimme saaneet viedä häpeämme salassa takaisin kotiin ja he olisivat saaneet pysyä naiivissa uskossaan meihin. Ei ollut epäilystäkään etteikö suomalaistenkin enemmistö ollut mukana lähinnä uteliaisuuttaan, saadakseen uusia kokemuksia, paetakseen sekavia henkilökohtaisia ongelmiaan tai peräti pelkästä lomailun halusta. Tokkopa kuukauden oleskelu täällä noita motiiveja pahemmin muuttaisi?

Tietenkin he tulisivat suopeiksi tälle maalle ja korjailisivat ympäristössään pahimpia valheita, mitä tiedotusvälineemme syyti Kuuban oloista. Kun he olivat nähneet paikan päällä valtavan mielisairaalan, jossa vaikutti olevan hyvää hoitoa, oli helppo kumota väitteet, että Castro oli muka lakkauttanut kaikki mielisairaalat, koska vallankumous oli parantanut ihmiset. Tietenkin nämä ihmiset jäisivät heidän sydämiinsä ja he tulisivat muistelemaan tätä aikaa onnellisena aikana. Kuka uskaltaisi vaatia heiltä jotakin

muuta – sitten kotona? Kuka yrittäisi tosissaan lunastaa ne lupaukset, joita kuubalaiset meiltä pyysivät? Ehkä kukin räpeltäisi vähän jotakin pientä ja sievää kotipuolella, omantunnon rauhoittamiseksi.

Maailma on liian suuri. Ja tämä Kuubaystävyys on heille vain harrastus.

Yritän silti selittää Joelille, että joukossamme on myös niitä, jotka ymmärtävät ja myös tekevät jotain asian hyväksi. Hän kuuntelee minua ja minusta tuntuu kuin Lootista, joka yrittää pelastaa kaupunkia. En usko enää itseenikään.

Hän näyttää lopulta kuitenkin hieman tyytyväisemmältä ja lausahtaa: -Suomalaiset ovat erilaisia, sen olen huomannut. Uskon että teidän joukossanne on todella niitä.

Oliko tämäkään nyt kaunista?

Me eurooppalaiset tarkkailemme itseämme koko ajan emmekä usko mihinkään. Seuraamme koko ajan, mitä muut mahtavat ajatella meistä ja koetamme antaa hyvän vaikutelman, että tulisimme hyväksytyiksi.

Onko tämäkään niin kaunista? Ainakin hinta on kova.

Kuubalaisilla ei tuntunut olevan tällaisia pulmia, he elivät hetkessä ja seurasivat ihmisiä ja tapahtumia ympärillään. Mutta elämähän tapahtuu hetkessä, tässä ja nyt. Jos emme sitä näe, elämmekö me oikeastaan?

Täytyy lähteä.

Vedän kangaskassin vetoketjun kiinni ja lasken valkean ohuen moskiittoverkon alas, koska muutkin ovat niin tehneet. En tosin tiedä syytä, mutta kaipa sillä on jokin tarkoitus.

Kuistin yli astuessani hyvästelen sen tuolin, jolla sammakko minua pelästytteli ja katselen haikeana hyllyssä lojuvia tuoreita lehtiä, joihin en enää tarttuisi.

Kulkiessani yli liidunvalkean esiintymistasanteen ja kentän koko leiri tuntuu oudon hiljaiselta ja tyhjältä. Kuin kaikki olisivat jo lähteneet ja vain minä olen unohtunut autioon leiriin vaeltelemaan. Kaiuttimista soi afrikkalaisrytmisen musiikki, kuten tavallisesti. Se saa liikkeet rennoiksi ja vaivuttaa kehon mukaansa kuin humalluttava juoma. Mutta nyt on siinäkin surumielinen sointi aivan kuin siitäkin olisi ilo kaikonnut ja jäänyt vain jäähyväiset. Minun täytyy keskittyä käsittäkseni, että kaikki tulee pysymään ennallaan, vaikka me olemme lähteneet, että mikään täällä ei ole meistä riippuvaista.

Tuulee hiukan. Sen verran, että se heiluttaa hiuksia ja tunkeutuu niihin pörröttäen päätä

viilentävästi. Ihmisiä istuu ruokalan edustalla ja liityn kasseineni pieneen ryhmään, joka vilvoittelee mangrovepuun alla. Kukaan ei puhu eikä hymyile. Kyyhötämme vain vaiti nyyttiemme vieressä odottaen lähdön hetkeä, jota kukaan ei toivo. Se on kuin uhkaus, joka väistämättä toteutuu. Ja että kaikki se yhteinen, mikä meillä vielä on, on kohta ikuisesti mennyttä.

Tuijotan maata. Aurinko on suoraan ylhäällä ja näen jokaisen hiekkajyväsien erottuvan hyvin tarkasti ja selväpiirteisesti – ikään kuin näkisin maan ensimmäisen ja viimeisen kerran ja yritän nähdä sen vielä tarkemmin. Maa on kuivuudesta lohkeillut, punainen ja huokuva, osittain tummanvihreiden mangrovepuun suurten lehtien peitossa ja niistä alimmat ovat jo mädäntyneet ruskeiksi. Varjossa liikkuu jokin, ehkä heinäsiirkka, ehkä sisilisko. Katseeni nousee pitkin puun rungon kyhmyräistä kaarnaan ja korkealla loistaa taivas kirkkaana ja lehdet väreilevät sitä vasten. Puut nousevat maasta kohti taivasta kuiskaten minulle salaisuuden, jonka ne tietävät, mutta joka minulle on vielä tuntematon. Yksi lehti korkealta ylälatvuksista irtoaa ja putoaa hitaasti oksia hipaisten kohti maata. Seuraan sen putoavaa liikettä ja niin hiljaista on, että kaikki kuulevat vaimean

kahinan, kun se kellahtaa maassa viruvien lehtien päälle. Silloin tiedän, että nämä olivat elämäni onnellisimpia aikoja ja että olen ne nyt elänyt ja että kaiken täytyy jatkua.

Muutaman sanasen ruperteltuamme kaiutin kehoittaa lähtemään busseille ja tartumme kasseihimme. Holmedo on pannut guantanameran levylautaselle. Bussin luona kyynelsilmin syleilemme kaikkia, jotkut itkien lohduuttomasti. Se vanha yönmusta muurari, joka työmaalla improvisoi guantanameraa sydämensä pohjasta, varoittaa juomasta yhdellä siemauksella ylenmääräisiä lahjarommeja.

Kun kone on noussut korkealle, näkyy kirkkaan turkoosi Karibian meri alla, pienet saaret läikäyttävät sen kuin korut ja ohuet vaaleanvihreät koralliriutat kiertävät ympäri niistä jokaisen. Miten sininen meri onkaan, miten vihreä, miten turkoosi, miten levittäytyy kaikkiin suuntiin ja Kuuban saari alkaa jäädä taakse ja vaipua horisonttiin. Kuin se vanha kuubalainen laulu, jonka Daniel opetti tanssiessamme tuntikausia yöllä ja joka soi korvissani korkatessani valkeaa rommipulloa:

*Oi äiti, tahdon tietää
mistä laulajat tulevat
niin suurenmoisia he ovat
heidät tahtoisin tuntea
ja heidän ihanat laulunsa
ne tahtoisin oppia
oi äiti, mistä he mahtavat tulla
Havannasta? Santiagosta? Vapaasta maasta?
Vuorilta he tulevat, vuorilta
ja laulavat tasangoilla ja laaksoissa, voi äiti
saatpa nähdä, vuorilta he tulevat
olen varma siitä
ja laulavat tasangoilla ja laaksoissa
he tulevat vuorilta
ja laulavat laaksoissa, äiti!*

Mustikassa

Kylä oli pieni ja vuonon pohjassa, suurten tuntureiden puristuksessa. Tunturit olivat tummia ja kohosivat jyrkkinä merestä, joka kohisi vasten rantakallioita. Rantaviiva oli pitkä ja jakoi maailman kahteen suureen kokonaisuuteen, joissa elämä vain vähän muistutti toisiaan ja se jakoi myös ihmiset kahteen sukuun – meren ja maan ihmisiin. Vain poropaimentolaisten ja erämaasta suoraan elävien ihmisten elämä muistutti meren ihmisten elämää, muut olivat kätkeytyneet rykelmiksi kyliin, toistensa suojiin.

Vain kalastajat kaartoivat aallonmurtajan sivuitse ja ajoivat ulos vuonosta, ajoivat tuntikausia, kauas avaralle selälle.

Se oli pieni kylä, eikä asukkaita tosiaan ollut montaa.

Kalatehtaassa ei ollut kuin muutama kymmen vakituista työntekijää ja se oli paikkakunnan suurin ja ainoa työpaikka, sen jälkeen kun karjan pito vuosia sitten oli lopetettu. Silloin oli vielä lampaita ja vuohia, hevosiakin.

Tie kulki ohi kylän seuraten rantaviivaa.
Meri-ilma tuoksui mätäneville leville ja
rantatyrskyjen kohinan voitti lokkien loputon
kirkuna. Päivisin ne kyyhöttivät kalastajien
asuntolan katonharjalla odotellen paattien tuloa
laituriin ja mekastivat. Silloin niiden kurkusta sai
kuulla mitä merkillisempiä ääniä – kuin
papukaijat.

Kaikki alkoi siitä, kun tapasimme lintuverkoilla Nypykän yläpuolella irrottelemassa verkkoihin sotkeutuneita lokkeja.

Olin varannut puukon mukaan, jolla katkaista helposti langat.

Ensimmäinen roikkui pää alaspäin toisesta jalastaan. Kalatelineiden alta kuului vielä sangen vireä kahina siivistä, kun se yritti vapauttaa itsensä, joten se ei ollut ehtinyt roikkua siinä vielä kovin kauaa.

Sitä oli helppo lähestyä, sillä se oli aivan avuton. Se ei pystynyt nostamaan eturuumistaan juuri lainkaan ja nokan lyöntipiiri jäi kovin pieneksi.

Ympärillä oli lintuja, jotka olivat jo täysin vaienneet ja menehtyivät hitaasti lankojen hiertyessä yhä syvemmälle lihaan ja jotka olivat jo kaiken toivonsa heittäneet. Mutta tämä oli ilmiselvästi äkämystynyt. Se oli voimakas lintu, suurikokoisempi kuin toiset, hohtavan valkoinen rinnastaan ja mustasiipinen. Jalat olivat keltaiset eivätkä punaiset niin kuin toisilla.

Hän esitteli itsensä Tuomaaksi ja pyysi puukkoa, nähtyään sen roikkuvan vyössäni. Hän leikkasi nopealla vedolla langat katki ja lintu tömähti nokalleen maahan. Se lojui hetken siinä pökertyneenä, huomasi sitten olevansa vapaa ja

lähti vaappumaan pakosalle. Langanpätkä oli yhä kiinni sen toisessa jalassa, muttei se haitannut kulkua. Muuten se oli surkea ja onneton näky. Kävelystä ei tahtonut tulla mitään ja se kannatteli siiveniskuin tasapainoan. Kalatelineiden alla se kerran tuupertui maahan ja oli tarttua uudestaan verkkoon, jonka helmat roikkuivat alas telineen päissä.

Lintu hävisi ruohikkoon kivien taakse. Mitähän senkin hyväksi saatoimme muka tehdä? Ehkä se lepää hetken ruohikossa ja kerää voimia ja jaksaa kohta taas etsiä ruokansa. Voi vain toivoa.

Niin. Tämä lokki varmaankin selviäisi, se oli niin voimakas. Muista, jotka vapautimme, ei valitettavasti voinut sanoa samaa. Ne olivat jo henkitoreissaan eivätkä jaksaisi kauaa, vaikka pääsivätkin vapaaksi. Jos eivät ketut pitäisi siitä huolta niin pian saapuva talvi, joka täällä oli ankara ja säälimätön heikkoja kohtaan.

Vaikka saattoiko olla niin varma? Ehkä ne virkoaisivat ja ehtisivät parantaa haavansa ja uudistaa sulkansa ennen kylmän tuloa.

No. Joka tapauksessa lienee mukavampaa kuolla vapaudessa.

Aurinko oli korkealla. Pienet pilvenhattarat peittivät sen silloin tällöin ja niiden varjot kulkivat kiireisinä yli rinteiden.

Tuuli leudosti. Ei kuitenkaan ollut lämmin. Rinteessä kasvavat kirkkaiksi kellastuneet pensaskoivut värisivät hiljaa.

Mustikat suurenivat ylöspäin rinnettä. Nousin hitaasti varvikkoa myöten varoen tönäisemästä kiviä liikkeelle.

Etäännyin hänestä pikku hiljaa. En jaksanut kuunnella enempää. Hän oli nuori ja puhua pölpötti koko ajan. Lakkaamatta, ikään kuin joku olisi kutitellut – ei puheessa ollut varsinaista sisältöä sen kummemmin.

Kurkistin huvittuneena pensaiden takaa, miten hän höpisi hyvän aikaa yksikseen ennen kuin huomasi poistumiseni. No. Itse höpisen koiralleni nykyisin samaan tyyliin. Hän harasi katseellaan hetken hämillään rinnettä, mutta kun minua ei näkynyt, palasi hän alaspäin ja syventyi mustikoihin.

Ehkä pienoinen omantunnon pistos vaivasi minua koivujen seassa, mutta vaiensin sen pian mustikoihin. Tällaisina hetkinä tuli niin selvästi esiin, kuinka erilaisissa maailmoissa me elimme. Minä etsin rauhaa, avaruutta ja vapautta, tahdoin seurustella rinteiden kanssa aivan hiljaa, täällä

oli niin kaunista. Hän oli ilmiselvästi tullut seurustelemaan minun kanssani.

Melkein jo kadutti, että olin lähtenyt hänen kanssaan. Kohta täytyisi kuitenkin palata hänen luokseen. Enhän voinut ikuisesti kuljeskella yksinäni, kun kerran olimme yhdessä tulleet. Mutta seurassa poimiminen sujui joutuisammin, siksi olin mielihyvin lähtenyt mukaan. Olin jo luvannutkin tytöille paistaa komean mustikkapiirakan illaksi. Vaikken minä nyt mikään varsinainen leipurihirmu ollut, mutta eiköhän siitä jotain tulisi.

Norjan tuntureilla oli helppo poimia mustikoita, kun poimi ylärinteeseen päin. Ei tarvinnut kumartua ollenkaan. Sitä paitsi mustikat olivat suuria ja varvut pieniä, että ei tullut juuri roskaakaan mukaan.

Kylläpä koivut olivatkin keltaiset.

Kun meri oli syvän sininen, ne näyttivät vieläkin kirkaammilta.

Ja rinteitä verhosi purppuraan ja ruskeaan kulottunut varvikko. Mitä kauemmaksi katsoi, sitä pehmeämmiksi muttuivat sen sävyt. Näkyi selvästi kasvullisuuden laikullisuus, kun kivennäiset vuorottelivat maan pinnassa.

Vuonon pohjukka oli jo niin kaukana alhaalla, että ilma sinertyi sen edessä. Kylä oli kovin pieni,

kovin mitätön. Sommitelma taloja keskellä tunturien ja meren erämaata. Tiekin surkea kiemurteleva nauha jyrkänteiden ja rantakuohujen välissä.

Täällä ei tuntunut pahalta ajatella, miten ne rakensivat teitään ja roskastivat rantoja. Mitä ne tälle kaikelle mahtaisivat.

Keskellä vuonoa loistivat sumpujen fosforipallot pieninä helminauhoina. Tauno kertoi, että seit toisessa sumpussa olivat kuolleet ammoniakkiin, jota oli päässyt tehtaalta vuonoon. Seitsemän tonnia kaunista kalaa.

Ne pärrättäisiin viikolla kuivakalaksi, jauhettaisiin sitten muualla kalajauhoksi, jota vietiin nälänhätäalueille. Kalapoliisista ei ollut vaaraa, koska hän oli juuri käynyt tehtaalla.

Kaikesta huolimatta se oli vain pieni mitätön fosforipallojen helminauha alhaalla vuonon suuressa, tummassa, syvässä vedessä.

Yksinäiset sadepilvet liikkuivat hitaasti yli maiseman varjostaen hetkeksi taivaan. Oli sateenkaarikin, joka häipyi. Sitten sataa tihutti hetkisen, keskellä pilveä rankemmin, sitten sade loppui ja aurinko paistoi taas.

Jo kaukaa pitkin vuonon pintaa saattoi seurata sateen tuloa ja kavuta vähän ylemmäs kallionkoloon suojaan.

Ne olivat ystävällisiä pieniä pilviä.

Saatuamme mustikat koottua ja erotessamme alhaalla kylässä polkujen risteyksessä hän sanoi aikovansa myös paistaa piiraan.

-Tule maistamaan huomenillalla.

Emmin.

-Minähän teen tänään oman talolla.

-Tule vain. Kyllä kai sinä nyt toisenkin kerran jaksat piirakkaa syödä. En minä sitä kuitenkaan yksin jaksa.

Ei ollut epäilystäkään, etteikö hän jaksaisi yksinkin, tietysti jaksaisi, ja pojat kyllä auttaisivat.

Lupasin käydä katsomassa, josko jotakin jäi jäljelle.

Kun seuraavana iltana kapusin poikien asuntolaan, tango soi haikeana Paavon huoneesta. Teki kipeää sydämeen.

nään monta mieron matkaajaa, ohitse rientävän, jotakin kerran odotin, ei saavu koskaan hän

Norjalaiset soittivat iloisempaa keinuvaa musiikkia, niin erilaista kuin meidän. Heidän ovensa oli auki ja vilkaisin sisälle ohi kulkiessani. Sven, Dag ja Kirkkoniemen poika istuivat sängynlaidalla pilsneripullot käsissä.

-Du! Tule tänne! Sven huudahti norjaksi.

Seisahduin ovenpieleen.

-Oletkos kuullut, Satu ja Kettil seurustelevat?

Naurunremakka säesti häntä. Olin hämmästynyt, mikä lisäsi riemua.

-Kettil on muuttanut mäelle asumaan, Sven jatkoi.

-Sieltä se aamulla tuli töihin, Dag lisäsi, -Housuja napitti matkalla.

Heillä oli hauskaa.

Huitaisin kädelläni ja jatkoin matkaa.

Tuomas oli iloisesti yllättynyt, kun saavuin. Aivan kuin ei olisi uskonut, että lainkaan tulisin.

Niin kuin tapa täällä vaati, laittoi hän heti vieraan saavuttua musiikkia soimaan.

-Pidätkö countrysta?

-En erikoisemmin. Mutta kyllähän sitä kuuntelee. Minulle tuli nykyään nuiva olo hänen seurassaan, enkä ollut kovin kohtelias. Ehkä hän liikaa kerjasi hyväksymistäni ja se nosti piikkini pystyyn.

Hän rypisti otsaansa, mutta pani silti musiikin soimaan. Kasetti oli uusi, vasta postissa tullut. Luulen hänen soitelleen sitä taukoamatta siitä asti.

-Millaisesta musiikista sitten pidät?

-Vaikea sanoa. Monenmoisesta. Riippuu, onko se hyvin tehty. Kansanmusiikista.

-Kansanmusiikista?

-Jazzista, klassisesta, rokista, kiirehdin lisäämään, -riippuu aivan minkälaista se on.

-Mitä tarkoittaa hyvin tehty?

Minulla oli jo hänen tottumuksistaan sen verran kokemusta, että tiesin tämän olevan vaikeata selittää.

-No. Huolellisesti, vakavasti tehtyä. Ei mitään liukuhihnatyötä vain rahan takia.

-Pidät siis vakavasta musiikista?

-Ei se välttämättä sitä tarkoita. Musiikki voi olla iloista, mutta silti vakavasti tehtyä.

-Vakavasti?

Aloin hermostua. Hän ei näköjään tahtonut ymmärtää, mitä tarkoitin. Tapa oli hänelle ominainen. Hän muutti keskustelun nopeasti sanojen merkityksen puimiseksi ja itse asia sai jäädä unohduksiin. Ehkä hän oli vastikään keksinyt, kuinka tärkeitä olivat sanojen merkitykset. Koulussa varmaankin.

Sitä paitsi näin hänen silmistään, että häntä kiinnosti enemmän itse keskustelu kuin siinä liikkuvat asiat, mikä teki oloni turhautuneeksi.

Hän huomasi silmäykseni.

-No, antaa olla, hän perui. Ja jatkoi sitten kuitenkin:

-Entä eikö country-musiikki voi olla hyvin tehtyä?

-Jaa. Voi tietysti olla. En ole kyllä vielä kuullut. Hän näytti hämmästyneeltä.

-Mutta jos olisi hyvin tehtyä country-musiikkia, niin pitäisitkö siitä?

-Jaa. Enpä usko, epäilin.

-Pidät siis kaikesta muusta hyvästä musiikista paitsi country-musiikista?

-Öh.

-No mutta mustikka-piirakka, hän muisti.

Kuvittelin, että hän kantaisi esiin jonkin piirakan jämät, mutta hän nostikin jääkaapista

kokonaisen, huolellisesti valmistetun kakun ja asetti sen pöydälle.

Hän kertoi, miten oli valmistanut sen. Ensin oli eilen koettanut tehdä itse taikinan, mutta norjalaisten jauhot eivät ottaneet noustakseen. Kaupasta oli sitten ostanut pari valmista kakkupohjaa, jotka oli kostuttanut mehulla. Niiden väliin ja päälle oli hän levitellyt mustikat ja lopuksi kuorruttanut kaiken kermavaahdolla. Kuorrutuksen päälle oli hän vielä ripotellut mustikoilla kirjoituksen MUSTIKKAPIIRAKKA.

Olin vaivautunut tästä koreudesta ja omasta roolistani. Hän oli valmistanut kakun päivällä eikä ollut siitä itsekään vielä maistanut palastakaan. Minun piti lohkaista ensimmäinen pala.

En kyennyt edes keksimään yhtään pilaa, jottei olisi tuntunut niin kiusalliselta. Kaikki oli niin avointa ja vilpitöntä. Leikkasin nöyränä ensimmäisen palan. Kakku oli hyvää, kerrassaan erikoisen hyvää. Täällä kun olin jo kauan syönyt samaa seitä ja voileipää. Eikä minun eilinen piirakkani totta puhuen ollut edes samalta planeetalta.

Oli otettava toinenkin valtava pala, jonka hän itse leikkasi, ennen kuin hän oli tyytyväinen.

Harmittelin ja säälin itseäni, kun hän oli päättänyt retkahtaa juuri minuun. Hän oli niin kovin nuori ja kokematon. Hänelle ihmiset olivat vielä kuin leluja, joiden kanssa leikkiessä oli määrä oppia tuntemaan itseään. Tunsin, että minulla oli toisaalta valtava vastuu hänestä, toisaalta minua ärsyttivät hänen ilmituleva epävarmuutensa ja ahdistuksensa.

Illalla katsellessani huoneeni ikkunasta ulos hämärälle vuonolle, missä laiva juuri saapui tehtaan laituriin tuikut himmeästi palaen, minusta tuntui, että tiesin, mitä hänelle merkitsin. Ja miksi minut oli valittu.

Edustin tuntematonta, ihmeellistä, jännittävää, kokeneempaa maailmaa, josta hän oikotietä tahtoi päästä osalliseksi. Mieluiten olisi hän levittänyt aivoni viimeistä ajatusta myöten, jos se vain olisi käynyt päinsä. Olisi tahtonut tietää sen minkä minä tiesin käsittämättä, että tiedon saavuttamiseksi ei kukaan voi oikaista.

Tietopilleri niin – yritys välttää vaiva katsoa maailmaa ja itseään silmästä silmään.

Hän olisi tahtonut omistaa minut ja liittää itseensä. Siinä ratkaisun helppous.

Toisaalta minulla oli valta-asema, joka teki oloni tukalaksi. Mitä enemmän hänen seurassaan olin ja opin häntä lukemaan, sitä yksinäisemmäksi ja vilpillisemmäksi suhteemme sai minut itseni tuntemaan. Minun oli kätkeydyttävä yhä tarkemmin, sillä en voinut ajatellakaan, että olisin keskustellut ongelmasta hänen kanssaan avoimesti. Tilanne olisi todennäköisesti vain pahentunut ja ystävytemme olisi mennyt rikki. Minusta tuntui, että tekojen ja olemisen kieli olisi nyt tehokkain voima. Niillä kääntäisin vähitellen hänen tunteensa sammuksiin ja ystävyys silti säilyisi kaiken tuskankin yli. Tokihan muistin, kuinka vaikeata ja alentavaa oli rakastumisestaan keskustella sen kohteena olevan kanssa, jos tämä torjui. Ei tarvittu kuin muutama väärin ymmärretty sana tai ele ja kaikki hyvät tunteet kääntyisivät loukkaantuneisuudeksi ja sitä tietä vihaksi. Minusta tulisi syyllinen pettymykseen. Sitä, mihin hän sen pettymyksensä nykyisessä tilanteessa liittäisi, sitä en silloin ajatellut. Minähän tein hänetkin yksinäiseksi olemalla jääräpäisesti huomaamatta hänen tunteitaan.

Mutta vilpittömästi pidin hänestä ja minusta olisi ollut sääli rikkoa ystävyttämme. Toivoin todella, että hän pääsisi ahdistuksensa yli ja että en itse alkaisi vihata häntä sen vuoksi, että hän

sai minut näyttämään niin vilpilliseltä ja teeskentelijältä.

Hänellä oli oikeus tunteisiin ja niiden ilmentämiseen. Sitä oikeutta häneltä ei voinut kieltää eikä vaatia, että hän käsittäisi tilanteen samoin kuin minä. Hänellä oli oikeus olla nuori, oikeus olla näkemättä, oikeus muuttua vasta vähitellen, oikeus...

Näissä ajatuksissa istuskelin kuoneessani pimeässä ja katselin ikkunasta, kun Satu koputti oveen.

-Moi. Mitä sinä täällä pimeässä istut?

Hymyilin.

-Tule vain sisälle. Laita valot siitä laidasta.

-Harva ihminen tässä maailmassa saa tehdä sitä, mitä todella haluaa, hän sanoi jonkin aikaa keskusteltuamme.

-Kaikilla on varmasti jotain sellaista, hän katsoi minua lemmikinsinisillä silmillään, -Erytyistä, eikö niin? Mitä sinä haluaisit tehdä, jos saisit tilaisuuden vapaasti valita?

-Jaa. En oikein tiedä. Mietin. Hän odotti jonkin aikaa, mutta kun vastausta ei kuulunut, jatkoi:

-Niissä kuvauksissa minulle tuli voimakas olo, että tätä, tätä juuri se on minulle. Ja jos joskus

saisin tehdä työtä sillä alalla, niin antaisin kaikkeni. Aivan mitä työtä vain, kunhan saisin olla siinä mukana.

Hän haaveksi ja lemmikinsiniset silmät loistivat utuisina.

-Sellaiset ihmiset varmasti elävät täysillä, varmasti eri tavalla kuin tavalliset ihmiset. Kokonaisesti. Panevat kaiken alttiiksi. Saavat kaiken ja menettävät kaiken, mutta ovat elämässä syvästi kiinni.

-No joo. Taidat nyt hieman liioitella.

-Mutta oikein taiteilijat, tarkoitan.

-No joo. Sinun täytyy hakeutua koulutukseen, onhan sitä tarjolla.

-Minä olen liian vanha kouluja käymään. Mutta jos muuten jotenkin pääsisi kiinni sellaiseen hommaan.

-Varmasti, kun sinnikkäästi kolkuttelee oville.

-Minäkin uskon, että vielä joskus tulen tekemään jotakin sellaista.

Puolen tunnin kuluttua puheltuamme välillä muuta, hän sanoi pessimistisemmin:

-Vaikka voi olla, että tämäkin asia jää ikuisiksi haaveeksi minulla.

Hän huokasi ja nauroi sitten.

-Mutta onhan se hyvä, että ihmisellä on haaveita.

Kun ensimmäisen kerran tapasin Sadun kahden kesken, oli jo viikko vierähtänyt tulostani. Istuin asuntolan keittiössä lukemassa Renoirin muistelmia, kun hän tuli keittelemään kahvia. Kysyttyään mitä luin hän pyysi minua huoneeseensa katsomaan valokuvia. Meillä oli hänen nähdäkseen sama harrastus. Hän halusi elokuva-alalle, näyttelijäksi tai mitä tahansa. Valokuvat hän oli kiinnittänyt teipinpalasilla seinälle. Niitä oli yksi seinä lähes täynnä. Asuntolamme huoneet eivät olleet mitenkään pieniä, kun sai hallita yksin kahden huonetta niin kuin näin syksyllä oli asianlaita.

Kuvat hän oli ottanut Turussa sinä kesänä, kun amerikkalainen tähtiohjaaja BP. oli filmannut kauppatorilla. Satu oli ollut seuraamassa joka ikisen hetken ja BP. oli saanut ylimmän paikan hänen sydämessään. Oli vaikea sanoa, liekö totta vai hänen mielikuvitustaan, mutta hän kertoi olleensa paljon tekemisissä kyseisen ohjaajan kanssa. Tyttöystäväkö vai apulainen, en oikein päässyt perille, eikä oikein kiinnostanutkaan. Vai ehkä seuralaisena jollekin filmausporukasta? Mutta puheesta sai väliin käsityksen kuin hän olisi seurustellut itsensä BP:n kanssa.

Hän oli hyvin hermostunut. Puhui nopeasti ja nykäyksittäin ja nauroi tavattoman paljon, lähes joka lauseen perään, vaikkei asiassa olisi ollut ilon aihetta. Tulin joskus myöhemmin huomauttaneeksi tästä hänelle. Hän vain nauroi anteeksipyytävästi, tiesi sen mainiosti itsekkin.

Sen jälkeen aloimme molemmat tarkata hänen nauruaan. Hän itse ensimmäisenä valitti vointiaan, kun nauru alkoi taas kiihtyä sen laatuiseksi, ettei hän tahtonut saada sitä lakkaamaan. Sanoivatpa ihmiset mitä hyvänsä, häntä vain nauratti. Se tuntui hänestä painostavalle, sillä hän odotti seuraavaa vaihetta, joka väistämättä oli edessä: masennus. Silloin hän sulkeutui huoneeseensa ja kuunteli levyjään ja vaelsi yökaudet pitkin vuonoa pimeällä maantiellä. Päivällä, jos ei ollut töitä, kuten välillä sattui, kun kalaa ei ollut tullut, hän liftaili edes takaisin lähiseudun kylissä.

Levyjä oli melkoinen kasa. Kerran selasin niitä läpi ja havaitsin, ettei joukossa ollut yhtään, josta itse olisin pitänyt. Enemmistö oli makeaa, suorastaan siirappimaista kamaa, jota lauloivat 60-luvun kiiltokuvatähdet. Parin valokuvat hän oli jopa teipannut seinälle.

Tämä kaikki ei minusta lainkaan sopinut yhteen hänen ikänsä kanssa, olihan hän sentään minuakin lähes kymmenen vuotta vanhempi.

Muttei hän piitannut siitä.

Satu oli lihavahko ja hänellä oli suuret silmät. Kasvot olivat kuin luodut nauramaan ja niistä hymy tarttui herkästi toisiinkin. Saattoi arvata, että kasvot olivat joskus olleet raikkaat ja iloiset, kerrassaan harvinaisen terveet. Mutta nyt iho oli nuhistunut ja silmien ja suun seutuvilla oli iän vetämiä ryppyjä. Liekö iho kuihtunut liiasta syömisestä tai aiemmasta runsaasta sisällä olostsa, sillä täällä hän ulkoili melko paljon ja olisi luullut kasvojen alkavan nopeasti punoittaa viileässä merituudessa, mutta ne olivat aina kalpeat.

Miksi hän oli tullut tänne, sen hän selvitti minulle heti alkuun. Hän kertoili muutenkin minulle kaikenlaista sangen avoimesti ja suhteemme kehittyi alusta alkaen tähän suuntaan, ilman jännitystä, mukavan leppoisasti. Myöhemmin, kun osa tytöistä oli lähtenyt, olimme ainoat ”vanhat” talossa ja sekin teki meille toisistamme jonkinlaisen henkireiän. Muut tytöt olivat hyvinkin paljon meitä nuorempia. Heidän kanssaan keskustelu väistämättä tietyssä vaiheessa aina liukui

yksinpuheluksi. Oli vältettävä mielenkiintoisimpia aiheita, jollei halunnut tuntea itseään opettajaksi tai vain kovin yksinäiseksi.

Nokinen savu nousi kiehkuroina sakenevaan hämääseen.

Äijä heitti lisää roskaa tuleen ja kohensi kepakolla palavaa pahvia ja trasseleita, jotta niiden päällä lojuvat appelsiinin- ja munankuoret kärjisisivät paremmin.

Vuonolla oli tyyntä ja hiljaista.

Lokit olivat asettuneet ulos kalliokarille ja niiden mekastus kuului vaimeana niemen takaa.

-Aina mekastavat, sanoin nyökäyttäen sinne.

-Aimo sanoi, ettei ne nuku koskaan. Se oli talvella varta vasten seurannut niitä. Vuorotellen ne vissiin sitten.

-Seisovat yhdellä punaisella jalalla, matkin asentoa.

-Pää siiven alle!

Yritin vääntäytyä, muttei se onnistunut.

Äijä hymyili leveästi. Se ei tavannut paljoa hymyillä.

-Kalalokki, sanoin norjaksi.

Äijä nauroi.

-Kumma ihminen tuo Satu, Tuomas aloitti.

-Jaa.

-Niin levoton, hän kiirehti selittämään. -Ja nauraa kauheasti koko ajan kovalla äänellä. Jotenkin hermostunut.

-Niin.

-No eikö sinusta?, hän vähän loukkaantui.

Minua ei huvittanut keskustella hänen kanssaan Sadusta. Olin vaiti aika kauan. Tunsin, että hän loukkaantui siitä yhä enemmän. Mitä kajosi koko asiaan. Minusta aina tuntui, että oli puolustettava tyttöjä, meidän sentään olimme yhtä. Vaikkei meillä oikeastaan ollut muuta yhteistä, kuin sama katto päämme päällä. Mutta sehän olikin jo paljon.

Jotain oli kuitenkin vastattava, sillä en tahtonut pahoittaa hänen mieltään.

-Satu on vähän hysteerinen ehkä. Luulen, että se menee piankin ohi. Joskus tekee hyvää vähän sekoilla.

-Hän on ollut täällä aikaisemmin.

-Viisitoista vuotta sitten. Nuorena tyttönä. Täällä oli kuulemma kovin erilaista silloin, kaikki on muuttunut. Yritin kääntää keskustelun siihen, miten paikka on muuttunut ja kuvailin jotain, mitä Satu oli kertonut entisestä.

-Miksi hän tuli nyt uudestaan? Hänhän on kai jo aika vanha.

Potkaisin yhtä maassa makaavaa kipunoivaa pahvinpalaa ja nostin sen nuotioon. Hetken päästä tuli leimahti lieskoihin.

Molemmat seisoimme kädet tiukasti tuulitakin taskuissa ja astuimme askeleen taaksepäin. Äijä

oli jo lähtenyt nukkumaan, koskapa lupasimme huolehtia nuotiosta.

-Miten sen nyt sanoisi. Etsimään. Kadonnutta aikaa. Ehkä, ja ... no. Kai sen voi sanoa – muuatta norjalaista.

-Sitä työnjohtajaako, mikä sen nimi oli ... Börje?

-Tarkkaanpa näyt asian tuntevan.

-Marjut ja Aimo sattuivat puhumaan.

-Kaikenlaista puhellaan täällä. Kun ei ole muuta tekemistä.

-Hän seurusteli sen pojan kanssa, se oli kai suurta rakkautta. Mutta sitten hän kuitenkin yhtäkkiä lähti pois Suomeen, en tiedä miksi. Ja nyt vanhemmiten alkoi katua.

(Hämmästyin kovasti, kun sain myöhemmin eräältä suomalaiselta kuulla, etteivät he olleetkaan seurustelleet. Olleet toisiinsa ihastuneita vain, muttei kumpikaan ollut rohjennut tehdä aloitetta.)

-Onko hän tavannut täällä sitä miestä?

-Ei hän ole täällä enää. Mutta Satu odottaa, jospa hän tulisi käymään, kun hän on täällä.

-Mistä hän sen saa tietää?

-No. Ne on niitä Sadun juttuja.

En sanonut enempää ja tämä alkoi tietysti askarruttaa häntä.

-Onkohan se sitä samaa, mitä hän mullekin kerran selvitti, sellaista kummallista juttua ... telepatiaa kai se oli?

-Sitäpä. Kai se mies vain tuntee, että Satu on täällä, niin hän uskoo. Hän on aivan vakuuttunut, että ennen pitkää mies tulee. Enpä tiedä. Hän on niin kovin varma. Voi olla, että tuleekin. Minä luulen, että Sadulla tosiaan on vähän sellaisia kykyjä. On eri asia, että hän on vähän seonnut niiden kanssa. Mutta ehkä se menee ohi.

Tuomas oli kovin mielteliäs ja vakava.

-Sinä uskot telepatiaan. Enpä olisi uskonut.

-No ei nyt uskosta voi ehkä puhua, mutta en pidä sitä mitenkään mahdottomana. Oikeastaan itsestään selviönä.

-Itsestään selviönä? Sinähän sanoit olevasi ateisti.

-Ei se ole mitenkään ristiriidassa.

Tätä hän ei pystynyt käsittämään ja sai mietittävää.

Oli jo melkein pimeää. Loppusyksystä ilta muuttui nopeasti säkkipimeäksi, jota vain tähdet valaisivat, mikäli taivas oli kirkas.

Olimme saaneet viskottua kaikki poltettavat tuleen ja nuotio oli hiipumassa.

Odotimme, että hiillos tasaantui ja savu sakeni vaaleammaksi, kun tuli katosi. Savu kohosi

suoraan ylös kiehkuroina, muttei se näkynyt enää kovin pitkälle.

Päätimme käväistä aallonmurtajan päässä ja lähteä sitten sisälle keittelemään kahvia.

Kulkiessamme takaisin pitkin aallonmurtajan kivetystä, hän sanoi:

-Kummallista tulla tänne viidentoista vuoden jälkeen etsimään nuoruutta, jota ei tietenkään voi löytyä. Miten ihminen voi elää sillä tavalla? Se oli tosiaan outoa. Ja kummallista.

Huokasin.

-Ehkä hänellä on ollut paljon pettymyksiä. Jotakin varmaan, mistä hän ei ole puhunut. Mutta hän sanoi myös kyllästyneensä mitäänsanomattomaan elämäänsä, niin hän sanoi. Hän oli tajunnut elävänsä ihan eri tavalla kuin olisi halunnut.

Eikö silloin ole parempi, että hän on uskaltanut lähteä tänne, etsimään jotain muuta.

-Niin.

Vielä kun astuimme Nypykän portaita, hän sanoi mietteliäänä:

-Niinpä ... hienoa kai.

Ulkona puhalsi tuimasti. Televisio särisi välillä ja kuva hyppeli yli rajan.

Kettil istui tapansa mukaan taaimmaisella sohvalla ja höpisi kovaäänisesti itsekseen.

-Otatko pilssin?, hän kysyi norjaksi.

-Juu kiitos, sanoin ja kömmin hakemaan muovikassista, jota hän auliisti ojensi. Minulla ei ollut rahaa ostaa omia kaljoja. Tai olisi tietenkin ollut muutamaan, mutta oli säästettävä rahat kotiin.

Kettil laittoi rahansa pilsneriin, tai mikäli mahdollista, viinaan. Mutta sitä oli hankala saada, lähin viinakauppa oli Kirkkoniemessä ja postitse tilaaminen oli vielä hankalampaa – vai liekö peräti kiellettyä.

Tokkopa pelkkään pilsneriin, joka vastasi suomalaista keskikaljaa, tosiaan sai rahansa hupenemaan, sillä pojat tienasivat paljon paremmin kuin me.

Joka tapauksessa hänellä oli aina kilisevä muovikassi mukanaan, kun hän kulki. Tämän takia monet, vaikka olivatkin reiluja kyllä hänelle kaikin tavoin, lyöttäytyivät hänen seuraansa joksikin aikaa. Kunnes kyllästyivät hänen sekaviin juttuihinsa. Oli tosiaan muutama, kuten Dag ja Sven, jotka eivät niihin tuntuneet kyllästyvän lainkaan, tai ehkä he eivät

kuunnelleet. Joka tapauksessa he jaksoivat päiväkausia hillua mukana ja olivat useimmiten itse vähintään yhtä tokkurassa.

Jutut olivat sekavia.

Ne eivät alkaneet mistään. Kesken lauseen hän saattoi yhtäkkiä aloittaa kovalla äänellä. Sitten uutta juttua kesti useita tunteja yhtämittäisesti.

Muistan erään kerran, kun hän jupisi yksikseen televisiohuoneessa koko illan, vähintään kuusi tuntia. Vähitellen tuli yhä hämäämpää, kunnes hän istui pilkkopimeässä vakiopaikassaan takaseinustan sohvalla. Tytöt kävivät välillä raottamassa ovea nähdäkseen, oliko ketään tullut. Kettiliähän he eivät pitäneet minään, hän kuului pikemminkin kalustukseen.

Alkuaikoina yritin keskustella hänen kanssaan, mutta totesin sen pian mahdottomaksi. Siitä huolimatta meillä oli miellyttäviä ystävällisiä keskustelutuokioita. Oli vain opittava oikea tyyli, niin huomasi hänen olevan ystävällisen ihmisen. Ei kannattanut välittää siitä, ettei hän lainkaan kuunnellut mitä toinen puhui, vaan jatkoi jopa hänelle osoitetun suoran kysymyksenkin jälkeen omaa tarinaansa täsmälleen siitä paikasta, mihin oli jäänyt, kun hänet oli keskeytetty.

Hän kysyi usein minulta, miten minulla hurisi, muttei jaksanut yhtä lausetta enempää keskittyä kuulemaan vastaustani. Toisaalta oli tietysti mukavaakin joskus, kun joku täysin hoiti juttupuolen. Saattoi vain istuskella kaikessa rauhassa tupakoimassa, ei tarvinnut vaivautua puhumaan ja kuitenkin sai olla seurassa. Se oli jotenkin hyvin viehättävää. Kenenkään ei tarvinnut jännittää häntä.

Monesti seurasin hänen puhettaan pitkiä toveja. Sen lisäksi, että ymmärsin heikosti hänen norjan murretaan, teki ymmärtämisen työlääksi se, että jutut lomittuivat toisiinsa kaaosmaisella tavalla. Kesken kaiken, jopa kesken lauseen, saattoi alkaa jokin toinen ajatuksenjuoksu, jota kesti jonkin aikaa, se saattoi vuorostaan keskeytyä, ensimmäinen juttu jatkaa taas siitä, mihin oli jäänyt tai joku kolmas tai neljäs. Tällä tavoin puhe sekoittui yhdeksi pitkäksi puuroksi, jota vielä lomittivat hänen spontaanit huomionsa sen hetken ympäristön virikkeistä. Pohdin kauan, kun ei muuta ohjelmaa ollut, oliko sekasotku vain näennäinen ja oliko jutuissa kuitenkin jokin sisäinen vaikeasti tavoitettava juoni, mutta en päässyt siitä koskaan selville, mikäli sellainen oli.

Katselimme ohjelmaa. Syrjäsilmillä. Toiset puhelivat keskenään ja Kettil piti omaa juttuaan

katsoen kuvaruutuun. Minä katselin ikkunasta ulos vuonolle, sen minkä pimeässä erotin. Aurinko kajasti vielä punaisena loimuna tunturin takaa, muuten oli vain mustaa ja harmaata, paitsi että kalatehtaan valot välkkyivät ja valaisivat valkeat seinät.

Tuomaskin tuli siihen. Hän tuli ensimmäisiä kertoja yksikseen tyttöjen asuntolaan. Vähän ajan päästä pyysin häntä ylös, koska ymmärsin hänen tulleen minun vuokseni. Nousimme.

-Minne te menette?, Kettil kysyi.

-Upp, upp, sanoimme ja Tuomas osoitti sormellaan kattoon.

Kettil nyökkäili tyytyväisenä.

-Haluatko pilssin?, hän kysyi sitten Tuomakselta. Tämä pudisti päätään ja näytti povitaskussaan olevaa pilsneripulloa.

-Jaha.

-Menettekö Sadun huoneeseen?, hän kysyi sitten.

-Jaa. En tiedä, vet ikke.

-Voinko minä tulla mukaan?

-Jaa, sanoin hieman hämmästyneenä ja kohautin olkapäitäni. Mikäpä esteenä.

Rappusissa yritin selittää hänelle, ettemme ehkä olleet menossa Sadun luo, mutta ei hän ottanut kuuleviin korviinsa. Lopulta Tuomaskin innostui Satua tapaamaan ja päädyimme koputtamaan

Sadun ovea. Kettil asettui oven taakse näkymättömiin nojaten seinään pullokassi kädessään.

Satu aukaisi aina ovensa ensin aivan pienelle rakoselle, josta hän epäluuloisena kysyi, mitä asiaa koputtajalla oli. Nyt hän ilahtui, että tulimme vieraisille. Tosin Kettiliin, joka luikahti perässämme huoneeseen, hän katsahti happamasti.

-Tuo tuli teidän mukana. Hänkö pyysi teitä tuomaan itsensä tänne?

-Olimme tulossa ylös ja hän lyöttäytyi mukaan. Eikö hän saisi tulla?

-Ajoin hänet ulos vastikään. Hän ei ole kunnolla. Kettil puki naamalleen koiramaisen anovan ilmeen. Satu sähähti hänelle pari terävää sanaa, mutta suostui päästämään hänet sisään sillä ehdolla, että olisi kunnolla. Tottahan Kettil kunnolla olisi.

Hän istuutui lattialle ja tarjosi ensi töikseen minulle taas pilsneriä.

-Saavatko he juoda kaljojasi?

Kettil nyökkäili moneen kertaan niin kuin kyseessä olisi hänelle suurikin ilo. Hän työnsi muovikassia keskemälle lattiaa ja asetteli suuta paremmin auki, jotta pullot näkyivät. Meitä nolotti nämä lahjukset, joita joutui antamaan se,

joka ei ollut tervetullut. Eihän meillä Kettiliä vastaan mitään, mutta Satu. Eikä hänellä ollut mitään tarkoitusta täällä, eihän hän suomea ymmärtänyt – luullakseni. Kunhan kyyhötti lattialla.

Tuomas kyseli häneltä aluksi jotain norjaksi koettaen sovittaa asiaintilaa, mutta sitten aloimme puhua suomea.

-Olette näemmä riidoissa, kysyin Sadulta.

Satu laittoi musiikkia, - Mitä haluaisitte kuulla?

-Onko countrya?, Tuomas vilkastui.

Satu oli onnettoman näköinen.

-Tai jotain vastaavaa?

-Valitse itse pinosta.

-Valitse sinä seuraava.

-Entä Tuula?

-Ihan sama, kohautin olkapäitäni.

En toistanut kysymystäni, koska minusta tuntui, ettei hän halunnut keskustella asiasta.

Istuuduttuaan mukavasti risti-istuntaan sängylle hän kuitenkin puhui.

-En ymmärrä mitä teen hänen kanssaan. Hän on alkanut pitää tätä jonkinlaisena kotinaan. Sanoo, että ei voi olla yksin, että haluaa jatkuvasti olla minun seurassani. Kerta kaikkiaan rasittava. Juo tuota pilsneriään.

-Ymmärrätkö sinä?, hän sanoi Kettilille, joka oli kuunnellut sen näköisenä, että ainakin tiesi, että hänestä oli kysymys.

Hän nyökkäsi ja pudisti päätään ja näytti juopuneelta. Oli tosiaan vaikea sanoa, miten paljon hän todella ymmärsi.

-Kieroilee minun kanssani, Satu tuohtui.

-Miten niin? Tuomas hämmästyí.

-Minusta on alkanut tuntua, että hän on tosi kiero ihminen.

Tuomas nauroi. – Olet varmasti ymmärtänyt väärin. Minusta Kettil on sellainen ihminen, josta viimeiseksi uskoisi jotain kaksinaamaista.

Tokkopa hän edes pystyy sellaiseen.

-Tarkoitat, että hän on rehellisesti pöpi, jatkoin minä ja tajusin vasta sanottuani, että Satuhan taisi itse asiassa seurustella hänen kanssaan.

En tohtinut edes vilkaista Satuun. Tätä ei saanut enää takaisin, voi voi. Minä puhun aina liikaa.

No, paras olla kiinnittämättä siihen huomiota, niin ehkä toisetkin antavat vain mennä ohi.

Syntyi hetken hiljaisuus.

-Kaikki me ollaan kai vähän pöpejä, Satu sanoi sitten ja nauroi.

Olin helpottunut.

-Minusta kaikki ihmiset on vähän hulluja, eikö teistäkin?

-No kyllähän se kai niinkin on, Tuomas kohensi asentoaan ikään kuin olisi aikonut lisätä vielä jotain.

-Se on aivan totta, minäkin myönsin ja ajattelin miten hassua, että juuri ne ihmiset, joilla eniten tuntuu itsellään olevan ongelmia, helpoimmin huomaavat tämän seikan.

-Kaikilla täällä on jotain. Jotkut yrittävät sitä kovasti salata tosin. Niin kuin tänne olisi jostakin syystä oikein kerääntyneet kaikki omituiset ihmiset. Satu nauroi tavalliseen tapansa.

-Ei täällä kukaan ole oikein normaali.

Olin vaiti ja mietin asiaa. Tosiaankin, siinä oli paljonkin perää. Tosin täällä ihmisen asiat ehkä paremmin tulivat ilmi.

Tuomas alkoi empiä.

-Tökkopa täällä ihmiset sen kummallisempia ovat kuin muuallakaan. Minä esimerkiksi.

Olenko minä pöpi, vai?

-No et nyt sentään, Satu katseli häntä suopeasti. -
Mutta et sinä oikein tavallinenkaan ole.

Ikäiseksesi. Etkö sinä ole vasta kahdeksantoista?
Sitä ei ikinä sinusta uskoisi.

Tuomas liikahti vaivautuneena, mutta silminnähden tyytyväisenä.

-Kaikissa on jotain eriskummallista, Satu jatkoi voitollisesti, -Minä varmasti itse olen kaikista hulluin. Tai ehkä Kettil.

Tuomas terästäytyi.

-Entä Pena ja Liisa? Millä tavalla he ovat outoja? Liisa oli Tuomaksen sisar ja Pena hänen miehensä. Tästä tuntui kehittyvän pieni sanaharkka.

-He ovat poikkeuksia, jotka vahvistavat säännön. Mutta kyllä yleensä voidaan sanoa tämän perän väestä.

-Minusta Satu on oikeassa, otin kantaa ennen kuin Tuomas ehti seuraavaan esimerkkiin. – Täällä tietenkin ongelmat kärjistyvät. Ollaan täällä keskenämme kuukausikaupalla, työ on välillä tosi raskasta. Ulkona on pimeää eikä vapaa-ajalla mitään järkevää tekemistä, kun asutaan asuntoloissa. Tuota pilsneriä sitten ja televisio, kai siinä pää leviää aikaa myöten.

Satu kuunteli hyväksyvästi selitystäni.

-Noin se on, hän nyökytti.

Tuomas taipui.

-Eikö Dag asu sinun seinäsi takana? Satu kysyi Tuomakselta.

-Ei. Asun aivan päädyssä. Sven tulee takaseinälle. Muita ei ole. Antti, mutta käytävän toisella puolella.

-Kuka Antti? Se pieni saamelainen?

-Juuri sama.

-Kuka sanoi, että Dag huutaa yksin huoneessaan?, Satu oli kovin utelias.

Tuomas mietti.

-Paavo varmaan. Hän on Paavon seinän takana ainakin. Toisella seinällä on keittiö. Kuuluu se tosin sinnekin.

-Miksi hän huutaa?

-Satuinpa eilen istumaan Dagin ja Svenin kanssa keittiössä, Tuomas sanoi, -Dag kehuskeli harrastavansa hierontaa, hän ”ratsastaa orgasmin ylimmäisillä aalloilla ja huutaa”, näin hän sanoi.

-No johan nyt. Hän laskee leikkiä, Satu vakavoitui, -Hänhän laskee aina leikkiä.

-Näin hän itse sanoi.

-Valehtelee. En minä ainakaan usko.

-Kyllä hän huutaa täälläkin joskus alakerrassa, sanoin.

-Hätkö se on? Minä olen ihmeteltyt, kuka se huutaa yhtäkkiä.

-Voihan se huudella muuten vain huoneessaan.

-Minä en kyllä yhtään ihmettelisi, tekipä mitä tahansa, sanoin.

-No, no. Vaikka kyllä hän on kieltämättä vähän outo, sanoi Tuomas.

-Outo niin, Satu toisti, -Ja vähän hullu. Mutta minusta Dag on sen lisäksi oikein mukava ihminen, erikoisen mukava. -Oletko sinä jutellut hänen kanssaan koskaan?, hän kysyi minulta.

-Enpä pahemmin. Mitä nyt tuossa keittiössä muiden seurassa.

-Ei hän seurassa avaudu. Mutta kahden kesken huomaa, että hän on ihmeen symppis. Kaikkein fiksuimpia minusta täällä.

-Jaa. Ihmettelin kovasti. Minusta Dag vaikutti erityisen pinnalliselta. Tosin pidin hänestä, koska hän oli niin naurettavan keikarimainen, olevinaan naistenmies. Sitä oli kiva seurata. Oikein don Juan. Viimeisin tempaus oli, että hän kiharsi viiksensä vahalla monelle koukerolle. Ja pelasi paljon pilsnerin kanssa, oli oikeastaan jo hieman rappiolla. Mutta täällä se ei kiinnittänyt huomiota, kun kaikki joivat paljon.

Vaan tyttöjen asuntolassa hän oli kaikkein hankalin vieras. Jouduin monesti hänen kanssaan riitaan, kun hän ei lakannut jyskyttämästä norjalaistyttöjen ovia keskellä yötä, vaikka nämä eivät halunneet päästää häntä sisälle. Hän hakkasi ja potki ovea kiihtyvällä voimalla välittämättä ajan kulusta, niin ettei kukaan saanut nukuttua, vaikka aamulla oli

työpäivä. Sitä paitsi ovet avautuivat sisäänpäin, että ovi saattoi mennä rikki ja vielä suurempi meteli sitten.

Tämä oli vakiintunut terrorimuoto tyttöjen asuntolassa ja Dag sitä johti. Minä olin ainoa tytöistä, joka ryhtyi heidän kanssaan riitelemään. Ilmeisesti muutkin olivat aluksi yrittäneet, mutta pojat olivat tukahduttaneet yritykset vähättelevään leperrykseen ja pyrkimällä sitten joukolla protestoijan huoneeseen.

Minä riitelin heidän kanssaan äänekkäästi siihen asti kunnes he lopettivat. Sitten tietysti usein sattui, että norjalaistytöt päättivätkin aukaista ovensa.

Näin siis koputtelu jatkui. Tosin täysin voimin hakkaaminen kävi harvinaiseksi, koska ”piti varoa Tuulaa, Tuula haluaa nukkua”, kuten he käytävässä sammalsivat.

En voinut ymmärtää näitä kahta norjalaistyttöä, jotka olivat tavattoman nuoria, siinä kuudentoista varmaan ja pienten viattomien tylleröisten tuntuisia, ensi kertaa poissa vanhempien valvovan silmän alta. Sitä he tietysti loppujen lopuksi olivatkin: tytöntylleröisiä. Mutta seikkailumieli näillä kahdella oli uskomaton. He pitivät laskujeni mukaan ainakin

neljää ”vakituista” poikaystävää yhtä aikaa. Sen lisäksi heidän huoneessaan vieraili jatkuvasti pikkutunneille asti miesväkeä kylästä, vanhoja ukkojakin. Tosin yleensä sentään kai vain jutustelemassa. Mutta näytti olevan tapana, että ennen pitkää lähes kaikki kylän miehet ilmaantuivat suosiollisten kalatyttöjen vieraisille. Ainakin kokeillakseen onneaan.

Eihän täällä tietysti ollut paljon muita huvituksia. Useimmat olivat kuitenkin ihan mukavia ihmisiä, noin muuten. Näin oli kuulemma aina ollut.

Alituisen vaivihkaisen aivopesun tuloksena varmaan joistakin tytöistä ennen pitkää tuli sitä, mitä heiltä odotettiin. Varsinkin näistä nuoremmista, jotka eivät vielä tajunneet, mistä oli kysymys. Tavaksi juurtunut runsas alkoholinkäyttö tietysti edesauttoi paljonkin kehitystä.

Toki joukossa oli niitäkin tyttöjä, joiden tarkoituksena alun alkaen oli seksiseikkailut. Suuremmissa paikoissa varmaan oli näitäkin, mutta meillä ei ollut. Meillä oli vain aivan tavallisia reippaita perhetyttöjä, jotka olivat juuri lopettaneet koulunsa ja päässeet ensi kertaa pois kotoa. Jos tällaista menoa jatkuisi muutama vuosi, sitten voitaisiin alkaa puhua jostain muusta, vakavammasta.

Kettil oli keskustelumme aikana hivuttautunut Satua vastapäätä. Hän ryypiskeli pilsneripullosta ja tuijotteli Satua silmiin.

-Minä en pidä tuosta tuijotuksesta!, Satu hermostui hetken päästä. -Lopeta, tai saat lähteä.

Kettil ei ollut millänsäkään vaan jatkoi häiriintymättä tuijotteluaan. Hänen silmissään oli irstas ja halventava kiilto – kuin hän olisi jo saanut Sadun vangikseen.

Satu ponkaisi ylös ja ruihtaisi hänet ylös.

-Ulos minun huoneestani!

Mutta Kettil oli vahvempi ja istui uhmakkaasti takaisin paikalleen. Jonkin aikaa he mittelivät voimiaan, kunnes kysyin:

-Kannammeko hänet ulos?

Satu hellitti otteensa ja mietti hengästyneenä.

-Kantakaa. Kunhan saatte hänet ulos.

-Ota sinä jalat, sanoin Tuomakselle, joka myös nousi.

-Eikö tämä nyt ole vähän?, hän mutisi.

-Ei mitään, ulos vain, kun Satu kerran käskee.

Raahasimme hänet ovesta ulos pihalle eikä hän edes pahemmin rimpuillut rappusissa, mutta kun laskimme hänet maahan, hän oli raivoissaan. Televisiohuoneesta, jonka iso ikkuna oli suoraan

sinne, kuului naurunremakka ja uteliaita varjoja liikkui ikkunassa.

Nostin pilsnerikassin oven ulkopuolelle.

-Hyvä, että saitte hänet ulos, Satu virkkoi epävarmasti. -Hän on alkanut käyttäytyä ikään kuin omistaisi minut ja tämän huoneen. Täällä saa tehdä ja käyttäytyä miten tahansa.

Hetken päästä ovelle koputettiin.

-Se on hän.

Tuomas nousi.

-Ei, älä avaa.

-Satu, Satu, toisteltiin oven takana.

-Avaa ovi.

Hän hoki tätä jonkin aikaa surkealla äänellä ja koputteli, kunnes totesi yrityksen toivottomaksi. Silloin hän potkaisi lujasti ovea kiroten ja löntysti pullot kilisten rappusia alakertaan.

-Hän on vaikea ihminen, Satu sanoi.

-Pidän hänestä paljon, mutta kännissä hän on niin vaikea.

Vaihdoimme puheenaihetta.

Muistan, miten vähitellen taas keskustelimme siitä, mikä elämässä on tärkeää.

Tuomas sanoi viime vuosina kiinnostuneensa tosissaan uskonnosta.

-Minusta tuntuu, että ehkä pianikin syvennyn kristinuskon kysymyksiin. Monet sanovat, että vanhana vasta kannattaa sellaisia asioita ajatella, mutta minusta se ei ole ollenkaan niin.

Kotikasvatuksesta varmaan johtuu.

-Minusta kristinuskko on vähän outo uskonto, sanoin.

-Miten niin?

-No Jumala tulee ihmiseksi. Miksi? Eikö Jumalan pitänyt olla jo kaikkialla, myös ihmisessä.

-Jeesuksessa Jumala näyttää esimerkin, miten ihmisen pitäisi elää.

-Ja kuinkas sitten kävikään.

-Jeesus sovitti kaikkien ihmisten synnit ja nousi kuolleista, hän voitti kuoleman.

-Ja synnit sen kuin jatkuvat. Minusta ihminen kaiken kaikkiaan on varsin epäonnistunut luomus.

-Jeesus antoi ihmisille toivon.

-Jaa. No voipi sen kai ajatella niinkin.

-Sinä olet sellainen ihminen, Tuomas, joka ajattelee paljon asioita, sen näkee heti, Satu sanoi, -Niin kuin Tuulastakin.

-Ajatteleminen on vaikeata, sanoin, -Minä ajattelen hysteerisesti, en osaa levätä.

Tuomas katsoi minua nyt kiinteästi. Odotin, että hän sanoisi sen mitä nyt ajatteli, kuten hän yleensä ennen pitkää teki. Hän oli nyt hieman humaltunut.

-Minusta Tuula on harvinaisen kiinnostava ihminen, hyvin erikoinen. En ole ennen tavannut sellaista tyttöä.

-Mutta jotakin hänessä on sellaista, miten sen nyt sanoisi ...

Hän piti tauon.

-Kyynisyttä. Niin, kyynisyttä ehkä ...

-Kyynisyttä!, huudahdin loukkaantuneena tahattoman kovalla äänellä.

-Minäkö kyyninen? Tuo nyt on pahinta, mitä ihmisestä voidaan sanoa.

Olin poissa tolaltani. Tästä saattaisi tulla välienselvittely. Minusta tuntui, että paha minussa saisi kohta vallan enkä jaksaisi olla hänelle enää ystävällinen. Sisääni oli tosiaan kasaantunut jo aika paljon kiukkua.

Satu empi tilannetta ja oli vaiti.

-Ei minusta Tuula mitenkään kyyninen sentään ole, hän sanoi sitten rauhallisesti. -Ehkä se on jotakin muuta, mitä sinä tarkoitat.

Tuomas oli säikähtänyt ja alkoi perua.

-Niin kuitenkin ajattelit, ei siitä mitenkään pääse, sanoin.

-Niin ajattelin. En sitä yritäkään kieltää. Mutta en mitenkään tarkoittanut pahoittaa mieltäsi.

-Mitä sitten tarkoittit?

Vielä nukkumaan mentyäni hän koputti ovelleeni ja varmisti, etten ollut suuttunut häneen.

-En tosiaan tarkoittanut mitään pahaa, hän sanoi masentuneena.

-Ei se niin vakavaa ole, lohdutin. -Ei se mitään.

-Unohdetaan joko juttu?

-Sitä en voi luvata. Sanottu mikä sanottu.

-Sinä olet aina niin ... , hän aloitti tuskastuneena.

-No. Ei aleta taas, hän sanoi sitten nöyrästi, - Ollaan ystäviä taas? Ja kaikki on hyvin?

Tätä piti vakuuttaa hänelle vielä vuolaasti ja halata häntä ennen kuin hän uskalsi lähteä.

Mutta kaiken kaikkiaan, näin jälkeinpäin ajatellen: se koira älähtää, johon kalikka kalahtaa.

Lopulta hänen tunteensa minua kohtaan taipui toiveeni mukaan.

Tunsin itseni surulliseksi.

Mitään ei sanottu. Huomasin sen siitä, että hän kävi kovin uhmakkaaksi minua kohtaan. Sille ei voinut mitään.

Sitten sekin meni ohitse. Oli taas vapaa olla. Jonkin ajan päästä hänen kanssaan saattoi taas hyvillä mielin olla. Täällä tiet eivät voineet kulkea eri suuntiin, kun ihmisiä oli niin vähän. Oli kerta kaikkiaan pidettävä kiinni niistä ystävistä, joita oli.

Taas kävimme tunturissa ja maleksimme pitkin rantoja etsien näkinkuoria myrskyn jälkeen. Vaelsimme tuntureilla ja näytimme toisillemme korkeita paikkoja, joista näki meren ja miten aallot löivät kiviin jyrkkien rantaseinämien juurella. Havaitsin, että hän saattoi olla hyvinkin hiljainen.

Vasta hyvästellessämme lähtöni hetkellä, varmaankin iäksi, vanha tunne tuli taas esiin. Se

tuli nopeasti siihen syleilyyn, jolla hän minut ympäröi ja josta ei tahtonut tulla loppua.

Silloin minusta tuntui, että olin murhannut hänet.

Toisaalta olin pelastanut hänet itseltäni. Mutta murhannut jotakin, ei siitä päässyt mihinkään.

Kuitenkin seistessäni laivan kannella vilkuttamassa tavoitin hänen kasvoillaan voimakkaan hymyn. Se hieman lohdutti mieltäni, hän oli vahva. Sittenkin pidimme yhtä.

Ei ole helppoa olla nuori.

Lasihelmien huuhtoja

Lasihelmet ovat meren hiomia ja tasaisen pyöreitä. Ne ovat muinoin vyöryneet meren pohjalle vastarannalla joskus olleesta kaatopaikasta. Ne ovat värillistä vanhan ajan lasia, meren lannistamaa, kaikki terävät särmät ovat kuluneet pois niin kuin kivistäkin.

Mikseivät ne olisi yhtä arvokkaita kuin kulta ja jalokivet? Tietysti ne ovat. Ne vangitsevat auringon koko kirjon sisäänsä ja muuttuvat itse siitä hohtaviksi, täyteen himmeää hehkuvaa valoa.

Intiaanit tiesivät paremmin.

Rajalla

Holger syntyi ja myös tehtiin kitaran vieressä. Hänen äitinsä oli kevytluonteinen nainen, joka piti muusikoista. Holger taas rakastaa musiikkia, mutta isästä ei ole varmuutta, vaihtoehtoja on liian monta. Heitä kaikkia yhdisti kuitenkin musiikki - niinpä musiikki on oikeastaan Holgerin isä. Olisiko hauskaa, jos papereissakin lukisi niin?

Holgerin sormet ovat pitkät ja kapeat. Ne puikkelehtivat kitaran otelaudalla joutuisammin kuin silmä kykenee havaitsemaan.

Hän on itsekin pitkä ja ehkä hieman luiseva, mutta vahva nuori mies, kuten nyt yleensä. Hiukset ovat vaaleat ja vankat ja pörröttävät päässä sikin sokin kuin harakanpesä. Pisimmät kiehkurat valahtelevat suurelle nenälle ja peittävät hetkeksi tummat, tarkkaavaiset silmät. Hän rakastaa hullunkurisia temppuja kuin pahankurinen poikanen ja nauraa paljon.

Hän on naisten mieleen, vaikka he ehkä pelkäävät hänen liian teräviä silmiään. Ne eivät oikein sovi muuhun olemukseen - sitä paitsi niissä on aavistus hullun kiihkoa. Mutta hän on kovin ymmärtäväinen ja ihmisystävällinen eikä piittaa herättämästään hämmennyksestä.

Holger ei mene kihlattunsa hautajaisiin eikä muistotilaisuuteen.

Hän sytyttää kynttilän suureen lyhtyyn. Ohut verkko on kierretty lasin ympärille ja siihen ripustettu erivärisiä korukiviä ja kristalleja. Siitä tuli kaunis, vaikka aluksi muistuttikin höyrykattilaa nokisine piippuineen. Piippu kuuluu oikeastaan johonkin koneeseen, hän ei tiedä mihin. Joka kerran kun kynttilä on vaihdettava, nokeentuvat kädet, mutta ei se mitään.

Näin on hyvä.

Hautajaisten jälkeen Ruhtinas katsoo häntä mietteissään.

-Oletko kunnossa, poika?

-En. Mutta ei mitään vaarallista.

-Tiedät, että voit tulla puhelemaan koska tahansa.

-Kiitos. Tiedän ja tulenkin.

Illalla morsian saapuu hänen luokseen täynnä hellyyttä. Heidän rakkautensa sykkii ja täyttää kaiken. Kuinka ihana sinä olet. Vielä kerran saan rakastella kanssasi, ihanaiseni.

Hän saapuu iltaisin ja he puhelevat. Holger on huolissaan, sillä välillä Suvi tuntuu kovin huonovointiselta. Hän käy läpi elämänsä askeleita, niihin joihin on vielä kiinnittynyt. On tuskallisia tapahtumia, joihin Holgerilla ei ole pääsyä.

Holger kysyy, missä hän liikkuu. Suvi avaa hänelle hieman näkymää. -Tule kanssani, minä näytän sinulle. – En uskalla tulla mukaasi, en tiedä miten pääsen takaisin.

Maailma on muuttunut kovin ohueksi, todellisuus kovin ohueksi, raja maailmojen välillä kovin hataraksi - kuin kaikki olisi läsnä yhtä aikaa. Suvi siirtyi toiselle puolelle, mutta liihottelee yhä levottomana vanhoilla asuinsijoillaan. Välillä kuin hullaantunut koiranpenikka. Niin koirakin lähti aikoinaan: liitupiipusta läpi ja hillittömään juoksuun, lumi vain pölyysi sen kiitäessä eteenpäin, ei väliä minne, välillä riemullinen haukku ja taas mentiin. Sellainen Suvikin oli ollut, aina valmiina seikkailuun, ajelehtimaan uusille vesille, ei väliä minne, maailmaan. Ja nyt tämä uusi olomuoto, ihmeellinen aineettomuus. Mutta toisaalta. On kovin vaikea jättää kaikki, vaikka olo kehossa oli lopussa tuskallista.

Hänen läsnäolonsa tuntuu lähes koko ajan. Kunpa me kaikki olisimme voineet yhdessä kuolla. Mutta niin tämä käsikirjoitus ei mene. Yksi lähtee ja toiset jäävät. Ero on tuskallinen, suru viipyilee sydämessä, ikävä. Ei ole enää kenen kanssa puhella.

*Muistatko minut?
unesi ovat kauan sitten jo hävinneet
mutta lymyilevät yhä
kuin usva kaislikon hämärässä
levittäytyy yli aamuisen meren
ja sininen taivaanrannassa
käy kauemmas, kauemmas
tummanvihreän metsän takana
tämä tie vaeltaa
läpi kypsyvien viljavainioiden.*

*Tietysti muistat
entä onko sinulla aikaa muistaa?
Yhteiset retkemme
surun jonka saimme sydämeemme
kun näimme eron koittavan*

*kaikki keskustelumme sydämeen asti
lapset jotka kulkivat käsi kädessä
orvot jotka jakoivat levottomuutensa
kodittomat jotka sateessa iloitsivat
vapaudestaan murheestaan
maailmasta
muistatko?
Ethän unohda?*

*Katson sinua kaikista kuvista
hämärässä ojennan käteni
hymyilen sinulle puunrungoista
kasteisilta lehdiltä hengitän tuoksuasi
iloitsen askeliesi kepeydestä
lohdutan kyyneliesi hetkellä*

ethän unohda?

Kristallilasin palat ja korukivi välkehtivät lyhdyssä. Vihreä ”Hyvyyden koru”, jonka he löysivät tytön kanssa joskus kauan sitten vanhalta vintiltä. Silloin kun tyttö oli pieni ja pulputtava kolmivuotias.

Seuraavana talvena Holger ripustaa kivet pihamännyn oksaan. Oksa huojuu kevättalven kirkasta hankea vasten, korukivet ja kristallit välähtävät. Pikku hiljaa ne siirtyvät osaksi lumihiutaleiden ja jääkiteiden välkettä.

Hangen tähtivälkettä kirkkaassa auringossa, kun Holger potkii kelkalla hiljalleen jään yli kotiin.

Siperialaiset ripustavat jääpaloja kelloiksi puihin vainajien muistoksi. Siellä ne välkehtivät ja siirtyvät vähitellen osaksi maisemaa. Sielut ovat vielä matkalla ja sulautuvat sitten osaksi suurta kirkkautta, jäälakeuden kimmelmöintiä.

Kaunis tapa.

Kaunis ääni tuulessa.

Olen alkanut haaveilla valkoisesta koirasta, en oikein tiedä miksi.

Ja todellisuus on muuttunut kovin ohueksi. Muuttuu ohuemmaksi sitä mukaa kuin valkoinen koira lähestyy. Silloinko astun minäkin toiseen maailmaan? Mutta siihen on vielä aikaa, en ole vielä valmis. Turvaan Ruhtinaan hevoseen, lepäilen sen vierellä, puhelen sen kanssa. Pidämme neuvonpitoa. Vielä pysyvät realiteetit. Mitä ne nyt sitten ovatkaan.

*Kuin vesipisarat
ravistan surun harteiltani
ja kuljen pää pystyssä
läpi kaipauksen portin.*

Autossa

Holger oli ollut linja-autossa matkalla meren rantaan, kuten niin monasti ennenkin.

Ensimmäisessä kylässä Lintujenkuvaaja kipuaa kyytiin pienessä tuiskeessa. Holger huomioi hänet heti, vaikka istuu melko takana.

Lintujenkuvaaja hoippuu käytävää ja rojahtaa edemmäs vanhemman naisihmisen viereen.

Huokaisee.

Rouva kokoaa helmojaan syrjään ja Lintujenkuvaaja tuijottaa häntä kiinnostuneena. - Turisteeraamassa ollaan!, hän möläyttää äkkiä äänekkäästi. Rouva hätkähtää pahan kerran. Hän vilkaisee varovasti naapurinsa kasvoja ja huomaa omituisen keltaiset silmät. Lintujenkuvaaja hymyilee hänelle herttaisesti. Rouva sulaa - herrahan on varsin sharmaattinen.

Lintujenkuvaaja tarttuu tilaisuuteen ja virittää äänekkään haastattelun, jonka ehkä on tarkoitus olla keskustelu. Rouva vastailee aikansa, vilkaisee sitten sivuilleen huomatakseen, että koko auton etuosa kuuntelee heitä. Hän vaikenee.

Lintujenkuvaaja ei kiinnosta, kuunteleeko koko maailma hänen höpötystään vai ei. Se on hänelle herttaisen yhdentekevää. Pian hän kuitenkin havaitsee puhuvansa yksin ja katsahtaa

naapuriinsa. Pienellä vilkaisulla ympärilleen hän toteaa tilanteen ja tuijottaa hetken vaativasti rouvaa. Rouvan posket hieman punehtuvat. Lintujenkuvaaja päättää yrittää vielä, hän virittää muuttaman pehmeän kysymyksen, mutta rouva pysyy sinnikkäästi vaiti.

Tuhahtaen Lintujenkuvaaja lopulta kurottautuu katsomaan taakseen. Silloin hän äkkää Holgerin. Keltaiset tiikerinsilmät katsovat hetken sumeina ennen kuin humalaiset aivot valpastuvat. Hän karahtaa pystyyn ja hoippuu taakse, ottaen joka askeleella tiiviisti tukea penkeistä.

- Minne menossa?, hän rojahtaa Holgerin viereen.

- Vai saareen, jaa, jaa, hän huokaisee väsyneesti, - Sinne minäkin. Oikeastaan vähän edemmäs, Lintusaarille.

- Sitten meillä lienee sama matka.

Loppumatka kuluu rattoisasti rupertellen ja ihme kyllä ilman riitoja, vaikka Lintujenkuvaaja on mieltynyt provosoimaan. Liekö pitkästymisen oire, pitäisi saada jotain kiinnostavaa sohaistua esiin? Nyt hän tarjoilee sopuisana pullostaan ja ennen pitkää kaivaa Holgerkin omansa esiin. Mikäpä siis siinä matkustella.

Lintujenkuvaaja vuokraa Ruhtinaalta mökin. Se on pieni, siisti ja hyvin hoidettu ja lämpö pysyy seinien sisällä. Puut kuuluvat vuokraan. Ruhtinas kaatoi ne talvella metsästä, veti moottorisahalla pätkiksi ja ajoi mökin viereen. Siitä Lintujenkuvaaja saa ne itse pilkkoa ja poltella pienessä kaminassa, joka lämmittää hyvin mökin. Mökki on rannassa ja kuuluupa siihen pieni ruuhikin, jolla saattaa verkkoja laskea, vaikkei Lintujenkuvaajaa kalastus kiinnosta – hän kuvaa lintuja.

Jäällä

Jää tuntuu heikosti keinuvan alla, kun pienen yhteysaluksen peräaallot saavuttavat rannan. Lintujenkuvaaja suuntaa ulapalle, pois laivaväylän railon vierestä. Aava jäälakeus levittäytyy hänen edessään. Hän kävelee verkkaisesti, ei ole kiire. Pehmeä hämärä laskeutuu maisemaan kunnes kuu nousee.

Kalat uivat äänettöminä parvina jään alla. Ne ovat lähes täydellisessä pimeydessä lumivaipan verhotessa jään. Ehkä ne nukkuvat tai lepäävät liikkumatta pohjavesissä. Nyt lumikerros on ohut ja päästää valon lävitseen, kun kuu nousee. Lumi kertaa valoa. Se tekee kuutamoisesta yöstä melkein päivän ja kalat jään alla säikkyvät ihmisen varjoa.

Kohta ei ole enää kuutamaa, vaan sakea sumu on käärintä sisäänsä taivaan ja jään, kaikki on kadonnut sen hamuavaan helmaan, tähdet, kuu. Vain ohuena nauhana kyyhöttävät rantakalliot jossakin kaukana, mihinkään näkymättä, kuin itseensä kyllästyneinä.

Kas miten vähän merkitsevät ne siteet ihmiselämään, joita hän on itselleen yrittänyt

luoda. Mitä kauemmaksi hän rannasta kulkee, sitä vähemmän ne painavat, ja lopulta hän heittää koko lastin hartioiltaan: miten väkisin tehtyjä, miten tyhjiä ne ovat sisältä.

Hän vetää syvään kosteaa ilmaa keuhkoihinsa niin että ne täyttyvät jokaista huokosta myöten. Hän hymyilee ja katselee ympärilleen, vaikkei näekään oikeastaan muuta kuin sumua ja lunta. Hän ei näe, mutta tuntuu kuin joku katselisi häntä - tällä kertaa lempeästi. Onko se Jumala vai hän itse, sillä ei ole väliä. Totta on, että tuntuu kuin joku katselisi, se riittää. Hän on oikeastaan hyvällä tuulella yksin keskellä pimeää meren jäätä, jo hieman eksyneenä, tietämättä mihin suuntaan olisi mentävä. Tietämättä, haluaako edes palata ja onko se palaamista vai vaan menemistä. Ehkei hän ole koskaan todella ollutkaan ihmisten luona. Ehkä kaikki ovat vain kuvitelleet olevansa toistensa luona.

Kohta sumu hälvenee. Kuu loimottaa kirkkaana kaartuvalla taivaankannella ja maan varjo osuu sen oikeaan reunaan. Se on vielä melko matalalla horisontin reunassa, pullukaisena kuin vanha appelsiini. Taivas on kuulas, jossain korkealla ilmakehässä lumikiteiden liikunta saa aikaan yöhön epätavallisen kuulauden. Etäisyyksiä.

Taivas on tummuus, jossa loistaa pieniä valolähteitä. Se on kuin katto. Siinä on Linnunrata, se mihin me kuulumme, sen etäisyydet ovat suunnattomia. Öiseltä maan pinnalta aukeaa loputon avaruus kaikkiin suuntiin, loputon, kuin sinne voisi yhtäkkiä pudota. Onko se kuin nähdä järven yli sen toiselle rannalle tai tuntea omat kätensä tai ymmärtää toista ihmistä?

Saappaat riipivät säleitä tuulen kovaksi painamasta lumen pinnasta.

Hän ei ole halunnut elää pitkiin aikoihin. Ei ole mitään syytä eikä hän ole oikein jaksanut enää uskoa elämään. Vaikka uskoa pitäisi, että elämä kantaa, mutta ei se kannaa. Hän on nähnyt sen eikä luota siihen enää, liekö koskaan luottanutkaan?

Täällä jäällä meri kietoo hänet syliinsä kylmänä, pimeänä ja autiona. Kylmyys on kuolemaa. Ei ole erillisyyttä, on vain yksinäisyys, todellisempi yksinäisyys kuin se, jota tuntee ihmisten kanssa. Todellisempi ja rauhallisempi. Kalat ovat ainoat elävät olennot hänen lisäkseen, hän tuntee niiden olemassaolon viileyden.

Kaiken täytyy joskus loppua.

Mielikuvat palaavat yhä uudestaan ja tuovat tullessaan tukahduttavan tunteen ilman loppumisesta, mutta hän antaa tunteen mennä. Hän pelkää, mutta on mielikuviin totuttuaan tullut välinpitämättömäksi itselleen. Tajunta on vellova elementti, jokin joka on tarttunut häneen kiinni kuin tauti. Se on taakka, jota mikään inhimillinen ei hallitse, ei ainakaan hänellä ole siihen ohjia. Hän on luovuttanut jo ajat sitten. Antaa sen pyöriä.

Outoa tosiaan, miten heikot ovat hänen siteensä ihmisiin. Missään muualla hän ei havaitse tätä seikkaa näin selkeästi. Nekin, joista hän oli luullut kovasti pitävänsä - mitä he oikeastaan hänelle merkitsivät – tai, mikä ehkä tärkeämpää, hän heille? Hän on yksin, täydellisessä yksinäisyydessä. Maailmassa ei ole ihmistä, joka häntä todella tarvitsi tai jota hän olisi tarvinnut. Se on ikävä totuus, jonka tajuaaminen tässä laajuudessa aiheuttaa hänen kehossaan pienen ylimääräisen vilunväristyksen.

Rehellisesti sanoen hän ei kokenut tietävänsä itsestään kovinkaan paljoa. Hänen tunteensa ovat vellova meri, jonka virrassa hän itse ajalehtii ja kaikki ajattelu tuntuu sulautuvan meren

keinuntaan tai jäävän avuttomaksi linnuksi liitelemään sen yllä voimatta mitenkään siihen vaikuttaa.

Miten toiset itsensä kokivat, sitä hän ei tiennyt eikä oikeastaan ollut koskaan tullut edes ajatelleksi, että toiset saattoivat jollakin tavalla kokea itsensä ja että tällä seikalla saattoi olla jotakin mielenkiintoa hänelle itselleen.

Aivan kuin uusi jää, hänkin on ohut, hauras, heikko hajoamaan. Hauras kuin lintu - ja haluaa usein vapautua itsestään, elää toisten elämää. Sitä se varmaankin on.

Kuin unessa.

Oikeastaan hän pelkää ihmisiä.

Täällä kaukana on helppo nähdä se, mutta kuva haihtuu, kun hän astuu rannalle. Käy kuten aina ennenkin. Aina samalla tavalla.

Ehkä hänen pitäisi elää yksin.

Miten kaukana tähdet ovat ja hän jäällä pimeydessä, koska tahansa vaipumassa jään läpi. Ehkä siksi hän pystyy katsomaan mielensä virtaa niin selvästi. Onko tämä se syli, jota hän on oikeastaan aina hakenut? Syli joka koska tahansa pettää. Haluaako hän kuolla niin? Kylmässä vedessä on hirvittävää. Toisaalta se menee

kuulemma kohtuullisen nopeasti ohi. Sitten tulee lämmin. Hänellä on kelluntatakki, joten ei kai hän varsinaisesti uppoa ja joudu tajuissaan ottamaan kylmää vettä keuhkoihin. Vaipuu hypotermiaan ja sitten tiedottomuuteen.

Ei liene tuskatonta kuolemaa olemassakaan. Ei tämä ehkä olekaan huonompi juttu.

Miksipä ei, miksipä ei. Sitten ei olisi paluuta. Ja kärsimys loppuisi.

Hevosmies kertoi, että hän vuosia sitten oli sukellellut työkseen. Kerran hän oli talvella sukeltanut jään alla lohikassien takia, ne olivat jotenkin vioittuneet. Hän oli pitkään yksin pohjalla ja laitteli kettinkejä. Kylmä tuntui jäytävänä kuivapuvun läpi. Jää ylhäällä hohti himmeää valoa, hän työskenteli otsalampun valossa ja huomasi väsyvänsä, istahti sitten vähäksi aikaa. Istahti siihen ja katseli jäätä, joka jatkui loputtomana pimeyden yllä. Tuumiskeli. Jos tuumiskelikaan. Unohtui siihen. Kerta kaikkiaan unohtui.

-Sellaista on hypotermia, hevosmies sanoi - sitä vaan unohtuu.

Ja Albert oli ollut Kaliforniassa työnjohtajana. Oli rakennettu Ameriikan pisintä siltaa, hienoja aikoja. Kerran hän ihmetteli, kuinka sukeltajat olivat olleet kovin kauan veden alla, oliko jokin vialla? Eivät vastanneet vetoköyteen. Lähetettiin sukeltaja katsomaan.

Olivat panneet tupakaksi siellä alhaalla.

Ruhtinaan kanssa jäällä

Jäätuura on kovin painava.

-Pidä siitä hyvin kiinni ettei se luiskahda pohjaan, Ruhtinas virkkaa.

Tyttö koettelee tuuran painopistettä ja hakee otetta, millä pitäisi sen tukevasti käsissään.

-Iske riittävästi eteen ja eteen sivuille myös koko ajan, Ruhtinas sanoo.

-Mistä tiedän, että jää riittää?

-Jos tuura menee läpi, sitten peruutat. Ja varo kärkeä, se on terävä. Älä väännä sitä myöskään, sen pitää pysyä terävänä.

Ruhtinas lähtee kulkemaan sivulle kohti jään reunaa ja tyttö jatkaa eteenpäin. Molemmat iskevät jäätä tasaisin välein ja Ruhtinas kuuntelee tarkkaavaisesti iskujen aiheuttamaa ääntä. He etenevät hitaasti. Jää on alkanut jo hiukan tummua. Kohta siihen ilmestyisi reikiä siellä täällä. Niin kauan kuin lunta ei sada päälle ovat asiat hyvin ja heikot kohdat näkyvät tarpeeksi kauas.

-Tästä Enok tuli kerran pimeässä hevosella ison heinäkuorman kanssa, kun Albert oli palaamassa

kotiin, vähän punssia ottaneena tietenkin, Ruhtinas muistelee.

-Eihän Albert ymmärtänyt, mikä valtava otus häntä pimeässä jäällä lähestyi ja pelästyi pahanpäiväisesti.

Enok oli sellainen, että hän valvoi yöt ja nukkui päivät. Illalla hän alkoi heräillä ja oli aamuyön aikoihin oikein vauhdissa. Kirkkoonkin hänen piti tulla jo yöllä valmiiksi ja nukkua sitten messun jälkeen päivä jonkun sukulaisen luona kirkonkylässä ennen kotiin lähtöä. Matkahan oli pitkä.

Enok kuljetti postin saariin, sen hän teki talvella yleensä kävellen tai hiihtäen ja yöllä tietenkin. Ei hänellä tainnut omaa hevosta ollakaan.

Juu, semmoinen Enok oli ja vanhaksi hän eli.

Mutta eihän Albert hänen tavoistaan mitään tiennyt, kun oli vasta tullut Ameriikasta ja ollut niin kauan poissa.

Kevättalvella jäät laulavat kumisevaa sivaltelevaa laulua. Kuin suuret valaat lepäisivät saaren ympärillä ja alkaisivat heräillä. Äänet kajahtelevat, kumisevat, liukuvat ulapan yli melkein vaikeroiden, ponnahtaen lahden poukamista takaisin, taas yli ulapan. Saaret

kuuntelevat jännityksen kasvua, puut seisovat
hiljaa, pakkanen kiristyy.
Kuin laukaus kajahtaa kova ääni, kun railo
repeää yli ulapan jään.

Rajalla

Oletko huomannut, että tämä saari on elävä olento?

Meri kohisee sen molemmin puolin ja tuuli taivuttaa sen puut aina samaan suuntaan. Keväällä ruoho nousee viheriöivänä ravinteikkaasta mullasta kuin yhteisestä sopimuksesta ja linnut rannoilla kajahtelevat ja rääkkyvät.

Illalla kalkakset¹ aloittavat haukunnan ympäri saaren: oaua oaua oaua! Kajahtava ääni sinkoilee saaren sydämen tahdissa kaikuen kuin lasissa. Saari on herännyt talviunesta, venyttelee luotojaan ja huuhtelee varpaitaan aalloissa, antaa aaltojen huoata vasten kallioitaan ja liottaa hiekkaansa. Saari on herännyt kiihkeään kesään, se nauraa, ehkä kasvavat juuret kutisevat, ehkä se aivastaa mäntyjen pöliseviä kukintoja, jotka kellastavat koko meren.

Oletko huomannut, miten saari suojelee omiaan, vaikka auringolle ja tuulelle ei mahdakaan mitään?

¹ Koirashaahka

Missä olet?

Jo vuosi on kulunut ja Suvi on käynyt ohuemmaksi. Hän saapuu silloin tällöin ja Holger tuntee hänen läsnäolonsa, mutta hänellä ei ole enää asiaa, hän vain on. Kaikessa rauhassa. Ikuisuuden rauhassa. Ei tapahtumia, ei huolia. Kaikki vain on.

Kuinka kaipaankaan sinua.

Olisipa joku, jonka kanssa puhella, minne sinä oikein menit? Näin että oli avonainen ovi, josta näkyi vain kirkasta valoa ja jota kohti sinä kuljit ja menit siitä sisään.

Täällä me vaelsimme aina yhdessä. Nyt askeleeni ovat kovin yksinäiset, siirtävät pikku kiviä tieltään, mutta kukaan ei näe niitä, kun sinä et enää liitele perässäni.

Kuinka kaipaankaan sinua.

Vaikka olet kaukana ja tiedän, ettet palaa luokseni.

Unessa seuraan Linnunrataa valtameren yli ja saavun Lintukotoon, sinun saarellesi lintujen ja kääpiöiden maahan, jossa taivas ja maa yhtyvät. Siellä tapaan sinut ja sinä valmistat minulle kupillisen kuumaa juomaa, josta nukahdan uudelleen, syvemmin.

Saarella

He sanovat häntä Ruhtinaaksi, koska oikeastaan tämä on hänen saarensa, hänen sukunsa saari. Hän on vanhin täällä ja ollut ensin ja nähnyt aikojen muuttuvan. Vaikka eihän aika mihinkään muutu, ihmiset muuttuvat ja heidän aikansa tietenkin. Nyt se on muuttunut nopeammaksi, hätäisemmäksi, väsyttävämmäksi.

Ruhtinas väsy. Melkein kaikkeen. Hänen ennen niin ylistetyt voimansa hiipuvat päivä päivältä, vuosi vuodelta. Taas on kevätpäivän tasaus. Linnut palaavat. Kun lehdet pyrkivät hiirenkorville, alkaa iänikuinen kevätmelankolia, ei sentään enää samanlaisena kuin nuorempana – nyt tasaisemmin alakuloisuuteen vaipuvana. Mikään ei oikein tahdo kiinnostaa. Iän tuomalla viisaudella Ruhtinas pysyttelee pienessä liikkeessä koko päivän tietäen, että ahdistus häviää vähä vähältä joka päivä. Keho on kivulias ja särkevä ja valittaa, mutta liikkeessä on pysyttävä. Onneksi hänellä on tyttärentytär, Jenni, elämää talossa. Syy jonka vuoksi raahautua taas tämän rotkon läpi. Syy jonka

vuoksi kääntää hauskat jutut esille, kaikki vanhat sattumukset.

Jennin äiti kuoli syöpään. Sekin näitä uuden ajan vitsauksia, kaikki tuntuvat saavan sen, liekö Tsernobyylin vaikutuksia vai ruuan lisäaineiden vai uusien kaikkialla risteilevien magneettikenttien. Kalatkin ovat saaneet annoksensa. Mutta kalaa me syömme niin kauan kuin täällä elämme, niin kauan kuin merikin elää. Sen kanssa yhdessä vaivumme, jos se on sen kohtalo. Se on kaikki Jumalan kädessä, vaikka ihminenhän se tässä on syypää. Mutta Jumalan luomus ihminenkin on, kaikki, koko maailma.

Tätä lahtea, peltoa, metsän reunaa hän on katsonut lapsuudesta lähtien. Tätä venevajaa rakentanut ja korjailut. Ensin isänsä kanssa, nyt vävynsä ja tyttärentyttärensä kanssa.

Vanha tie on alkanut kasvaa umpeen jo kauan sitten. Kulkevat hahmot ja askeleet ovat hiipuneet uniin. Kaikki ovat muuttaneet pois tai kuolleet, karja on poissa, suku on poissa, vain koiria ja kissoja jäljellä. Ja vanha hevonen, eläkeläinen, ennen niin uljas, että kipeää teki sitä katsella. Supikoiria ja peuroja enää. Koko vanha elämä on kadonnut – se johon Ruhtinas on kasvanut. Johon isä hänet opetti, äiti opetti ja

isoisä. Nyt hän on itsekin isoisä ja kohta varmaankin myös poissa. Mutta vielä ei ole aika.

Tänään Ruhtinas on väsynyt, ehkä huomenna on parempi päivä. Hän reagoi säätilaan kuin ilmapuntari, kuin metsän väki. Tänään voimat valuvat kuin lumi tihkusateessa maahan, ojiin. Jää vain paljas ruskean kalvakka maa, siinä hän on, tyhjiin puristettu, voimaton. Mutta ei vielä avuton. Vielä ei hän asetu viimeiselle levolle siihen samaan sänkyyn kammarissa, jossa syntyi eräänä tuulisena talviyönä kauan sitten ja hänen isänsä joutui lähtemään pimeälle merelle kättilöä hakemaan. Nyt hän vähenee tasaisen varmasti, mutta nukkuu ja herää aamulla uuteen päivään. Toistaiseksi – niin kauan kuin Jenni häntä vielä tarvitsee.

Kun meri on tyyni ja avara ja horisontti halkaisee maailman kahteen osaan, mereen ja avaruuteen, kuin suuren pallon - kun ei ole mitään erityistä tehtävää, vain odottelua - silloin hänen ajatuksensa palaavat aina uudestaan kysymään sitä vanhaa: kuka hän oikeastaan on, ihminen maailman keskellä? Ja aina sama vastaus: köyhä kalastaja ja tuulet pyyhkivät hänen talonsa yli, meren saartaessa sen kaikilta suunnilta. Voiko mitenkään muutoin oikeastaan

ollakaan? Hänellä ei ole mitään ja hänellä on kaikki.

Valkea koira herää, minäkin herään. Lumi sataa maahan, unohduksen lumi.

Rannalla

- Maan alla asuu toinen kansa, joka on erilainen kuin me, tyttö aloittaa vakavana. - Heidän neitonsa ovat hohtavan kauniita ja suloisia, heidän karjansa suurta ja komeaa. Heidän ruhtinaansa ovat pitkiä ja ratsastavat hiukset liehuen varmajalkaisilla hevosilla. Heillä kaikilla on pitkät hiukset ja jos onnistuu saamaan niistä kiinni, he eivät voi taistella.

- Miksi pitäisi ottaa kiinni?, Holger kysyy.

- Silloin he ovat valmiit antamaan kaiken, mitä heillä on, päästäkseen vapaaksi. Voit saada heidän rikkautensa ja kauneutensa, hölmö!

- Miksi ihmeessä?

Tyttö tuijottaa pitkään ja huokaisee sitten:

- Olen oikeastaan itsekin ihmetellyt sitä aina.

Tarina on vain sellainen.

Holger räjähtää nauramaan. Hän hytkyy hervottomana kivellään ja valkoiset hampaat välkkyvät kuin ketun leuoissa.

- Vai niin, vai niin, tyttö mutisee hämmentyneenä häntä katsellen, mutta purskahtaa sitten itsekin nauramaan.

Aurinko lämmittää heitä suloisesti viime säteillään ennen kuin painuu luotojen taakse.

Seuraavana aamuna Holger on kovin aikaisin rannalla lasihelmiä huuhtomassa. Tyttö kulkee iso kori selässään keräämässä Ruhtinaalle haahkan untuvia jo hylätyistä pesistä. Niitä on Pohjoiskallioilla siellä sun täällä. Puolivälissä hän pysähtyy lepäämään Holgerin rannalle ja istahtaa kauemmas häntä katsellen. Rantahiekassa pyöreät pienet lasinpalaset eivät heti näy, mutta tarkkaan katsomalla niitä havaitsee kerääntyneen paikka paikoin vedenrajassa. Ne tulevat vastakkaisella rannalla olevasta ikivanhasta kaatopaikasta, pyörivät ulapalta tulevien aaltojen mukana pitkin pohjaa ja hioutuvat vuosien saatossa.

- Tule vain lähemmäs, et sinä häiritse, Holger virkkaa katsomatta tyttöön.

Tyttö nostaa korin selkäänsä ja raahautuu hänen viereensä.

Hän kurkistaa Holgerin selän yli.

- Sinä olet löytänyt hienoja. Voi miten tuo sininen sädehtii!, hän huudahtaa.

- Meinasin pudota jyrkänteellä, jonne olet menossa, reunat ovat liukkaat.

- Minä olen aina varovainen.

- Tajusin silloin, että eihän tässä maailmassa ole mitään ymmärtämistä. Kaikki vain on. Maailma

vain on - ei siinä ole mitään ymmärtämistä. Ymmärtämisen tarve tulee ihmisen omasta mielestä. Eikä sillä ole mitään loppua, koskaan ei voi ymmärtää tarpeeksi.

Et arvaa kuinka helpottunut olen, ehkä tuo sininen säihkyy sinulle niin kauniina juuri sen tähden!

Tyttö katsoo häntä pitkään ja hymyilee sitten.

- Sinä ajattelet aina kamalasti.

- Minähän sanoin, että ymmärsin nyt, Holger kääntyy.

- Oletpa sinä kaunis tänään, hän sanoo hieman ihmetellen katseltuaan tyttöä.

- Nuoret tytöt ovat kauniita.

- Mistä tuon olet oppinut?

- Ruhtinas sanoi.

- Ruhtinas on oikeassa, onpa tosiaan!, Holger purskahtaa nauramaan.

- Minä saan kaikki nauramaan.

- Ei se ole vaarallista, se on vain hyvä, oikein hyvä ja terveellistä! Mikäpä sen parempaa!

Holger tarttuu tyttöä harteista ja tanssittaa häntä pitkin rantaa, niin iloinen hän on. Tyttö alkaa kikattaa eikä voi lopettaa. He ovat kaatua ennen kuin Holger lopettaa. Hän kumartaa syvään tytölle ja tyttö kumartaa juhlallisesti takaisin. Sitten hän kokoaa korin selkäänsä ja lähtee jatkamaan puuhaansa.

Holger kumartuu takaisin lasipallojensa ääreen.

Sinä ajattelet aina kamalasti, oli tyttö sanonut. Ei hän mielestään ajatellut ollenkaan tarpeeksi. Ajatukset laukkaavat pikemminkin villeinä kaikkiin suuntiin kuin karja kevätaitumella, vailla mitään järjestystä. Sitä ei voi sanoa ajatteluksi.

En halua unohtaa enkä päästä eroon muistostasi. Haluan, että muistosi on läsnä elämässäni ikuisesti. Olkoon kaikki niin kuin on ollakseen, niin kuin tullakseen. Elämä suojelee meitä. Lapsiaan. Kaikki on. Vain on. Kerta kaikkiaan. Sinua en halua hylätä koskaan, niin kuin et sinäkään minua hylännyt. En näkyvässä enkä näkymättömässä maailmassa. Me vaellamme ja maailmat ovat yhtä, vaikka en sitä oikein ymmärtäisikään. Vaistoan, että niin on. Tiedän vaikka en tiedä. Sieluni tuntee totuuden, vaikka en sitä tunnista.

- Mistä sinä haaveilet?, tyttö kysyy.
- Tekeväni elokuvan, ihan pienen elokuvan, Holger vastaa hetken mietittyään, - Siinä olisi vain veden henkiä, niitä jotka näkyvät peilityynellä, kun kääntää päänsä kallelleen

rantaviivan suuntaan. Se kuvattaisiin veneestä, vene lähtisi rannasta, kävisi kaikki kalliot ja kaislikot ja saaret läpi. Veden henget näkyisivät tarkkoina, hienopiirteisinä, loputtomasti syvenevinä. Vene etenisi ulapalle ja kangastuksissa näkyisivät ulapan henget. Oi se olisi jotain, ja sinne vene jatkaisi kohti horisontin utua missä vesi ja taivas kohtaavat, ulos ja kauas vapauteen. Ja jatkaisi matkaa ikuisesti. Mutta tervehtisi ensin kaikki rannan henget.

Soittelisin siihen hienon musiikin.

Hän katsahtaa tyttöä ja hymyilee.

- Sellaista minä haaveilen. Olisi hienoa päästä tekemään se.

- Menisitkö sinä itse kauas ja vapauteen ja miten kamera saadaan sieltä pois, että elokuva voidaan tehdä?, kysyy tyttö totisena.

- En toki, minähän olen jo vapaa. Ei minun tarvitse minnekään lähteä. Haluaisin vain tehdä sen elokuvan.

- Muistatko, mikä minun nimeni on?, tyttö kysyy kohta.

- Jenni, sinä olet Jenni. Vaikka enpä ole tainnut kuulla kenenkään sitä nimeä käyttävän.

- Koska olen ainoa tyttö täällä, niinpä olen vaan Tyttö, tyttö jatkaa happamasti.

- Haluatko, että kutsun sinua Jenniksi?, Holger kohottaa kulmiaan.

- Se on oikeastaan nimeni. Ei kai se syntikään olisi?

Sitä paitsi. Enhän minäkään voi ikuisesti olla tyttö.

- Totta, niinpä tosiaan. Mutta kai nyt sentään vielä hetken olet?, Holger katselee häntä ystävällisesti.

- Sinun mieliksesi voin olla vielä jonkin aikaa, mutta odotahan vaan, kyllä sen pitää joskus loppua, tyttö sanoo tärkeänä, - ja minusta tulee aikuinen.

- Minä kosin sinua sitten.

- En minä huoli sinua. Sinä olet paras kaverini, kuka sitten olisi kaverini?

- Miksen voisi olla kaverisi samaan hintaan?

- Ei sellaista ole. Ruhtinas sanoo, että puoliset ovat aina sotajalalla. Tai sitten lemmiskelevät. Eivät ne ole mitään kavereita toisilleen. Sitä paitsi olet aivan liian vanha minulle. Ja sitä paitsi äitini sulhanen, että oikeastaanhan sinä olet minun isäpuoleni.

- Jenni, Jenni, Holger maistelee nimeä, - Se sointuu kauniisti. Jospa rupeankin kutsumaan sinua Jenniksi. Ja jos me joskus riitaannumme, niin sittenhän voin kosia sinua? Vaikka olenkin

tosiaan vanhanpuoleinen sinulle. Ja vieläpä isäpuoli.

- No ei se nyt kuule passaa, tyttö hymyilee. – Sinä taidatkin kiusata minua?

- Ehkä vähän, suo anteeksi, minä taidan lörpötellä liikaa, aikani kuluksi vain.

Ehkei pitäisi kiusata tyttöä ihan tähän tapaan, hän miettii.

Holger lepäilee varvuissa ja katselee. Hän katselee ja tuntee yhtä aikaa. Hän on alkanut nähdä eri tavalla kuin ennen, syvemmin. Kuin näkisi kaiken sisälle, olentojen hahmon. Ja ohut kehä on kaikkien ympärillä. Hän tietää, että monet eläimet näkevät samalla tavalla kuin hän. Siksi ne käyttäytyvät niin eri tavalla, siksi niitä on vaikea harhauttaa. Ne näkevät hahmon.

Holger haluaa elää todellisessa eikä mielikuvitusmaailmassa. Sekä itsensä että muiden suhteen. Hän haluaa oppia oikeasti. Oppia ymmärtämään.

Täytyy ajatella, ajatella. Aivot eivät ole ihmisellä turhan takia.

Tulilla

Valohuntu syleilee tienvarren syysruskaiset puut ohueksi nauhaksi pimeyden keskellä. Kylätie hohtaa laaksossa kuin kiemurteleva kiiltomato. Heillä on pieni nuotio ylhäällä kallionkolossa. Siinä on hyvin tilaa istuskella pienellä tasanteella ja he ovat raahanneet kelojakin istuimiksi. Lauantai illat siinä vierähtävät rattoisasti yhdessä rupertellen.

- Sehän on nykyään ajan henki, että kaikilla pitää olla niin helvetin rankkaa, Lintujenkuvaaja puuskahtaa . – Näitä tulee näitä juttuja tuutin täydeltä, joka julkkiksella on joku ongelma ja niin hiton rankkaa. Lapsuus ja nuoruus on menneet perseelleen, isä ja äiti ryypänneet, isä hakannut ja äiti huorannut ja tämä joutunut huolehtimaan pikkuveljestään, joka taas on sortunut huumeisiin ja pikkurikollinen ja itse sitten kanssa vetänyt ja alkoholismiinkin vajonnut, niin helvetin rankkaa ollut. Ja nyt se on huomannut, että se onkin transvestiitti ja sehän on tosi rankkaa, kun nyt sattuu olemaan vielä vaimo ja lapset, että elä siinä nyt sitten. Ja sitten kamera seuraa, miten vaimo ja lapset suhtautuu isukkiin

ja siinä sanotaan tosi rankkoja asioita, mutta kyllä ne kuitenkin siitä tykkää. Tiedä mitä se sitten seuraavana vuonna keksii, kun tämäkin meni läpi. Ja tämä mikä nyt on oikein pop, että joka julkkisjätkällä pitää olla vielä syöpä. Ja jos ei muuten ole jo julkkis, niin sillä pääsee, kun kamera seuraa viimeiset ajat oikein lähikuvauksena. Siellä kamera käy vielä kuolinvuoteella. – Nyt on kuulkaa kyllä tosi rankkaa! Ja katsoja siellä vain miettii, että huh, huh, ei meillä nyt sentään ihan noin huonosti ole asiat.

Ennenhän ne kaatui rintamalla ja sitten nämä työn sankarit saappaat jalassa ja kuokka kädessä ja aina raatamassa ja tosi rankkaa elämää. No nyt kun ei ole oikein töitä, minkä ääreen kaatua, niin ovat keksineet nämä muut vitsaukset, jotka ihmispoloa ravistelee ja siellä käydään sitten tätä kamppailua. Nehän on näitä oman elämänsä sankareita juupa hyvinkin, sankareita no mikäpäs siinä. Mutta tosi rankkaa pitää olla. Ja mielellään joku sukupuolenvaihdosleikkaus vielä takana, niin sitten pääsee esille. Sillä sehän se on se juttu, että esille pitää päästä. Mieluiten televisioon, aivan sama missä merkeissä, kunhan pääsee nousemaan siitä massasta jotenkin

pinnalle hengittämään. Niinhän ne luulee. Että siellä sitä happea on.

Joo semmoseksi se on mennyt maailma.

- Ikävä kyllä taitaa olla asiat juuri näin.

- Kysyit joskus, miksi minä juon, Lintujenkuvaaja virkkoo myöhemmin monen lasillisen jälkeen ja huojuu nousten juhlallisesti seisaalleen. - Koska minulla on takaa-ajaja! Oma varjoni se ajaa. Hulluus, menneisyyden kavahduttama hulluus. Ja koska kaipaen aina jonnekin, jota ei ole, jonnekin jonne en voi päästä.

Siksi, siksi minä juon, ystävä. Tämä juoma taltuttaa vainoojani hetkeksi. Ja lepyttää intohimoni, joissa ei ole mitään järkeä.

Siksi, siksi.

Ottakaamme malja sille.

Elän unelmissa ja painajaisissa ja tiedän etteivät ne ole totta. Mutta haluan levätä välillä. Ja siksi, siksi.

- Rauha olkoon sinulle, ystävä.

Ja Lintujenkuvaaja kyyristyy väsyneenä nuotion ääreen.

- Ja koska en tiedä, mitä elämälläni teen ja miksi se on minulle annettu. Että unohtaisin kysyä, siksi. Siinä lyhykäisyydessään koko totuus.

Lintujenkuvaaja siemaisee pullosta pitkän kulauksen ja kuivaa parralle pudonneet pisarat kämmensyrjällään. Nuolaisee sitä.

- Tarkkaa hommaa tämäkin, hän hymyilee leveästi.

Holger on vaiti ja ottaa kitaran. Hän näppäilee sointuja, jotka ovat viime aikoina tulleet, näppäilee niitä taas eri tavoin, kaikin tavoin, aina eri tavoin. Yksi kieli liukahtaa kauniisti kuin viilto seuraavaan ääneen. Siinä on jotakin turruttavaa. Kuin lumi, joka putoaa alas puroon sulaen, jokainen hiutale yhtä hentona. Kuin perhonen, joka istahtaa levähtämään ongensiiimalle.

- Sinä se soitat kauniisti.

- Minulla ei ole muuta kuin kauneus, joka vie minut elämän läpi.

- Niinkö se on?

- Ikävä kyllä.

- No ei se ole hassumpi ratsu. Parempi kuin tämä minun.

- Ei, ei tosiaankaan, kyllä sillä kelpaa jolkotella. Enpä tosiaan vaihtaisi ratsua kanssasi, ystävä hyvä.

- Milloin soitto on hyvää, sellaista kuin todella haluat sen olevan?, Lintujenkuvaaja kysäisee hetken päästä kulmat kurtussa.

- Jaa, Holger kohottaa kulmakarvojaan, - Täytyypä oikein ajatella.

Hän kohentaa tulta ja on pitkään vaiti.

- Se on parhaimmillaan silloin, kun se johdattaa todelliseen maailmaan, joka on tämän kaiken takana. Silloin itse tunnen kuuluvani niiden isien ja äitien virtaan, jotka ovat musiikin luoneet. Silloin se on parhaimmillaan, kun se ei enää ole vain minun - vaan yhteinen.

- No johan nyt.

Ja hän ottaa ja soittaa koko yön ja Lintujenkuvaaja nuokkuu pullonsa kanssa, kunnes aamu hitaasti valkenee.

He heräävät siihen, että tyttö tuijottaa heitä.

- Ulrika yritti tappaa itsensä unilääkkeillä.

Molemmat kääntävät unisina kylkeään.

- Sanoin, että Ulrika on yrittänyt tappaa itsensä!

- Kuultiin kyllä, mitä siitä sitten?

- Miten niin "mitä siitä sitten"? Teidän pitäisi tehdä jotain.

- Pitäisikö, ei kai ...

Voihan perkele ... pitäisikö meidän tosiaan ...
mitä mieltä olet?

- Minä en todellakaan ... jaksa, Lintujenkuvaaja
mutisee.

- Me emme nyt jaksa, ikävä kyllä, Holger
kiteyttää heidän kantansa. - Mitä sinä haluaisit
meidän tekevän?

- En tiedä, tyttö epäröi, - Ajattelin, että te
tietäisitte.

- Tule sitten tänne nukkumaan.

- Tyttäreni, Lintujen kuvaaja mutisee, - Et ole
tainnut havaita, että Ulrika on
draamakuningatar. Ei tämä tähän jää, eikä ole
ensimmäinen kerta. Älä välitä, et sinä voi tehdä
mitään.

- Ulrika on hyvä ihminen, Tyttö kuiskaa.

- Noh. Kyllä sillä on ikäviä piirteitä ihan
tarpeeksi.

- No ei nyt mikään Vapahtaja tarvi olla!

Tyttö empii hetken ja käpertyy sitten Holgerin
kainaloon. Hän on loppuun väsynyt ja nukahtaa
heti.

Holger silittää hänen hiuksiaan. Hän rakastaa
tyttöä kuin omaa tytärtä.

Nyt kun hän on kainalossani, minä olen aivan
täysi - hänen emonsa, vaikka en olekaan hänen
isänsä. Ja hän luottaa minuun. Se on

suunnattoman arvokasta minulle. Sitä en aio pettää. Minä tuen ja kunnioitan häntä aina, hänen tahtoaan, hänen elämänsä.

Unessa Holger on pimeällä merellä, jossain kaukana ulkoluodoilla. Hän kapuaa isolle sileälle kivelle, jolle hylkeet tapaavat tulla lepäämään. Hän odottaa ihan hiljaa.

Pienen hylkeen pää ilmestyy kohta kiven vierelle ja katsoo häntä. Holger hymyilee. Hylje kierähtää kivelle, kääntyy uudelleen tuijottamaan häntä, hätääntyy vähän ja aikoo kääntyä takaisin mereen.

Holger hymyilee ja kääntää katseensa pois hylkeestä, ettei se pelästyisi. Hän on rauhallinen ja levittää rauhaa ympärilleen. Pian hylje kellahtaa makuulle sileälle kivelle, sen turkki on hohtava ja kiiltävä. Se on pieni ja paksu nuori hylje, melkein lapsi.

Holger on iloinen ja onnellinen, hylje lepää hänen jalkojensa juuressa, se ei pelkää häntä. Hän seisoo liikkumatta ja vartioi sen unta. Vihdoinkin hän on päässyt ulos.

Missä maailmassa minä oikein elän? Mitä ovat realiteetit? Jos minä sopeudun realiteetteihin, mihin minä oikein sopeudun?

Muinoin ihmiset osasivat laulaa kaikilla äänillä, kaikki osasivat. He matkivat eläinten, tuulen ääniä, aaltojen ja puiden. Kaikki möreät, kirkkaat, suhinat, kaikki olivat tuttuja ja hyväilivät värähdyksellään kehon eri osia. Millainen on hylkeen ääni? Haukkuvatko ne kuin koirat?

Tulilla

He kyyhöttävät loimuavan nuotion ääressä ja palelevat. Tuli luo repaleiset varjot pimeyteen, vielä pimeämmät. Kasvoja kuumottaa ja polvet melkein sulavat, mutta selkä on kylmä ja varpaat kohmeessa. Kukin työntää väliin kumisaappaansa niin lähelle tulta, että pohjat melkein kärähtävät - jotta saisi varpaansa edes hetkeksi lämpimiksi. Mereltä käyvä viima on raaka. Tuli on pieni kovera kuppi, jossa on ihana roikkua, mutta vaikea pysytellä sopivassa kohdin. Holger on saanut jättää kitaran sisälle. Tyttö tarjoilee termospullosta kuumaa kaakaota. Lintujenkuvaajan mielestä kaakao sopii erinomaisesti kossun kanssa. Erinomaisesti.

Toisessa saarella näkyvät kirkonkylän valot pimeän harson keskellä ystävällisesti tuikkien.
- Kirkossakin näkyy palavan lamput, Holger virkkaa.

Lintujenkuvaaja kohentaa tulta. - Eikö se palanut joskus tuo kirkko?, hän muistelee.
- Monta sataa vuotta sitten juu. Kaikki saarelaisten paperit kuulemma paloivat siinä

mukana. Se oli puukirkko, joten se paloi kai aika rytinällä eikä sieltä ehditty mitään pelastaa.

- Jaa, niin kauan sitten, että oikein monta sataa vuotta, Lintujenkuvaaja mutisee.

- No ei nyt kovin montaa toki, Holger korjaa. – Mutta nyt on saarelaisten paperit tuhoutuneet taas, kun ne hävitti sen kirjaston. Siellä oli Nordenskjöldin koillisväylän päiväkirjat jopa 1800-luvun lopulla painettuna ja muita hienouksia. Täällä oli paljon merimiehiä ennen ja ne lahjoitti kirjastolle, tykkäsivät tutkimusmatkoista, niitä oli tosi paljon. Ja kesäasukkaat tietenkkin, siellähän niitä maistereita riitti. Ja saarelaiset lahjoitti parhaita kirjojaan, kun arvelivat, että niistä oli enemmän hyötyä kirjastossa kaikkien ilona. Olihan niistä ja ihmiset lukivat. Vaan byrokraatit heittivät kaikki roskiin ja uutta standardia tilalle.

- Ulrika murehti sitä Ruhtinaalle, kun se näki mitä oli tapahtumassa, se koitti kovasti panna vastaan. Ruhtinas sanoi sille, että turhaan sinä siihen puutut, anna mennä vaan, ne ajaa tahtonsa läpi kuitenkin. Itsesi vaan väsyvät. Ne on saarelaisten paperit ennenkin menneet. Me olemme vastuussa vain siitä, mikä on meidän vallassamme, vain meidän aikamme - niin Ruhtinas sille sanoi.

Lintujenkuvaaja rypisti kulmiaan.

- Aika hyvin sanottu.

- Se jäi pois sitten, Ulrika. Se katkeroitui kyllä siitä, kun vuosien työ heitettiin yli laidan noin vain. Näinhän se taitaa käydä aika monelle nykymaailmassa.

- Aika rankkaa toimintaa. Ei mitään respektiä.

- Joo. Tämmöstähän tää on nykyään. Ei mitään respektiä juu.

-Minä murehdin kerran sille näitä kesämökkejä, kun kaikki rannat pitää niillä pilata ja laitureilla ja rappusilla ja terasseilla. Ruhtinas sanoi vaan, että turhaan sinä niistä huolehdit. Luonto kyllä korjaa ihmisen rakennelmat. Tuhannen vuoden päästä ei ole jäljellä kuin sammalta ja katajikkoja.

-Tuohan on aika lohdullista.

-Luonto kyllä korjaa tämän sivilisaation aiheuttaman tuhon, hajottaa sen molekyyleiksi ja atomeiksi ja kokoaa taas uusiksi yhdisteiksi itseään varten.

- Miten sinä olet tänne saareen tullut, et ole kai täältä syntyjään?, Lintujenkuvaaja kysyy sitten Holgerilta, joka on ruvennut tuijottamaan tulta.

- Jaa. Minä tulin tytön äidin perässä ja jäin siitä. Tyttö oli silloin kolmivuotias.
- Millä sinä sitten elit täällä?
- No. Tein kaikenlaista hanttihommaa näille saarelaisille. Kaikilla saarilla. Minä osaan näes vähän rakentaa, vaikka ei uskoisi. Aloitin kunnostamalla meille sen Ruhtinaan piharakennuksen, jossa asun vieläkin. Ja kaikenlaista muuta olen opetellut tekemään – täällä pitää osata kaikenlaista, kun ei ole ammattimiehiä lähistöllä. No sähköihin en ole uskaltanut koskea. Mutta savupiippujen rassauksesta lähtien. Ruhtinaan kaverina olin kalastamassa, silloin se kalasti aika paljon. Juu. Rahaahan täällä ei paljoa tarvitse, että aika vähällä selviää.
- Soittelitko myös?
- Kyllä se osasto jäi mantereelle. Eipä täällä juuri semmosia keikkoja ole tarjolla.
- Sääli. Menee hyvä muusikko hukkaan.
- Ei se millään tavalla hukkaan mene. Soitanhan minä. Teille. Ja itselleni. Se on ihan riittävää, ihan hyvä.
- Totta. Ihan hyvähän se on juu.

Saaressa

Viimeiset joutsenet lähtevät isona aurana.
Lumiharso satoi eilen saarien harteille. Valkeina
ne lentävät, matalalla merta seuraten saarien
välissä, huiluäänet kauas kuuluen. Pieni
poikasten parvi seuraa perässä.

Korkealla on varmaan jo liian kylmä lentää.
Onnea säiden suhteen ja suojelusta pitkälle
matkalle!

Niin epävarmalta tuntuu tämä yritys aina, mutta
linnut ovat tohkeissaan ja määrätietoisia.
Vanhemmat niistä tehneet tämän matkan jo
monta kertaa. Joku uupuu matkalla, toivottavasti
poikaset jaksavat.

Huolestuneina me niiden perään katselemme
joka syksy.

Niin kauniita ne ovat, valkeat linnut.

Ennen ihmiset olivat suurempia – niin kuin nuo
linnut. Heillä oli aikaa kasvaa suuremmiksi, aikaa
tunnustella omaa olemassaoloaan, aikaa olla
kasvokkain luonnon, todellisuuden, kanssa.
Pyhyys asui heidän keskellään ja runous kohotti
heidän elämänsä ylemmäs, kohti sateenkaarien
suuruutta.

Ne ajat, jolloin runoilijat ylistivät ihmisen suuruutta ovat olleet ja menneet. Ei ole enää sateenkaarien suuruutta. Nyt on vain pieniä, heikkoja ihmisiä ja suuria, voimakkaita järjestelmiä.

Ovat kadonneet valkoiset sielun linnut, sydämen satakielet. Koko se maailma, joka tekee ihmisen suureksi.

Rajalla

Holger näkee valveunen, jossa varjot alkavat tehdä kuvia.

Polku johtaa korkeiden havupuiden siimekseen, puut käyvät yhä korkeammiksi, latvat vilisevät ohi korkeina varjoina tummaa taivasta vasten, polku johtaa syvälle vanhojen puiden siimekseen, jossa on valoisampi aukko, pyöreä aukko. Hän jatkaa matkaa unen maahan, menee aukosta sisälle, siellä on pimeää, valtava holvi avautuu vähitellen alhaalla. Maanalaisen asema. Pimeää, sitten hämärää. Alkaa erottaa ihmisiä, jotka liikkuvat edes takaisin asemalle pysähtyneen junan vieressä. Paniikki, kaikki yrittävät ehtiä kyytiin, etsivät vielä ehkä läheisiään joukosta. Valtava paniikki ja tuskainen kiire ehtiä. Jotakin on tapahtunut ylhäällä.

Sitten kuva häipyä ja tulevat toiset kuvat, nekin pimeät ja hämärät, savua, savunleiskoja kauempana. Hän erottaa miesten vakavia ryvettyneitä kasvoja, he ajavat maastoautossa tasangolla, metallia, panssarivaunun, hahmoja istuu panssarivaunun päällä, kaikkialla on savua ja hävitystä. Aseiden piiput.

Hän havahtuu tässä ja toivoo, ettei tämä ollut jotain, joka todella tulisi tapahtumaan. Sota. Ja jos tulisi, ei hän halunnut tietää siitä etukäteen. Miksi oikeastaan.

Haluanko tietää? Onko jokin syy, miksi olisi hyvä tietää? Eivätkö ongelmat ole kuitenkin ratkaistava tässä elämässä, kun ne tulevat? Ikävä oli havaita, että hänen ennnekuvansa olivat toteutuneet jo niin monta kertaa, sitten kun hän ei niitä enää muistanutkaan. Suvin lähdönkin hän tiesi jo vuosia etukäteen. Pitäisikö hänen kuunnella itseään paremmin? Mitä hän sillä tiedolla tekisi? Jos kuitenkin oli käyvä kuten käy, olisiko valmistautumisesta mitään hyötyä?

Maailma on valoa ja voimaa, hämärä ja pimeys seitteineen on mielen sisässä. On valittava tie ja kuljettava eteenpäin, eteenpäin, aina eteenpäin, aina valittava uudelleen, kun polku haarautuu. Varjoisaa taakkaa kantaen.
Sitäkö se on, kohtalo?

Tulilla

Lintujenkuvaaja on varma, että maailma tulee tuhoutumaan piakkoin, koska Raamatussa hänen mukaansa lukee niin. On kirjoitettu, mutta tarkkaa vuosilukua ei anneta. Eikä tämä tieto näytä häntä juuri haittaavan. Ainakaan ei hän tee mitään katastrofin estämiseksi.

Aika laiskaa ajattelua, ettei asioille kuitenkaan mitään voi, koska niin on lopulta käyvä. Mitään ei siis tarvitse tehdä. Jatkaa entiseen malliin, yrittää elää oma elämänsä kuten parhaaksi näkee. Mutta siihen ei siis kuulu mitenkään luomakunnan tai yhteiskunnan tai ihmiskunnan kohtaloon puuttuminen. On kuulemma jo liian myöhäistä, mitään ei ole enää tehtävissä. Pahuus on jo saanut ylivallan. Ihmiskunnalla oli mahdollisuus, mutta ”me tarvelimme sen”. Hän sanoo ”me”, mutta minä en ollut silloin paikalla eikä hänkään, Holger mieltii, Miksi siis sanoa ”me”? Pitääkö meidän maksaa siitä, mitä muut ovat tehneet, eivätkä edes he? Onko se oikeudenmukaista? Maailmassa ei ole oikeudenmukaisuutta, hän sanoo.

Lintujenkuvaajan maailmassa sukupolvet maksavat edellisten syntejä. Kolmanteen ja neljänteen polveen. Kirjaimellisesti, kuten

Raamatussa kirjoitettu on. Ei mitään tulkintoja siitä, miten, siis millä tavalla perintö siirtyy sukupolvelta toiselle. Miten sota vaikuttaa kolmanteen ja neljänteen polveen perheiden pimeiden mekanismien kautta. Niin kauan, kuin niitä ei tiedosteta eikä pyritä muuttamaan. Niin kauan kuin valo ei osu pimeään, niin kauan kuin se kulkee näkymättömänä tajunnassa. Niin kauan kuin myötätunto ei sitä kosketa, kosketa ihmistä joka tätä pimeää lastia kantaa. Että hän ymmärtäisi itseään, tuntisi myötätuntoa aluksi itseään kohtaan, sitten vähitellen myös muita eläviä olentoja kohtaan. Esimerkiksi.

Ei. Lintujenkuvaajan Jumala on koston Jumala, ei mikään kaikkia suojeleva isä. Tai äiti.

Ei mikään ämmien ja lasten Jumala.

Vaikka hänen Raamatussaan kyllä kirjoitetaan, että vain lapsenmieliset pääsevät Hänen tykönsä.

No, aivan sama. Me tulemme kyllä näkemään, miten asiat ovat todellisuudessa, turha näistä on hänen kanssaan kiistellä.

Minun on viisainta olla hiljaa eikä sohia tätä aihetta, vaikka moni kohta ärsyttää. Mitäpä se minua haittaa, se on hänen uskonsa, ei minun. Hänen päässään on outo sekoitus magiaa ja luonnontieteitä. Liikaa päässä, sanoisi hevosmies.

Lyhdyt palavat yössä. Lämpimät kehät säteilevät niiden ympärillä vaappuen. Tuulee, aaltojen kohina on voimakas metsän takana.

Pelkään, että tulee sota. Ehkä jo ensi vuonna, kuten Lintujenkuvaaja arvelee.

Siitä varoittaa enne-uneni, siitä varoittaa tunne ihmisen maailman tilasta: sama kaiku askelten, kohta ne taas marssivat tahdissa ainoan oikean totuuden puolesta tai pelosta olla vastaan.

Lintujenkuvaaja ei ole suinkaan yksin.

Voi olla, että aikaa ei enää ole kovin paljon.

Sota, väkivalta, luottamuksen loppuminen ja varuillaan olo. Peto astuu ulos kolostaan ihmisen sydämessä ja saa kaikki valtuudet. Tässä pihassa vaeltaa niitä sukupolvina, jotka ovat sodan kokeneet. Pitääkö meidänkin vielä, eikö ihmiskunta koskaan opi?

Oikeastaan sota on jo alkanut kauan sitten, sitä käydään ympäri maailmaa. Se ei vain ole vielä ehtinyt tänne asti.

On myös paljon maailmassa niitä, jotka kamppailevat rauhan puolesta, ihmisen puolesta, elämän puolesta. Lyhdyt on sytytetty.

Materiaalisesta luovutaan, toisista välitetään ja huolehditaan. Kamppailua ei ole vielä ratkaistu. Mutta varoitettu on, on siis valmistauduttava kaikkeen.

Lintujenkuvaaja tahtoo kuolla.
Hän on nuoresta asti halunnut kuolla, hän sanoo. Kun kysyn syytä, ei hän tiedä miksi. Mistä tulee tämä kuolemantoive, väsymys elämään?
Ja kuolemantoiveesta puhumisen tarve?
Nämä ovat kaksi eri asiaa, joilla on ehkä aivan eri syyt ja tarkoitusperät. Eri näyttämöllepano.

Ehkä pitäisi opetella ensin elämään ennen kuin alkaa tahtoa kuolla?

Opetella elämään on kyllä huomattavasti vaikeampaa kuin tahtoa kuolla. Mutta me olemme kai täällä juuri sitä varten. Sitten voimme alkaa tahtoa kuolla, kun olemme oppineet elämään, kun on aika.

Sitten voimme ilman häpeää astua menneiden sukupolvien seuraan. Kuollakin pitänee opetella, tai ehkä se sujuu itsestään niin kuin syntyminen?

Mutta Ruhtinas sen sijaan mieltii, miltä metsä näyttää viiden vuoden päästä ja tekee kaatoja sen mukaan. Suunnittelee kevennyksiä kallioisille poluille, jotta mekin sitten vanhoina voisimme niillä astella.

Ehkä hyvä niin. Vaikka tämä maailmanlopun mielikuva on läsnä, niin sentään vielä suunnittelemme tulevaa ja pidämme elävistä huolta. Ruhtinas ainakin huolehtii, tekivätpä muut mitä hyvänsä.

-Näetkö nuo talot tuolla mäen päällä?, Ruhtinas osoittaa Jennylle, kun he ajavat erään saaren viertä.

-Siellä asui aikoinaan kaksi vanhaa tättä, helluntailaisia olivat, valtavan herttaisia tätejä.

-Tapasimme pistäytyä siellä, kun menimme tästä ohi, taisivat olla jotakin sukua äidille. Ja tädit tarjosivat aina valtavia pullia, muistan vieläkin, miltä ne maistuivat. Valtavan isoja, eihän lapsi sellaista jaksanut kokonaan syödä, että minäkin laitoin aina taskuun loput. Siitä oli mukava mutustella sitten veneessä.

Rajalla

*Kuljen kaikkialle levittäytyvän sumun läpi
läpi tuulessa hulmuavien sumun kielekkeiden
haparoiden omaa tietäni, omaa elämäni, omaa
ääntäni
kuvajaisen tavoin kulkee se edelläni jossain
aina väliin ilmestyy näkyviin kirkkaana ja
katoaa
juuri kun olen sen jo saamaisillani kiinni.*

*Katoaa
kun minä sorrun taas häälyvien kuvien
vietäväksi
olennaisen kadotessa jonnekin kauas
näkymättömiin,
enkä näe enää metsää puilta.*

Jossakin ylhäällä maailman vuorella kasvaa puu,
elämän puu, ja sieltä lähtee elämänvirta alas
maailmaan.

Puun juurella istuu kolme kohtalotarta, jotka
kutovat jokaisen olennon menneen ja tulevan.
Yksi karstaa, yksi kehrää, yksi kutoo kangasta
ohuen ohuesta langasta, joka juuri ja juuri näkyy,
mutta on kudoksena kaikki valot heijastavaa kuin

hiottu jalokivi. Välillä hän kutoo langasta verkkoa, jota varten on puun juurella verkkohanka istuimineen ja kalvin ja käpy ja lankakerä kutakin olentoa varten pienessä kupissa.

Saarella

Musta iso kovakuoriainen vaeltaa tuvan lattialla hapuillen sinne tänne, tuntosarvet väristen.

Ruhtinas sieppaa halon ja rutistaa kuoriaisen lattiaa vasten.

- Miksi se pitää tappaa?

- Se on hirrensyöjä. Niitä on muuten koko talo täynnä.

Miksipä ne oikeastaan eivät saisi syödä taloa? Talon pienet asukkaat muistuttavat meitä siitä, että mekin olemme yhä osa luontoa, suurta luonnon kiertoa, myös täällä talon sisällä, ihmisen rakennelmien sisällä. On suuri siunaus tulla siitä muistutetuksi.

Ruhtinas puolustaa talonsa olemassaoloa ja on siinä varmaan käytännöllisellä tavallaan oikeassa. Hän kunnioittaa vanhojen sukupolvien perintöä oman valtansa rajoissa, sukunsa alueilla. Mutta ei sentään voimalla oman aikansa yli. ”Minun jälkeeni tulevat tehkööt mitä haluavat, mutta niin kauan kuin minä olen, pidän kaiken kunnossa niin pitkälle kuin jaksan.”

Ja monesti pitemmälle kuin hän oikeastaan jaksaisi.

Miksi niin paljon työtä yhden talon takia?,
Lintujenkuvaaja ihmettelee. Lintujenkuvaaja,
joka on muuttanut paikasta toiseen koko ikänsä
kuin mustalaiset ja jolla kotiseutua ei oikeastaan
ole. On vain sydämelle lempeämmät maisemat.
Ja naula, jossa takki roikkuu.

- Myy minulle tuo mökki, mitä sinä sillä teet.
Saisit vähän rahaa, eikö se olisi tarpeen?,
Lintujenkuvaaja yrittää.

- En myy, kyllä sinun pitäisi se jo tietää, Ruhtinas
murahtaa, - Pysy sinä vain vuokralla, hyvä sinun
siinä on. Ei ole paha vuokrakaan, vai mitä?
Katsos myydä voi vain kerran, vuokran saa vuosi
vuoden perään. Näiden maiden täytyy pysyä, jos
täällä aikoo elää. Tiedä miten paljon niitä vielä
tarvitaan, kun ajat muuttuvat. Jos muut
myyvätkin, minä en. Minä jätän ainakin tämän
tilan elinkelpoisena seuraavalle polvelle.

- Tytölle. Ja Holgerille. Mihin he näin paljon
tarvitsisivat?

- Sitä me emme voi tietää. Ehkä Jenny perustaa
perheen ja saa liudan lapsia. Tässä tilassa ei ole
yhtään liikaa maita. Jos täällä aikoo elää, täytyy

olla mahdollisuuksia monenlaiseen. Ajat muuttuvat.

- Ehkä niin. No. Mitäpä huolta minulla tuossa sen puoleen. Ajattelinpa vain.

Holger:

Unessa neljä joutsensa lentää ylitsemme hyvin matalalta. Olemme saassa vanhojen mäntyjen luona, Ruhtinas ja minä. Iso joutsen laskeutuu minun syliini, melkein hevosen kokoinen. Sen pää huojahtelee sinne tänne. Minun pitää varoa sen isoa nokkaa ettei se iske, jos pelästyy. Ei iskenyt.

Tulilla

Lintujenkuvaaja profetoi.

Illalla ennen vaipumistaan uneen monen konjakkilasin jälkeen: - Minulla on tunne, että tämä on viimeinen kesä, kun olemme yhdessä tällä saarella. Ensi vuonna tähän aikaan ei kenenkään enää tarvitse lähteä mihinkään. Iloitkaamme nyt siis niistä hetkistä, jotka meillä vielä on jäljellä.

Lintujenkuvaaja profetoi mielellään.

Viittaa taas maailmanloppuun, joka Raamatussa ennustetaan. Seitsemännen viinamukin vakiomietelmää.

Masentavaa. Kukaan ei jaksakaan kommentoida. Hän ei tee elettäkään asiain estämiseksi, vaikka on niin varma. On liian myöhäistä. Ihmiskunta on saanut mahdollisuutensa, mutta ei tarttunut siihen. Nyt ovat asiat menneet liian pitkälle.

Edessä on vain rangaistus. Ynnä muuta.

Sanotaan Raamatussa.

En tiedä sanotaanko tässä vaikeaselkoisessa kirjassa tosiaan niin, enkä usko että Lintujenkuvaajakaan oikeastaan on asiaa todella selvittänyt. Hän profetoi itse. Kuten hän mielellään fantasioi asioita jättäen realiteetit ja

analyysit sivuun, täysin huomiotta. Ikään kuin ne olisivat alempitason olentoja varten. Hänen päässään on outo sekoitus luonnontiedettä ja magiaa tosiaan.

Monet odottavat. Kollektiivinen tajunta varoittaa vaarasta, sen ilmentymiä on kaikkialla, sen näkee kun alkaa katsoa.

- Ihmiskunnalla on ikivanhoja tarinoita, joissa kerrotaan, että maailmanaikoja on oleva monta ja me olemme nyt jossain niistä. On tuleva vielä useampi ja jokaisella kerralla ihminen tuhoaa itsensä, kulttuurit nousevat toisiaan vastaan eikä mitään jää vanhasta jäljelle. Kaikki alkaa alusta ja jatkuu kunnes tämän uuden eväät on syöty loppuun.

Vihdoin saavutamme tuon maagisen päivämäärän, josta kaikki puhuvat. Mutta maailmanloppu ei sitten tullutkaan kaikista valmisteluista huolimatta. Onnea vaan kaikille!

*Kaukaa tunnen katajasavun tuoksun
tervaksen kylläisen ritinän
näen aikain tuolla puolen
isien istuvan neuvossa kolmisiin
suoraryhtisinä, kädet levollisina
täynnä sitä rauhaa ja varmuutta
jonka me olemme ajat sitten menettäneet.*

*Kaukaa kuuman nuotiotulen lävitse
tunnen heidän kasvonsa suuntautuvan meihin
levottomaan elämäämme
kulttuurimme muutokseen ja häviöön
tyynesti, ilmeenkään värähtämättä
vain minulle hieman hymyillen
vailla sitä levottomuutta ja epävarmuutta
vailla sitä ahdistusta jota me tunnemme
tulevaisuuden suhteen.*

Holger ei ole menettänyt uskoaan maailmaan tai elämään. On menettänyt vain uskon ihmisen suuriin järjestelmiin. Ei uskoa ihmiseen tai ihmisen voimaan tai elämän voimaan. Ne ovat tallella.

Mitään syytä pessimismiin hänen kohdallaan ei siis ole: hän luottaa siihen mihin pitääkin. Suuret

järjestelmät ne elävät omaa elämäänsä ja syöksykööt jyrkänteeltä jos niin on käyvä. Ihminen on jotain muuta, paljon enemmän.

Hevosen lähtö

Hevonen saatteli Ruhtinaan yksinäisyyden yli. Hän saatteli hevosen kuoleman portille. Yhä tähyillen sitä, yhä hymyillen sille. Yhä se tulee, mutta ei varmaankaan enää kauaa. Se ohenee ja Ruhtinas päästää sen irti.

Hevonen lähti. Hän talutti sen kuoleman portille ja oli hyvä juttu, että he olivat asiasta samaa mieltä ja kaikki sujui hyvin. Se halusi lähteä.

Viimeinen viikko hevosen kanssa oli läheisin hänen minkään eläimen kanssa kokemansa. Hetken hän epäröi sen tultua parempaan kuntoon, josko peruuttaisi eläinlääkärin tulon ja yritettäisiin vielä. Hevonen kääntyi katsomaan häntä suoraan silmiin, suoraan sieluun niin ettei voinut muuta kuin ymmärtää: älä nyt epäröi enää.

Vielä hän on hevospaimen, rauhallisena se tulee ja menee. Puhelee sille. Se ei ole levoton, eikä hänkään. Tietää, minne se menee ja kertoi sen sille. Näki unessa miten

he menivät lumisen metsän sisään. Ruskea pieni hevonen odotti metsän laidassa, se oli metsän syli. Oli hämärää, mutta lumi hohti pehmeää valoa ja Ruhtinas ymmärsi, ettei paikka ollut paha.

*Epäilen, että valkea koira ei vielä tule. Ei ole vielä aika. Paimenkoirallamme on kultaiset pilkut otsalla.
Aina nauravat.*

Merellä

Aurinko pilkistelee pilvien lomista ja pilvet kiitävät nopeaan. Selän toisella puolella sataa ja valo taittuu punertavan harmaaseen. Valkeat kuohut nousevat aaltoihin selällä. Näkee hyvin miten ilma virtaa. Kauempana pisarat kulkevat aaltoina ilman mukana. Ne tulevat lähemmäksi: se onkin lunta. Veden aaltoja ja ilman aaltoja. Kivessä jähmettyneitä aaltoja. Kaikkeus on aaltoja. Nyt tulee lunta jo sakeanaan. Kohta paljas maa peittyi lumivaippaan, joka sulaa seuraavana päivänä.

Lintujenkuvaaja istuksii rantamättäiden takana ja odottaa vesilintujen soidinlaulua alkavaksi. Kamera odottaa paikallaan mättäiden päällä. Iso parvi alleja uiskentelee rannan tuntumassa. Ne syövät vielä. Suteltelevat pohjasta simpukoita, kotiloita ja äyriäisiä. Pikku hiljaa alkaa heleä tittididii tittididii parven laidalta eikä aikaakaan kun koko parvi sykkii laulun huumassa.

Lintujenkuvaaja kiertää pitkän objektiivin kameraan ja alkaa tähtäillä otoksia.

Kuluu aikaa. Hän huokailee, mutta jokin liikahtaa hänessä, laulun huuma tunkeutuu verhojen läpi häneen itseensä.

Näinkö tekemisen ilo on kadonnut minulta, olenko elänyt näin jo vuosia? Elän kuin itseni varjo, raahaudun paikalle.

Me elämme kauneuden keskellä, sen olen unohtanut. Se on kaikkein tärkeintä.

Me elämme keskellä kauneutta, keskellä pyhää valoa, aamua, aurinkoa, kimallusta. Minäkin olen tämän pyhän valon täyttämä.

Vaaleansinisen ja valkean eri vivahteiden pilkottama jäälakeus leviää maailman reunoihin ja sen yllä lepää valkea utu. Hämärtyvästä taivaankannesta sumuisten pilvien seasta häämöttää vaalea paksu nyöri, kuin paksu napanuora, jonka on määrä yhdistää kerran taivas ja maa toisiinsa. Holger pyörittelee sen päätä verkalleen eteenpäin lisäillen uutta hahtuvaa entisen jatkoksi. Kuinka kauan sitä on tehty, ei hän tiedä, mutta aavistelee ihmiskunnan eläneen sen työn kanssa kauan, ehkä alusta asti. Taivaankansi humisee ikuista kauneutta loputtomiin etäisyyksiin. Hänen mielessään

vilisevät ihmiset, joita hän on tavannut, heidän alistumisensa, kohtalonsa, joka päivä uusia ihmisiä hän tapaisi, joka päivä syntyi uusia kärsimyksen, maailmaan, jossa on jo liian täyttä, liikaa ratkaisemattomia ongelmia.

Jäälautoilla makaa kuolleita lintuja siivet levällään. Vai ovatko ne lintuja? Ehkä ne ovat sieluja omissa kohtaloissaan tai enkeleitä, jotka yrittävät ne pelastaa? Mutta ne ovat valkoisia ja kuolleita ja lojuvat jäälautoilla satapäin.

Hän kiertää uutta hahtuvaa yhteen ja liittää sitä verkalleen nuoran jatkoksi. Saaret häämöttävät kaukaisuudessa valkean udun seassa. Pienellä jäälautalla istuu parvi tummia selkälokkeja, jotka ovat vasta saapuneet muuttomatkalta.

Yksinäinen jääkarhu istuu jäälautalla keskellä suurta sinistä ulappaa, suurta ja sinistä loputtomiin. Mikä ennen oli jäätä on nyt sulanut eikä karhun ole mahdollista hankkia tarpeeksi ravintoa elääkseen. Se on nälkiintynyt ja kyyhöttää jäälautalla hyvin pienenä suuren arktisen maiseman keskellä.

Se Jumala, jonka ihmiset luulevat olevan olemassa, on hylännyt karhun. Mutta

todellisuudessa on karhu osa Jumalaa, osa
Suurta Henkeä, eikä voi koskaan tulla hylätyksi.

*Jokainen tähti nousee
toiveikkaasta taivaanrannasta
ja kaikki ne laskevat ikuiseen hämäärään*

*pieni veneeni
kyntää jäänsinistä merta
teräksensinistä syvyyttä
utuisten tuntureiden katsellessa
horisontin taakse lipuvia tähtiä*

*minä kalastan
keskityn vain siihen
vaikka tunnen jokaisen tähden kosketuksen
jaan jokaisen osan
iloitsen noususta ilmestyksestä
riemuitsen kohoavasta kaaresta
ja laskun hetkellä
kun kaari taittuu
näen alamäen koko suuruuden
vaivun epätoivoon
en voi estää kyyneliä*

*juuri eron hetkellä
horisontin pisteessä
sydämeni murtuu joka kerta*

*mutta minä kalastan
jatkan jatkan
seuraan tähtien kulkua
yli maailmani rajojen
hyväillen niiden sielua
rakastaen niitä
omassa kohtalossaan*

*auttaisin toki, jos voisin
mutta en voi tehdä mitään.*

Saarella

Ruhtinas tervehtii aurinkoa, kun aamulla astuu pihan yli ja illalla, kun se vaipuu metsän rajaan. Hän rakastaa puita ja lintuja ja tuulta ja koko tätä kaunista maailmaa. Hän rakastaa sitä ja katsoo sitä täynnä myötätuntoa niin kuin se, joka kohta lähtee. Hevonen on tullut häntä hakemaan, hän näkeesen tutun pehmeän hahmon ulkona. Hän on aukaissut jo toisen oven ja nähnyt minne he menivät. Se on oveton ja ajaton ja luonnollinen osa tätä rikasta todellisuutta. Hän siirtyy sinne ja on läsnä eri tavalla kuin ennen. Hän vaipuu heidän mukaansa.

*Kuin vesipisarat
ravistan pelon harteiltani
ja kuljen pää pystyssä
läpi kuoleman portin.*

Ruhtinas vaipuu viimeiseen uneen omassa sängyssään, siinä samassa jossa oli syntynyt. Vierellään tyttärentytär Jenni ja Holger, joka on kuin oma poika.

Kun Ruhtinas kuolee, puut vaipuivat murheeseen ja lahden laineet väsähtävät, ilma seisahtuu. Kaikki odottavat hiljaa, että hänen henkensä vapautuisi. Sitten tulee pieni tuulen pyörre ja oksat alkavat taas liikkua hiljaa. Lehdet kahahtavat ja heinä aaltoilee tuulessa, laineet nousevat uudestaan.

*Ruhtinaan hevonen keveässä ravissa pää korkealla kruunu päässä
kirkaassa usvassa kirkkaudessa laitumen yllä
Kruunu päässä korkealla keveässä ravissa
turkin vaalea kulta pehmeänä säihkyvänä.*

Tuulihaukka korkeassa kuudessa sen huomaa ja lähtee perään. Se istahtaa hevosen lautasilille, vielä lehauttaa siipiään. Yhdessä ne katoavat usvaan.

Sisällä Ruhtinaan keho hiipuu, hiillos sammuu ja lapset ympärillä itkevät. He sitovat jalat yhteen ja taivuttavat sormet ristiin, painavat silmäluomet kiinni ja sitovat leuan huivilla, ettei

se loksahdaisi auki. Niin levollisena hän nyt siinä hymyilee, kaiken kärsimyksen jälkeen. Vanha venho, hengen vihdoin jättämänä, valmiina maan lepoon.

Ikuisuudesta ikuisuuteen jatkuu taas maailman liike ilman loppua, ikuisuudesta ikuisuuteen Ruhtinas ilman alkua - heidän muistissaan se mikä hän kerran oli ollut.

Hän on viimeinen joka lähtee, viimeinen omassa sukupolvessaan, nyt ovat kaikki menneet. He kasvoivat vanhaan maailmaan, joka heidän mukanaan katosi, vai katosiko kokonaan?

- Kaiken mitä osaan elämästä täällä ja merestä, kaiken olen oppinut Ruhtinaalta, sanoo Holger seuraavana päivänä.

- Samoin minä, sanoo Jenni.

- En koskaan unohda, miten hän otti minusta kiinni ja ohjasi askeleeni läpi virran. Jossain vaiheessa en enää uskonut pääseväni toiselle rannalle kantamukseni kanssa, kivet lipesivät saappaitten alla, kepakko luisui eikä saanut otetta pohjasta. Myrskyaallokon virta oli ottamaisillaan minut, sen voima oli liikaa minulle. Sinä hetkenä hän katsoi minua, jonka pelko oli vallannut kokonaan: tiesin, että raskaine kuormineni menehdyn, jos virta minut

kaataa ja vie mukanaan. Sinä hetkenä hän huusi: Älä luovuta! Pane askel toisen eteen, älä ajattele mitään muuta! Pane vain askel toisen eteen!, hän huusi ja tarttui katseellaan minusta kiinni kuin vahva koura. Hän kulki edellä ja me pääsimme yli. Se jälki on sydämessäni iäti, en koskaan unohda hänen katsettaan silloin.

- Kaikki taidot, mitä täällä tarvitaan, olen oppinut häneltä, kaiken minkä tiedän, on hän näyttänyt, kaikki tarinat olen kuullut häneltä. Hän asuu näillä luodoilla ja kallioilla, metsän reunassa hän kulkee pitkin vanhaa tietä, jonka reitin vain hän enää muistaa.

Kun Ruhtinas on lähtenyt, on kuoleman arvoitus taas lähempänä heitä ja Ruhtinas käy muistuttamassa yhdestä jos toisesta asiasta, mistä pitäisi heidän huolehtia. Holger keskustelelee hymyillen hänen kanssaan ja sanoo, ettei hänen tarvitse enää huolehtia, kyllä he jo osaavat. Silti jää välillä vielä jotain unohduksiin ja Ruhtinas palaa takaisin. Tätä jatkuu puolisen vuotta, sitten Holger alkaa huolestua eikö Ruhtinaan pitäisi jo päästää irti. Vai eivätkö he ole päästäneet häntä lähtemään? Hän keskustelelee asiasta tytön kanssa ja he päättävät

sytyttää yhdessä kynttilät Ruhtinaalle ja päästää hänet omalta osaltaan vapaaksi tästä elämästä. Minne hän menee, sen tietävät vain ne, jotka ovat jo menneet.

Maailma vetäytyy virtana taaksepäin ja Holger ajautuu kauemmas, kauemmas. Tällaista on kuolla, minä olen jo portilla menossa. Ei sen kummempaa, ei mitään mitä olisi syytä pelätä. Elämää on syytä pelätä, jos jotain täytyy pelätä: pelko kuuluu elämään, ei kuolemaan.

Vapaudun siteistä, jotka jäävät taakse virtaavaan kaikkeuteen, elämään. Kahleista, jotka näyttävät nyt kovin turhilta ja vähäpätöisiltä. Miksi ihmeessä uskoin olevani kaiken tämän vanki, kun oikeasti en sitä ole? Valuuko elämäni muka hukkaan ellen ymmärrä, mistä tässä kaikessa on kysymys? Myös tämä kysymys valuu siihen lempeään hymyyn, joka valtaa sieluni katsellessani kaiken katoamista, myös kysymykset kuuluvat siihen, elämään, joka vierii pois. Kuinka vaikeita ne olivat, kuinka riittämättömäksi itseni tunsin niiden edessä. Ja nyt ne herättävät vain hilpeyttä.

No. Niin kai sen pitää olla.

Holger purskahtaa nauruun ja jumalat nauravat hänen kanssaan.

Mutta ei hän vielä ymmärrä.
Vielä ei ole hänen aikansa.

Miksi minä en enemmän huolehdi ihmisistä, lähimmäisistäni? Ihminen on tärkeintä, elävät olennot ovat tärkeintä, kaiken muun on alistuttava heidän palvelemiseensa, itseni mukaan lukien. Minä soitan, mutta soitto on ihmistä varten, ei ihminen soittoa varten.

Ei ole muuta luotettavaa keinoa erottaa hulluus ja todellisuus toisistaan kuin nöyryys. Ja myötätunto kaikkia olentoja kohtaan – olkoot he missä maailmassa tahansa.

Me olemme kaikki täällä.

Pimeys ja valo kuuluvat molemmat elämään.

Merellä

Jäät eivät lähde vaan ne sulavat.

Sulavan jään pitkät lautat ovat syvän vihreitä - sitä varjonväriä, siniselle vivahtavaa vihreää. Tämä on oikein tummaa. Missään kohtaa maisemassa ei ole samaa väriä, josta se heijastuisi. Vain meren pohjassa on vielä pimeää. Holger sieppaa palan jäätä käteensä ja tarkastelee sitä ajaessaan hissukseen venettä. Jää koostuu pienistä pikkusormen pituisista puikoista, pinnassa ne törröttävät neulasina kuin tikkumatto.

Jäällä itsellään ei ole väriä, se on aivan kirkas, samoin kuin vesi ja ilma. Vedessä olevat jääkiteiden ja pisaroiden pinnat heijastavat värejä. Ilmassa liikkuvat hiukkaset ja vesipisarot tekevät väriä ilmaan. Täytyy olla niin, että nämä pienet puikot ohjaavat värin meren pohjasta, vain siellä on tätä väriä.

Holger pudottaa Jennin ja koiran rantaan ja kääntää ruuhen kokan kohti Hästholmaa. Hän pysäyttää, puhdistaa potkurin levistä ja jatkaa

jälleen matkaa. Kääntyy katsomaan Jenniä, ottaa lippalakin päästään suuressa kaarella ja tervehtii, heilauttaa kättään, kesä on tullut.

Jokin ohut ääni kiinnittää Jennin huomion, hän kuuntelee. Ruuhi soi kuin heleät kellot ja ääni tulvii moottorin tahdissa. Sen täytyy olla kaasupullo, joka on lappeellaan edessä ja resonoi moottorin kanssa. Kuin temppelin kellot. Koirakin kuuntelee. Jenni, koira ja Holger. Temppelin kellot. Täällä on aina pyhä, joka muistuttaa itsestään. Heidän elämänsä on pyhä.

Ja pienet helmet sädehtivät pisaroissa.

